

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sakon täytäntöönpanosta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki sakon täytäntöönpanosta, joka korvaisi sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain. Täytäntöönpanoa säännellään nykyisin lisäksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetussa laissa ja sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta annetussa asetuksessa.

Uudistuksella ei puututtaisi Oikeusrekisterikeskuksen ja ulosottoviranomaisten keskeiseen asemaan. Täytäntöönpanomenettely muutenkin säilyisi pääpiirteissään ennallaan.

Uudella lailla pyrittäisiin erityisesti lain soveltamisalan ja seuraamusten täytäntöönpanosta huolehtivan Oikeusrekisterikeskuksen aseman täsmentämiseen, sakkojen ja muiden samassa järjestyksessä täytäntöön pantavien rahamääräisten seuraamusten perinnän yhtenäistämiseen, sakon vankeudeksi muuntamista koskevien menettelysäännösten muuttamiseen vastaamaan nykyistä rikosprosessioikeutta, sakkorekisteriä koskevan lain tason sääntelyn aikaansaamiseen, menettämisseuraamuksen täytäntöönpanomenette-

lyn yksinkertaistamiseen ja valtion viranomaisten itse suorittamaan perintään liittyvän tuomioistuinmenettelyn korostamiseen. Sakon täytäntöönpanosäännöstöä ehdotetaan myös selkeytettäväksi. Esityksen taustalla on lisäksi tietojen käsittelyssä tapahtunut tekninen kehitys.

Esitykseen sisältyvät lisäksi ehdotukset rikoslain, lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain, rikosvahinkolain, kiinteistövälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain, perintätoiminnan luvanvaraisuudesta annetun lain sekä velkojien maksusaantijärjestyksestä annetun lain muuttamiseksi. Viimeksi mainitun osalta ehdotetaan säädettäväksi, että rikoslain mukaisesti päiväsakoin vahvistettu sakko ja uhkasakko poistetaan konkurssissa ja ulosotossa viimeksi suoritettavien saatavien joukosta.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	4
1. Johdanto	4
2. Nykytila.....	5
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	5
Sakon täytäntöönpanossa käsiteltävien asioiden määrät.....	5
Sakon täytäntöönpanon yleinen sääntely	6
Rahamääräisten seuraamusten perintä.....	7
Muuntorangaistus.....	8
Menettämisseuraamus.....	9
Velkojen maksunsaantijärjestys	9
Euron käyttöönotto	9
2.2. Nykytilan arviointi.....	10
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	11
3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi	11
3.2. Keskeiset ehdotukset	11
4. Esityksen vaikutukset	14
5. Asian valmistelu	15
5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	15
5.2. Lausunnot.....	15
6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	15
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	17
1. Lakiehdotusten perustelut	17
1.1. Laki sakon täytäntöönpanosta.....	17
1 luku. Yleiset säännökset.....	17
2 luku. Saatavan täytäntöönpano	22
3 luku. Muuntorangaistus	35
4 luku. Menettämisseuraamus	44
5 luku. Sakkorekisteri.....	50
6 luku. Erinäiset säännökset.....	57
7 luku. Voimaantulosäännökset	59
1.2. Rikoslaki	60
9 luku. Oikeushenkilön rangaistusvastuusta	60
1.3. Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta	60
1.4. Rikosvahinkolaki	60
1.5. Laki kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä ...	60
1.6. Laki perintätoiminnan luvanvaraisuudesta	60
1.7. Laki velkojen maksunsaantijärjestyksestä.....	61
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset.....	62
3. Voimaantulo	63

LAKIEHDOTUKSET	64
sakon täytäntöönpanosta	64
rikoslain 9 luvun muuttamisesta	75
lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 26 §:n muuttamisesta	75
rikosvahinkolain 19 §:n muuttamisesta.....	76
kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain 17 §:n muuttamisesta	76
perintätoiminnan luvanvaraisuudesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta	77
velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta	78
LIITE	79
RINNAKKAISTEKSTIT	79
rikoslain 9 luvun muuttamisesta	79
lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 26 §:n muuttamisesta	80
rikosvahinkolain 19 §:n muuttamisesta.....	81
kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain 17 §:n muuttamisesta	82
perintätoiminnan luvanvaraisuudesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta	83
velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta	84

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Keskeinen sakon ja samassa järjestyksessä täytäntöön pantavien seuraamusten täytäntöönpanoa sääntelevä säädös on laki sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta, alkuperäiseltä nimeltään laki sakkorangaistuksen sekä eräiden muiden rikosoikeudellisten seuraamusten ja valtiolle maksettavaksi tuomittujen korvausten täytäntöönpanosta ulosottoihin (318/1963), jäljempänä sakon täytäntöönpanolaki). Sakon täytäntöönpanomenettelyä sääntelevät mainitun lain lisäksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain (39/1889, jäljempänä rangaistusten täytäntöönpanolaki) 2 luvun eräät säännökset ja 6 luku sekä sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta annettu asetus (321/1969, jäljempänä sakon täytäntöönpanoasetus). Lain soveltamisalaa täsmäntävät lukuisat muussa lainsäädännössä olevat säännökset.

Sakon täytäntöönpano tapahtuu ulosottoihin. Siltä osin kuin sakon täytäntöönpanolaissa ei toisin säädetä, täytäntöönpanossa sovelletaan ulosottolakia (37/1895). Täytäntöönpanomenettelyyn kuuluu rahamääräisen seuraamuksen perinnän ja omaisuutta koskevan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon lisäksi myös käräjäoikeudessa tapahtuva maksamatta olevan sakon muuntaminen vankeudeksi ja muuntorangaistukseen tuomitun toimittaminen rangaistuslaitokseen. Valtion etua ja puhevaltaa sakon täytäntöönpanossa valvoo oikeusministeriön alainen Oikeusrekisterikeskus, jollei asianomainen valtion viranomaisen eräiden korvausten osalta ole itse ottanut huolehtiakseen perinnästä. Muuntorangaistuksen määräämistä koskevan vaatimuksen tuomioistuimelle esittää virallinen syyttäjä.

Sakon täytäntöönpanomenettelyn hahmottaminen nykyisten säädösten perusteella on vaikeaa. Täytäntöönpanosäännöksiä on useassa laissa. Sakon täytäntöönpanoasetuksessa säädetään asioista, jotka yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvinä tai muista syistä kuuluisivat lain alaan. Sakon täytäntöönpanosäännökset eivät monilta osin myöskään ilmaisun selkeyden ja ryhmittelyn puolesta vastaa nykyaikaiselle lainsäädännölle asetet-

tavia vaatimuksia. Täytäntöönpanotehtäviä varten tarvittavia tietoja sisältävästä henkilörekisterin muodostavasta sakkorekisteristä ei ole laintasoisia säännöksiä, vaikka perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Täytäntöönpanosäännöstöä ei ole muutenkaan riittävästi uudistettu vastaamaan muussa lainsäädännössä ja käytännön täytäntöönpanotoiminnassa tapahtuneita muutoksia. Täytäntöönpanomenettelyn sääntelyssä on myös tarkoituksenmukaistamisen ja yksinkertaistamisen tarvetta.

Nykyisen lainsäädännön puutteiden korjaamiseksi ehdotetaan säädettäväksi laki sakon täytäntöönpanosta, johon koottaisiin täytäntöönpanomenettelyä koskevat lainsäädännön alaan kuuluvat säännökset lukuun ottamatta ulosottoilla edelleen tapahtuvaa yleistä sääntelyä.

Uudistuksella ei olisi tarkoitus puuttua Oikeusrekisterikeskuksen ja ulosottoviranomaisten keskeiseen asemaan eikä itse menettelyn pääpiirteisiin. Myöskään muuntorangaistuksen määräämisen asiallisiin edellytyksiin ei nyt ehdoteta puututtavaksi. Muuntorangaistuksen pituus, sakon muuntamatta jättäminen ja syyttäjän oikeus jättää vaatimatta muuntorangaistusta ovat äskettäin olleet harkittavina 1 päivänä lokakuuta 1999 voimaan tullessa sakkouudistuksessa.

Verrattuna nykyisiin säännöksiin olisi kuitenkin aiheellista tehdä myös asiallisia muutoksia, täsmennyksiä ja täydennyksiä erityisesti lain soveltamisalan, Oikeusrekisterikeskuksen aseman, rahamääräisten seuraamusten täytäntöönpanon, muuntorangaistuksen määräämistä koskevan menettelyn, sakkorekisterin, menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon ja valtion viranomaisten itse suorittamaan perintään liittyvän tuomioistuinmenettelyn osalta.

Uudistuksessa otettaisiin lähinnä asetustasolla huomioon tiedonsiirrossa ja -käsittelyssä tapahtunut ja Oikeusrekisterikeskuksen uuden täytäntöönpanojärjestelmän myötä tapahtuva tekninen kehitys. Oikeusrekisterikeskus pyrittäisiin ulosoton hakijana saattamaan mahdollisimman pitkälle tavallisen ulosottovelkojan asemaan. Uudistuksella

korostettaisiin edelleen tehokasta ennen ulosottoa tapahtuvaa perimistä ja muuntorangaistuksen välttämistä sakon varallisuusseuraamusluonteen vuoksi.

Velkojen maksunsaantijärjestyksestä annettua lakia (1578/1992) ehdotetaan muutettavaksi siten, että rikoslain (39/1889) 2 a luvun 3 §:n 1 momentin mukaisesti päiväsakoin vahvistettu sakko ja uhkasakko poistetaan lain 6 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisten konkurssissa ja ulosotossa viimeksi suoritettavien saatavien joukosta. Muuttamisella pyritään ennen kaikkea kysymyksessä olevien varallisuusseuraamusten vankeudeksi muuntamisen välttämiseen. Samalla vähenevät muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan menettelyyn liittyvät haastamista ja oikeudenkäyntiä koskevat toimenpiteet.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Sakon täytäntöönpanossa käsiteltävien asioiden määrät

Sakon täytäntöönpanossa on asioiden luku- ja rahamäärien suhteen kysymys huomattavasta toiminnasta. Parhaan kuvan täytäntöönpanoon tulleiden asioiden määristä ja niiden käsittelyn tehokkuudesta saa pidemmän aikavälin tarkastelusta.

Täytäntöönpanossa on vuoden 2000 loppuun mennessä ollut vuosina 1995—2000 tuomittuja seuraamuksia 2 336 901 kappaletta seuraamusten rahamäärän ollessa noin 1,7 miljardia markkaa. Omaisuuden menettämisseuraamuksia koskevia mainituista asioista on ollut 7 883.

Sakon täytäntöönpanoasioiden luku- ja rahamäärien kannalta eniten on rangaistusmääräyksiin ja muuten päiväsakkoina tuomittuja sakkoja, joiden yhteinen osuus 1995—2000 tuomituista seuraamuksista on lukumääräisesti noin 73 prosenttia ja rahamääräisesti noin 72 prosenttia. Tarkasteluajanjaksona rangaistusmääräyssakkoja on vuosittain tuomittu noin 230 000—300 000 ja muuten päiväsakoin tuomittuja sakkoja noin 41 000—48 000. Rahamäärät ovat vastaavasti olleet yhteensä noin 139—159 miljoonaa markkaa ja noin 55—59 miljoonaa markkaa. Rikesak-

koja on vuosittain tuomittu enemmän kuin päiväsakoin tuomittuja sakkoja, mutta yhteiset rahamäärät ovat rikesakkojen pienuuden vuoksi jääneet selvästi vähäisemmiksi. Mainitut määrät ovat vuosien 1950—1999 tietoja, koska huomattava osa vuonna 2000 tuomituista seuraamuksista ei ole vielä sen vuoden loppuun mennessä tullut perintään.

Vuonna 2000 tuomittujen perintään tulleiden seuraamusten osalta voidaan kuitenkin tehdä sellainen johtopäätös, että rangaistusmääräyssakkojen lukumäärä on vähentymässä selvästi ja rikesakkojen lukumäärä huomattavasti lisääntymässä verrattuna edellisiin vuosiin. Vuoden 2000 lopussa mainittujen jo täytäntöönpanoon tulleiden asioiden lukumäärät olivat 145 372 ja 79 639. Myös muuten kuin rangaistusmääräyksiin tuomittujen sakkojen luku- ja markkamäärät ovat kasvussa.

Sakkojen lisäksi toisen huomattavan ryhmän muodostavat valtiolle tuomitut korvaukset käsittäen myös valtion takautumissaamisen rikosvahinkolain (935/1973) mukaisissa korvausasioissa. Vuosina 1995—2000 tuomituista täytäntöönpanoon tulleista seuraamuksista korvausten osuus on asiamääräisesti ollut noin 8 prosenttia ja rahamääräisesti noin 15 prosenttia. Korvauksia on vuosittain tuomittu lukumääräisesti noin 31 000 — 37 000 markkamäärien ollessa yhteensä noin 30—50 miljoonaa markkaa.

Täytäntöönpanotoiminnan tehokkuudesta ja nopeudesta kertoo se, että tarkastelujaksolla tuomituista kaikista täytäntöönpanossa oleista seuraamuksista oli vuoden 2000 päättyessä loppuun käsitelty lukumääräisesti noin 90 prosenttia ja rahamääräisesti noin 77 prosenttia. Tuolloin oli esimerkiksi jo loppuun käsiteltyjä edellisenä vuonna rangaistusmääräyksiin ja muuten päiväsakoin tuomituista sakoista lukumääräisesti noin 87 prosenttia ja rahamääräisesti noin 89 prosenttia. Tehokkuus selittyy pitkälti sillä, että huomattava osuus rahamääräisistä seuraamuksista maksetaan ennen asian päättymistä ulosottoon maksuvelvollisen vapaaehtoisesti suorittamalla ennakkomaksulla.

Sakon täytäntöönpanomenettelyyn kuuluu myös vankeudeksi muunnettavissa olevia sakkoja koskeva muuntorangaistusmenettely lähtien muuntorangaistuksen määräämistä

koskevaan käräjäoikeuden istuntoon haastamisesta tai haastamista varten tapahtuvasta etsintäkuuluttamisesta ja päättyen muutorangaistukseen tuomitun toimittamiseen rangaistuslaitokseen.

Ainoastaan muutorangaistusta kärsivien vankien määrä oli korkeimmillaan taloudellisen laman vuoksi vuonna 1993, jolloin noin 3 000 sakkovankia saapui suorittamaan rangaistustaan. Heidän määränsä on 1990-luvun lopulla alentunut 1980-luvun tasolle alle 2 000 sakkovankiin vuodessa. Vuonna 1999 ainoastaan muutorangaistuksen suoritti loppuun 1 264 henkilöä. Sakon muutorangaistukset ovat tyypillisesti lyhyitä jo laissa säädetyn 90 päivän ylärajankin vuoksi. Vuonna 1999 vapautuneista 70 prosenttia kärsi sakon muutorangaistusta enintään 30 päivää. Kerrallaan sakkovankeja on vankiloissa noin 100—150.

Sakon täytäntöönpanon yleinen sääntely

Sakon täytäntöönpanolaki sisältää keskeiset sen soveltamisalaa koskevat säännökset. Täydentäviä ja täsmentäviä säännöksiä on kuitenkin runsaasti muussa lainsäädännössä. Nykyisen lainsäädännön ja sen soveltamiskäytännön mukaan sakon täytäntöönpanolaissa säädettyssä järjestyksessä pannaan täytäntöön sakot, sotilaskurinpitolain (331/1983) mukaisesti arestista tai poistumisrangaistuksesta muunnettu maksu, rikosoikeudelliset menettämisseuraamukset, valtiolle tuomittu korvaus rikosasiassa ja asiassa, jossa virallinen syyttäjä on virkansa puolesta esiintynyt, valtiolle sen suorittamista oikeudenkäyntiin liittyvistä kustannuksista tuomittu korvaus ja rikosvahinkolain mukaiseen takautumisoikeuteen perustuva saaminen. Sakon täytäntöönpanolaissa omaksutun kielenkäytön mukaisesti rikesakkoja, menetetyksi tuomittuja rahamääriä, valtiolle tuomittuja korvauksia ja takautumissaamisia kutsutaan saamisiksi.

Sakon täytäntöönpanolain mukaisessa ulosottoihin tapahtuvassa täytäntöönpanossa sovelletaan pääsääntöisesti ulosottolain säännöksiä riita-asiassa annetun tuomion täytäntöönpanosta. Sakon täytäntöönpanolaissa on kuitenkin myös joitakin ulosottomenettelyä koskevia erityissäännöksiä.

Seuraamusten täytäntöönpanokelpoisuuteen liittyvää sääntelyä on useissa laeissa. Sakon ja omaisuuden kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpano edellyttää pääsääntöisesti lainvoimaista tai siihen rinnastettavaa ratkaisua, kun taas korvaukset ovat pantavissa täytäntöön lainvoimaa vaillakin olevalla ratkaisulla.

Sakon täytäntöönpanolain mukaan lääninhallituksen on ylimpänä täytäntöönpanoviranomaisena huolehdittava siinä laissa tarkoitetusta täytäntöönpanosta. Oikeusrekisterikeskus on kuitenkin nykyään mainittuun lakiin sisältyvän valtuutussäännöksen ja Oikeusrekisterikeskuksesta annetun lain (1287/1995) nojalla täytäntöönpanosta huolehtiva viranomainen.

Sakon täytäntöönpanolain mukaan valtion viranomaiset ja eräät laitokset voivat itse ottaa huolehtiakseen valtiolle tai sellaiselle viranomaiselle taikka laitokselle rikosasiassa tuomitun vahingonkorvauksen tai oikeudenkäyntikulujen korvauksen perimisestä. Mainittua menettelyä kutsutaan soveltamiskäytännössä itseperinnäksi. Siitä on viranomaisen tai laitoksen tuomioistuimelle rikosasiassa antaman itseperintäilmoituksen jälkeen otettava maininta tuomion tuomiolauselmaan, minkä jälkeen viranomainen tai laitos voi tuomion lyhennysjäljennöksellä hakea täytäntöönpanoa ulosottomieheltä, joka tilitää kertyneet varat suoraan hakijalle.

Sakon täytäntöönpanojärjestelmä perustuu siihen, että sakon täytäntöönpanolaissa säädettyssä järjestyksessä täytäntöön pantavia seuraamuksia määräävä viranomainen ilmoittaa itseperintään meneviä asioita lukuun ottamatta ratkaisustaan ja Valtiokonttori rikosvahinkoasiassa suorittamastaan korvauksesta Oikeusrekisterikeskukselle. Ilmoitusten toimittamisessa on vähitellen siirrytty automaattiseen tietojenkäsittelyyn. Huomattavan poikkeuksen muodostavat rangaistusmääräys- ja rikesakkoasiat, joissa ratkaisuilmoitus on edelleen kirjallinen ja tiedot on Oikeusrekisterikeskuksessa erikseen talletettava perintäjärjestelmään.

Viranomaisten toimittamista täytäntöönpanoilmoituksista saatavat täytäntöönpanossa tarvittavat tiedot kootaan Oikeusrekisterikeskuksen sakkorekisteriin, johon lisäksi merkittäviä täytäntöönpanotoimenpiteisiin liittyviä

tietoja säännellään sakon täytäntöönpanoasetuksessa. Oikeusrekisterin sakkorekisterinä toimii tällä hetkellä automaattiselle tietojenkäsittelylle perustuva perintäjärjestelmä. Sen lisäksi Oikeusrekisterikeskus pitää tietotekniikkaa käyttäen etsintäkuulutus- ja saamisrekisteriä (kuulutusrekisteriä) eräiden sakon täytäntöönpanolaissa ja -asetuksessa säädettyjen toimenpiteiden suorittamista varten sekä muuntorangaistussovellusta, rangaistumääräysjärjestelmää, rikesakkojärjestelmää ja rikosvahinkosovellusta niiden nimistä ilmeneviä seuraamuksia varten. Lisäksi Oikeusrekisterikeskuksen käytössä on täytäntöönpanoa varten automaattisella tietojenkäsittelyllä pidettävä käräjä- ja hovioikeuksien ratkaisuilmoituksia koskeva tuomiolauselmajärjestelmä.

Oikeusrekisterikeskuksessa on tarkoitus ottaa käyttöön perintäjärjestelmän korvaava uusi tietojärjestelmä RAJSA. Uudella tekniikalla toteutettava järjestelmä tulee tukemaan Oikeusrekisterikeskuksen toiminnan kehittämistä ja täytäntöönpanon tehostamista. Uuteen tietojärjestelmäänkin tiedot tulevat pääsääntöisesti konekielisesti muista järjestelmistä. Täytäntöönpanoa koskevia tietoja voidaan vastaanottaa ja rekisteröidä päivittäin. Järjestelmästä tulee myös olemaan konekielinen yhteys kehitteillä olevaan ulosoton ULJAS-tietojärjestelmään.

Sakon täytäntöönpanosäännöstö perustuu Oikeusrekisterikeskuksen kirjallisesti suoritamaan täytäntöönpanon hakemiseen. Käytännössä Oikeusrekisterikeskus hakee täytäntöönpanoa ulosottomieheltä automaattista tietojenkäsittelyä käyttäen. Kirjalliseen menettelyyn liittyvää täytäntöönpanokirjaa käytetään enää muuntorangaistuksen määräämistä koskevissa asioissa.

Rahamääräisten seuraamusten perintä

Sakon täytäntöönpanojärjestelmän keskeinen lähtökohta on rahamääräisten seuraamusten osalta ennen ulosottoa tapahtuva ennakkomaksu, joka perustuu seuraamuksen määränneen viranomaisen, itseperinnästä huolehtiakseen ottaneen viranomaisen tai laitoksen ja rikosvahinkolain mukaisen korvauksen suorittaneen Valtiokonttorin maksuvelvolliselle antamaan tilillepanokorttiin.

Ennakkomaksujärjestelmään liittyy myös sakotetun oikeus maksaa sakko ennen sen täytäntöönpanokelpoiseksi tuleamista ja syytetytyn oikeus suorittaa menetetyksi vaadittu rahamäärä heti, kun rangaistusvaatimus on toimitettu hänelle tiedoksi. Oikeusrekisterikeskuksen on ennen asian ulosottoon saattamista tarkistettava, onko seuraamus ennakkolta maksettu. Se voi myös kehottaa maksuvelvollista suorittamaan maksamatta olevan rahamäärän. Myös ulosottomiehen on ennen ulosmittausta kehotettava maksuvelvollista suoritukseen.

Kertyneet varat pitäisi sakon täytäntöönpanoasetuksen 18 §:n nojalla käyttää ensisijaisesti sakkojen maksamiseen. Muuten suoritukset tulisi kohdistaa aikajärjestyksessä ensin aikaisemmin tuomitulle seuraamukselle. Sakon täytäntöönpanolain mukaisessa järjestyksessä perittäviä rahamääräisiä seuraamuksia ulosottotoimin täytäntöön pantaessa on kuitenkin ensisijaisesti otettava huomioon velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain mukainen maksujärjestys, joka on ristiriidassa mainitun sakon täytäntöönpanoasetuksen säännöksen kanssa.

Seuraamuksen maksamiseen velvoitettu voi suorittaa seuraamuksen osissa ja hänelle voidaan myös myöntää maksuaikaa sen suorittamiseen. Maksuajan myöntäjä (ulosottomies tai Oikeusrekisterikeskus) ja maksuajan kesto määräytyvät seuraamuksen lajin ja täytäntöönpanon aikaisempien vaiheiden mukaan. Suoritusten on myönnetyn maksuajan puitteissa tapahduttava maksusuunnitelman mukaan, jos maksuaikaa myönnetään sakkojen osalta kuutta kuukautta ja saamisen osalta vuotta pitemmäksi ajaksi. Maksuaikaa koskevaa päätöstä voidaan muuttaa ja oikeus maksu aikaan peruuttaa. Maksuaikaa koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta. Asia voidaan kuitenkin saattaa uudelleen maksuajasta päättävän viranomaisen ratkaistavaksi.

Sakon tai saamisen täytäntöönpano voi estyä rahasuoritukseen velvoitetun henkilön varattomuuden tai tuntemattoman olinpaikan vuoksi. Mikäli sakon täytäntöönpanossa havaitaan molemmat esteet, Oikeusrekisterikeskuksen on etsintäkuulutettava sakkoon tuomittu. Saamisen täytäntöönpanossa toinenkin esteistä johtaa saamisen merkitsemiseen Oikeusrekisterikeskuksen kuulutusrekis-

terissä olevaan saamisrekisteriin. Siihen merkitään myös sakko, josta ei lain mukaan saa määrätä muuntorangaistusta, jonka tuomioistuin on jättänyt muuntamatta tai josta syyttäjä on luopunut vaatimasta muuntorangaistusta.

Ulosottomiehen ja Oikeusrekisterikeskuksen on aiheen ilmetessä jatkettava kuulutusrekisteriin merkityn seuraamuksen täytäntöönpanotoimia. Jos sakkoa ei makseta kokonaan, tuomittu on haastettava sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin. Toisaalta Oikeusrekisterikeskus saa eräissä tapauksissa luopua saamisen täytäntöönpanosta.

Sakon tai saamisen suorittamiseen tuomittu saattaa esimerkiksi erehdyksen tai hänen kannaltaan tuloksellisen muutoksenhaun vuoksi maksaa enemmän kuin pitäisi. Liikamaksu on palautettava kuuden prosentin vuotuisine korkoineen. Maksettavalle palautukselle ja korolle on kuitenkin säädetty alaraja. Ne voidaan myös kuitata muun sakon tai saamisen suoritukseksi.

Muuntorangaistus

Sakon täytäntöönpanoon kuuluvat laajasti ottaen sakon muuntorangaistukseen liittyvät toimenpiteet muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin haastamisesta aina muuntorangaistukseen tuomitun rangaistuslaitokseen toimittamiseen. Sakkojen muuntamiskelpoisuuden osalta on laissa säädetty rajoituksia.

Muuntorangaistukseen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin haastaminen edellyttää muunnettavan seuraamuksen lainvoimaisuutta. Haastamiselle on lisäksi säädetty eräitä esteitä. Haastamisen suorittaa kuukauden haasteajan puitteissa ulosottomies, avustava ulosottomies tai sakosta etsintäkuulutetun tavatessaan poliisimies suullisella haasteella, jos sakotettu ei mainitun virkamiehen tavoittaessa hänet maksa sakkoa kokonaan. Haastamisesta annetaan sakotetulle kirjallinen todistus. Haastaminen yhteydessä sakotetulle varataan tilaisuus suorittaa seuraamus ennen muuntorangaistuksen määräämistä koskevaa oikeudenkäyntiä antamalla hänelle tilillepanokortti.

Virallisella syyttäjällä on mahdollisuus jo

ennen oikeudenkäyntiä rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 10 a §:n nojalla siinä säädetyillä edellytyksillä jättää vaatimatta muuntorangaistuksen määräämistä.

Muuntorangaistuksen määräämistä koskeva asia on käsiteltävä siinä alioikeudessa, jonka tuomiopiirissä sakotettu asuu tai tavataan. Asia voidaan käsitellä myös kokoonpanossa, jonka muodostaa puheenjohtaja yksin. Muuntoasian vireille paneminen ja käsittely tapahtuvat rikosasioiden oikeudenkäynnistä voimassa olevassa järjestyksessä, jollei rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvussa toisin säädetä. Rikosasioiden käsittelyä sääntelee oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettu laki (689/1997). Sen lisäksi sovelletaan täydentävästi oikeudenkäymiskaarta.

Tuomioistuimen menettelyä koskeva erityissäännös on rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 10 §, jonka mukaan julkista kannevaltaa valvoo virallinen syyttäjä, sakotetun läsnäolo oikeudenkäyntitilaisuudessa ei ole välttämätön, sakotettu voi toimittaa etukäteen tuomioistuimelle kirjallisen vastineen, asia voidaan lykätä maksamista varten ja poissaolevalle sakotetulle on ilmoitettava jatkokäsittelystä hänen ollessaan laillisen esteen vuoksi poissa tuomioistuimesta. Oma säännöksensä on myös muuntoasian pöytäkirjasta ja päätöksestä, joista laaditaan yhteinen asiakirja.

Muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa asiassa haetaan muutosta valittamalla. Käräjäoikeuden muuntopäätöksen oikaiseminen tulee kysymykseen, jos sen julistamisen jälkeen käy ilmi, että sakotettu on maksanut osan sakosta ennen vankeudeksi muuntamista. Oikaisusta saa ainoastaan kannella hovi-oikeuteen. Sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevissa asioissa voidaan myös korjata päätökseen tullut kirjoitus- ja laskuvirhe.

Muuntorangaistuksen määräämisen jälkeen vankeudeksi muunnetun seuraamuksen perimistä ulosottoimin ei saa enää jatkaa. Jos muuntorangaistusta ei ole määrätty, perintää jatketaan.

Muuntorangaistuksen määräämistä koskeva päätös on täytäntöönpanokelpoinen lainvoimaisena. Tuomitun rangaistuslaitokseen toimittaminen on Oikeusrekisterikeskuksen ja ulosottomiehen tehtävä.

Muuntorangaistukseen tuomittu voi lykkäyksen tai maksun kautta välttää rangaistuslaitokseen joutumisen. Hän voi vielä rangaistuksen määräämisen jälkeen maksaa muunnetuista sakoista suorittamatta olevan koko rahamäärän, jolloin muuntorangaistus raukeaa. Osamaksua ei tuolloin enää hyväksytä.

Menettämisseuraamus

Omaisuuksien koskevan menettämisseuraamuksen täytäntöönpano edellyttää sitä koskevan tuomion lainvoimaisuutta. Eräissä laissa säädetyissä tapauksissa täytäntöönpanoon voidaan ryhtyä ilman lainvoimaakin. Tuolloin täytäntöönpano ei peräydy myöhemmin annetun tuomion johdosta ennen sen lainvoimaiseksi tuleamista. Täytäntöönpano tapahtuu ulosottoin ja kohdistuu käytännössä takavarikoituna poliisin hallussa olevaan omaisuuteen.

Valtiolle menetetyksi tuomittu omaisuus on otettava valtion haltuun tai myytävä, jollei omaisuutta ole tuomioistuimen määräyksestä tai muusta laillisesta syystä hävitettävä tai jollei jonkin tapauksen varalta ole erikseen toisin säädetty. Sisäasiainministeriö antaa määräyksen menetetyksi tuomitun omaisuuden haltuun ottamisesta. Se voi kuitenkin oikeuttaa eräät viranomaiset ja virkamiehet sellaisten määräysten antamiseen.

Käytännössä ulosottoviranomainen ainoastaan välittää Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanopyynnön poliisille, joka sitten yleensä suorittaa täytäntöönpanotoimenpiteenä hävittämisen, joissakin tapauksissa myös huolehtii sisäasiainministeriön määräyksen mukaisesti omaisuuden haltuun ottamisesta. Sen jälkeen poliisi toimittaa ulosottoon selvityksen toimenpiteistään. Joissakin erittäin harvinaisissa tapauksissa menetetyksi tuomittu omaisuus myydään, mistä ulosottoviranomainen huolehtii ulosottolain 5 luvun säännösten mukaisesti.

Sakon täytäntöönpanosäännöstössä säännellään lisäksi eräitä menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon liittyviä erityistapauksia, kuten tuomitun kuoltua tapahtuvaa täytäntöönpanoa, omaisuuden arviointia eräissä tapauksissa ja valtiolle menettämistä koskevan vaatimuksen hylkäämistä tuomioistuimissa.

Velkojen maksunsaantijärjestys

Velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan konkurssissa ja ulosotossa viimeksi suoritettavien saatavien joukossa ovat muun ohessa rikoslain 2 a luvun 3 §:n 1 momentin mukaisesti päiväsakoin vahvistettu sakko ja uhkasakko. Viimesijaisuuden vuoksi mainittujen seuraamusten maksamiseen ei ulosottoin tapahtuvassa perinnässä usein riitä varoja silloin, kun sakotetuilla on muitakin velkoja. Kysymyksessä olevat seuraamukset ovat kokonaan tai osittain maksamatta jäädessään pääsääntöisesti vankeudeksi muunnettavia.

Euron käyttöönotto

Rahamääräisten seuraamusten täytäntöönpanoon tulee vuoden 2002 alusta lähtien huomattavasti vaikuttamaan yhteisvaluutta euron käyttöön ottaminen.

Euroopan talous- ja rahaliiton kolmas vaihe on alkanut 1 päivänä tammikuuta 1999. Tuolloin rahayksikkö euro on korvannut kansalliset rahayksiköt niissä 11 Euroopan unionin jäsenvaltiossa, jotka osallistuvat kolmanteen vaiheeseen heti sen alusta lukien. Eduskunta on 17 päivänä huhtikuuta 1998 hyväksynyt Suomen osallistumista koskevan valtioneuvoston tiedoksiannon. Euroopan unionin valtion- tai hallitusten päämiesten 3 päivänä toukokuuta 1999 tekemän päätöksen mukaisesti Suomi on raha- ja talousliiton kolmanteen vaiheeseen osallistuvien jäsenvaltioiden joukossa. Euroopan unionin neuvosto on samana päivänä annetulla asetuksella (EY) N:o 974/98 euron käyttöönotosta päättänyt yhtenäisvaluutan käyttöön ottamisesta.

Euron käyttööntamamisessa on kolmen vuoden siirtymäkausi. Eurosetelit ja -kolikot lasketaan liikkeelle 1 päivänä tammikuuta 2002. Siitä lähtien on kahden kuukauden rahavaihtojakso, minkä jälkeen euro on ainoa käytössä oleva raha. Vielä senkin jälkeen Suomen Pankki vaihtaa helmikuun 2012 loppuun saakka markkoja euroiksi.

Euroopan unionin neuvosto on 31 päivänä joulukuuta 1998 antamallaan asetuksella (EY) N:o 2866/98 euron ja euron käyttöön ottavien jäsenvaltioiden valuuttojen välisistä

muuntokursseista vahvistanut jokaiselle talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen osallistuvalla unionin jäsenmaalla muuttumattoman muuntokurssin, joka on ainoa kurssi käytettäväksi euron ja kansallisen rahayksikön välillä kumpaankin suuntaan tehtävään muuntoon. Markan ja euron välinen muuntokurssi on määritelty siten, että yksi euro on 5,94573 markkaa. Tietyistä euron käyttöön ottamiseen liittyvistä säännöksistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1103/97 5 artiklan mukaan kansallisia rahayksiköjä euroiksi muunnettaessa maksettavat ja tilitettävät rahamäärät on pyöristettävä lähimpään senttiin. Käteismaksun yhteydessä tapahtuvasta pyöristämisestä on säädetty euromäärien maksujen pyöristämisestä annetussa laissa (890/2000).

Rahamäärien seuraamusten täytäntöönpanossa on markkamääräisenä tuomitut seuraamukset ja niiden maksamatta olevat osat muutettava muuttumattoman muuntokurssin avulla euroiksi ja senteiksi. Euroopan unionin neuvoston asetukset ovat sellaisenaan velvoittavia ja sovellettavia kaikissa jäsenvaltioissa ilman valtion sisäisiä lainsäädäntötoimia. Sakon täytäntöönpanouudistuksen yhteydessä ei ole ilmennyt tarvetta säännellä yhteisvaluutan käyttöön ottamisesta aiheutuvia vaikutuksia.

2.2. Nykytilan arviointi

Nykyinen sakon täytäntöönpanomenettely toimii pääpiirteissään hyvin. Huomattava osa rahamääräisistä seuraamuksista tulee maksetuksi vapaaehtoisesti jo ennen ulosottoon tapahtuvaa perintää. Pakkotäytäntöönpanossa on tarkoituksenmukaista edelleen käyttää ulosotto-organisaatiota, mihin johtopäätökseen myös Ulosotto 2000-toimikunta on päättänyt mietinnössään 1998:2. Useat nykyisessä sakon täytäntöönpanoa koskevassa lainsäädännössä omaksutut menettelytavat kuten esimerkiksi osamaksun salliminen sekä mahdollisuus saada maksuaikaa ja sakon muuntorangaistuksen lykkäystä ovat edelleen perusteltuja.

Sakon täytäntöönpanomenettelyn hahmottaminen on nykyisen säännösten perusteella vaikeaa. Menettelyyn liittyviä säännöksiä on lukuisissa säädöksissä. Mainittu seikka aihe-

uttaa hajanaisuuden ohella myös asiallisia epäselvyyksiä lähtien jo lain soveltamisalasta ja seuraamusten täytäntöönpanokelpoisuudesta. Lisäksi sakon täytäntöönpanoasetuksessa säädetään asioista, joista täytäntöönpanotoiminnan hyväksyttävänä pidettävät tavoitteet, yksilön oikeusturva tai asioiden tärkeys muuten huomioon ottaen tulisi säätää lailla.

Tarkasteltavana olevat säännökset eivät myöskään monin paikoin ilmaisin selkeyden ja ryhmittelynsä puolesta vastaa nykyaikaiselle lainsäädännölle asetettavia vaatimuksia. Pääosin 1960- ja 1970-luvuilta peräisin olevissa säännöksissä on parannettavaa erityisesti yleisen kielenkäytön ja virkerakenteen suhteen. Täytäntöönpanomenettelyn ymmärtämistä ei ole omiaan edistämään se, että pykäliä ei ole otsikoitu eikä sijoitettu asiaryhmittäin lukuihin.

Täytäntöönpanosäännösten hahmottamista ja soveltamista haittaa myös se, että säännöstöä ei ole uudistettu vastaamaan muussa lainsäädännössä ja käytännön täytäntöönpanotoiminnassa tapahtuneita muutoksia. Keskeisenä puutteena voidaan tältä osin pitää sakkorekisteriä koskevan laintasoisen sääntelyn puuttumista. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Sakkorekisterin sääntelyä ei sen erityispiirteet huomioon ottaen voida jättää yleisen viranomaisten henkilörekistereitä koskevan lainsäädännön eli henkilötietolain (523/1999) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) säännösten varaan.

Sakon täytäntöönpanolain 6 §:n 1 momentin mukaan lääninhallitus ylimpänä täytäntöönpanoviranomaisena huolehtii siinä laissa tarkoitettusta täytäntöönpanosta. Läninhallituksen asema on perustunut sen lakkautettuun ulosotonhaltijan asemaan, johon kuului ulosoton valvonta- ja lainkäyttötehtäviä. Täytäntöönpanosta huolehtiminen on siirtynyt Oikeusrekisterikeskukselle, jonka tehtävistä säädetään siitä annetun lain 1 §:n 2 momentissa. Muuntorangaistuksen määräämistä koskevia menettelysäännöksiä ei ole myöskään suhteutettu alioikeusuudistukseen ja rikosasioiden oikeudenkäyntiudistukseen.

Sakon täytäntöönpanomenettelyssä on myös tarkoituksenmukaistamisen ja yksin-

kertaistamisen tarvetta. Erityisesti tämä koskee rahamääräisten seuraamusten perintään liittyvää maksuajan myöntämistä niin menetelyn kuin myöntämisedellytystenkin suhteen sekä menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoa, jossa asiat ulosoton hoidettavia lukumäärältään erittäin vähäisiä menetyksi tuomitun omaisuuden myyntitapauksia lukuun ottamatta turhaan kiertävät ulosoton kautta omaisuutta takavarikossa pitävälle poliisiviranomaiselle.

Nykyinen sakon täytäntöönpanosäännöstö perustuu siihen, että sakko pyritään säännönmukaisesti perimään rahana. Sakko on varallisuusseuraamus, jonka muuntamista vankeudeksi voidaan pitää kohtuuttomana esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa sakoitetun varat menevät velkojen maksusaantijärjestyksen mukaisesti muiden velkojen suoritukseen. Muuntorangaistuksen kärsimisen myötä tuomitun mahdollisuudet varojen hankkimiseksi mainittujen muiden velkojenkin maksamiseksi heikentyvät. Muuntorangaistusmenettely kuormittaa haastamiseen oikeutettuja virkamiehiä ja tuomioistuimia. Muuntorangaistuksen välttämistä on muutenkin viime vuosina lainsäädännössä korostettu lisäämällä tuomioistuimen harkintavaltaa sakon muuntamatta jättämisen osalta ja antamalla syyttäjälle mahdollisuus jättää vaatimatta muuntorangaistuksen määräämistä. Mainitut seikat huomioon ottaen perusteltuna voidaan pitää velkojen maksusaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:n 1 momentin 2 kohdan muuttamista siten, että pääsääntöisesti vankeudeksi muunnettavat sakko ja uhkasakko poistetaan konkurssissa ja ulosotossa viimeksi suoritettavien saatavien joukosta.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Uudistuksen tavoitteena on selkeyttää sakon täytäntöönpanosäännöstöä keskittämällä säännökset ulosottomenettelyä säänteleviä lukuun ottamatta uuteen sakon täytäntöönpanolakiin. Tarkoitus ei ole puuttua hyvin toimivan sakon täytäntöönpanojärjestelmän perusrakenteisiin viranomaisten tai menette-

lyn suhteen.

Vanhalle pohjalle rakentumisesta huolimatta uudessa laissa on otettava huomioon muussa lainsäädännössä ja käytännön täytäntöönpanotoiminnassa tapahtuneet muutokset. Täytäntöönpanon tehokkuuden kannalta tavoitteena voidaan pitää myös pääsemistä mahdollisimman tarkoituksenmukaiseen ja yksinkertaiseen täytäntöönpanomenettelyyn.

Tavoitteiden ja niihin pääsemisen kannalta keskeistä on lain soveltamisalan tarkka määrittäminen, täytäntöönpanosta huolehtivan viranomaisen eli Oikeusrekisterikeskuksen aseman täsmentäminen, ennen ulosottoa tapahtuvan perinnän korostaminen, rahamääräisten seuraamusten perinnän yhtenäistäminen, muuntorangaistuksen määräämismenettelyä koskevien säännösten muuttaminen vastaamaan alioikeusuudistusta ja rikosasoiden oikeudenkäyntiuudistusta, sakon muuntorangaistuksen välttämisen korostaminen, sakkorekisteristä säätäminen laissa ja itseperintään liittyvän tuomioistuimenmenettelyn korostaminen.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Ehdotetussa laissa määritettäisiin lain soveltamisala täytäntöön pantavien seuraamusten suhteen tarkasti. Tältä osin ehdotetaan liittäväksi rikoslain 9 lukuun uusi 10 §, jossa viitattaisiin yhteisösakon osalta täytäntöönpanon tapahtumiseen ehdotetun sakon täytäntöönpanolain mukaisessa järjestyksessä. Tällä hetkellä viittaus on rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 1 §:n 3 momentissa, joka kumottaisiin tämän uudistuksen yhteydessä.

Seuraamusten täytäntöönpanokelpoisuus säädettäisiin tarkasti ottaen huomioon, että oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 22 §:n ja ulosottolain 3 luvun 13 §:n 2 momentin perusteella hovioikeuden ratkaisu on pääsääntöisesti pantavissa täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio.

Uudessa sakon täytäntöönpanolaissa täsmennettäisiin täytäntöönpanosta huolehtiminen Oikeusrekisterikeskuksen tehtäväksi. Sen asema täytäntöönpanossa vastaisi pitkälle tavallisen ulosottovelkojan asemaa. Poikkeuksen tältä osin muodostaisi edelleen sakon muuntorangaistusmenettely, jossa Oikeusre-

kisterikeskus vireillepanon (etsintäkuuluttaminen) ja muuntorangaistukseen tuomitun rangaistuslaitokseen toimittamisen (täytäntöönpanon hakeminen ulosottomieheltä) osalta toimisi pakkotäytäntöönpanoviranomaisena. Oikeusrekisterikeskuksen suorittama täytäntöönpano perustuisi edelleen viranomaisten sille toimittamiin ratkaisuilmoituksiin.

Lain mukaan olisi edelleen mahdollista, että valtion viranomaisen ottaisi rikosasiassa huolehtiakseen itse korvauksen perimisestä, mikä tarkoittaisi ulosoton hakemista ja korvauksen tilittämistä suoraan viranomaiselle. Itseperintä muuten tapahtuisi ehdotetussa laissa säädettyssä järjestyksessä. Lain soveltamisalan ja näin ollen myöskään itseperintään piiriin eivät kuuluisi itsenäisille julkisoikeudellisille laitoksille ja valtion liikelaitoksille rikosasiassa tuomitut korvaukset. Käytännössä havaittujen puutteiden vuoksi itseperintään liittyvästä tuomioistuinmenettelystä säädettäisiin aikaisemmasta poiketen lain tasolla.

Täytäntöönpanon tehokkuuden kannalta olennainen merkitys on sillä, että rahamääräisen seuraamuksen suorittamiseen määrätylle varataan heti määräämisen yhteydessä tilaisuus maksaa seuraamus, että hänellä on myös oikeus maksaa seuraamus ennen sen täytäntöönpanokelpoiseksi tulemistä ja että maksuvelvolliselle lähetetään maksukehoitus, mikäli maksutilaisuuden varaaminen ei johda tulokseen. Mainittujen menettelytapojen merkitystä korostettaisiin uudistuksessa ottamalla niitä koskevat säännökset ehdotettuun lakiin.

Rahamääräistä seuraamusta eli uuden lain kielenkäytön mukaisesti saatavaa koskevassa ulosottoihin tapahtuvassa täytäntöönpanossa olisi soveltuvin osin noudatettava ulosottolain säännöksiä maksuvelvoitteen täytäntöönpanosta.

Maksuvelvollisella olisi edelleen oikeus maksaa seuraamus osittain ja hänelle voitaisiin myöntää maksuaikaa sen suorittamista varten. Pienimmästä vastaan otettavasta maksusta sen sijaan luovuttaisiin. Maksuaika myönnettäisiin pyynnöstä pääsääntöisesti enintään vuodeksi. Sitä pidempien maksuaikojen osalta suoritusten tulisi tapahtua maksusuunnitelman mukaisesti. Maksuajan

myöntäjä ei enää riippuisi rahamääräisen seuraamuksen lajista vaan perinnän vaiheesta. Muilta osin ehdotetun lain maksuajan myöntämistä koskevat säännökset pääsääntöisesti vastaisivat nykyisiä.

Lain tasolla ehdotetaan myös säädettäväksi etsintäkuuluttamisesta sekä etsintäkuulutuksen peruuttamisesta ja oikaisemisesta. Etsintäkuulutus on edelleen välttämätön vaikeasti tavoitettavilta maksuvelvollisilta tapahtuvaa perintää ja muuntorangaistuksen määräämistä varten. Etsintäkuuluttaminen tulisi nyt mahdolliseksi myös maksuvelvollisen pakolun vuoksi.

Nykyisen lainsäädännön mukaan saaminen on ulosotossa havaitun varattomuus- tai tuntemattomuusesteen perusteella ilmoitettava Oikeusrekisterikeskuksen pitämään kuulutusrekisteriin, joka käsittää saamiskuulutusten lisäksi etsintäkuulutukset. Saamisrekisteriin merkitään myös sakot, joita ei muunneta vankeudeksi. Ulosottomiehen on sitten saamisesta kuulutetun tavoittaessaan ryhdyttävä perintään. Myös poliisi voi ottaa vastaan suorituksen kuulutetusta saamisesta.

Ehdotettuun lakiin ei sisälly saamiskuulutamista vastaavaa menettelyä. Sen kautta saadut maksusuoritukset ovat kokemuksen mukaan olleet vähäisiä. Lisäksi ulosottolain uudistuksessa (oikeusministeriön lainvalmisteluosaston 11 päivänä toukokuuta 2000 päivätty ehdotus hallituksen esitykseksi laiksi ulosottolain muuttamisesta) on tarkoitus ottaa käyttöön niin sanottua passiivisaatavaa koskeva menettely, jossa varattomuus- tai tuntemattomuusesteen tullessa todetuksi ulosottoasia siirretään ulosoton hakijan pyynnöstä ulosottorekisteriin passiivisaatavaksi. Ulosottomiehen on toisen ulosottoasian yhteydessä ulosottokelpoista omaisuutta tavatessaan ulosmittava se myös passiivisaatavan suoritukseksi, jos passiivisaatavalle kertyy jakoosuutta. Passiivisaatavan rekisteröinti on voimassa vuoden estetodistuksen allekirjoittamispäivästä. Ulosottolain uudistamisen myötä on sakon täytäntöönpanosäännöstöönkin tarkoitus ottaa passiivisaatavan käsittelyä vastaava menettely, joka korvaisi nyt ajallisesti rajoittamattoman saamiskuuluttamisen.

Nykyisen säännösten perusteella ulosottomiehen ja Oikeusrekisterikeskuksen on aiheen ilmetessä eli kun kuulutettu henkilö tai

hänelle kuuluvaa omaisuutta tavoitetaan ryhdyttävä täytäntöönpanotoimiin. Mainittua itsestään selvää periaatetta ei ole tarvetta kirjata säännöstasolle.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi nykyisin sakon täytäntöönpanoasetuksessa muuntorangaistuksen välttämiseksi oleva säännös maksujen kohdentamisesta ensisijaisesti muunnettavissa oleville sakoille. Velkojen maksunsaantijärjestyksestä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi tavalla, joka mahdollistaa mainitun kohdentamisen kaikkien ehdotetun lain mukaisessa järjestyksessä ulosottoihin perittäville saataville kertyvien varojen osalta.

Ehdotetun lain mukaan Oikeusrekisterikeskus voisi luopua kaikkien rahamääräisten seuraamusten, siis myös sakkojen, tai niiden maksamatta olevan osan täytäntöönpanosta eräin asetuksella tarkemmin säädettyihin edellytyksiin. Lakiin otettaisiin myös edelleen säännökset rahamäärän palauttamisesta ja siihen liittyvästä kuittaamisesta.

Muuntorangaistuksen määräämismenettelyä koskevat ehdotetun lain säännökset eivät juurikaan poikkeaisi nykyisistä. Haastamiseen oikeutettujen virkamiesten piiriä ehdotetaan laajennettavaksi siten, että haastamisen suorittaa haastemieslain (505/1986) 1 tai 6 §:ssä mainittu virkamies. Näin ollen haastamiseen oikeutettujen virkamiesten piiriin tulisivat myös esimerkiksi haastemies, rajavartiomies sekä rangaistuslaitoksen johtaja tai tämän määräämä rangaistuslaitoksen virkamies. Tällä hetkellä haastamiseen oikeutettuja ovat ulosottomies, avustava ulosottomies ja etsintäkuulutetun tavoittaessaan poliisimies.

Muuntorangaistuksen välttämistarkoituksessa myös muuntorangaistuksen määräämistä koskevat tuomioistuinkäsittelyyn liittyvät erityispiirteet kuten kirjallisen vastineen toimittamismahdollisuus ja tuomioistuimen maksamista varten myöntämä käsittelyn lykkääminen säilytettäisiin. Käsittelyn lykkääminen olisi ehdotuksen mukaan mahdollista myös maksutilanteen selvittämistä varten. Muutoksenhausta ei ole tarpeen säätää erikseen, koska se tapahtuu oikeudenkäymiskäärän 25 luvun 1 §:ssä säädettyssä järjestyksessä. Kantelu oikaisusta puolestaan tapahtuisi oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain

11 luvun 9 §:n mukaisesti.

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon osalta selvennettäisiin sisäasiainministeriön toimivaltaa siten, että se voisi määrätä, paitsi nykyisen lain mukaista haltuun ottamista vastaavasta käyttöön ottamisesta, myös sen asemesta tapahtuvasta myymisestä tai hävittämisestä.

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanomenettelyä uudistettaisiin siten, että Oikeusrekisterikeskus hakisi täytäntöönpanoa suoraan sen kihlakunnan poliisilaitokselta, jonka hallussa menetetyksi tuomittu omaisuus on tai jonka toimialueella se muuten on. Rahamääräisen menettämisseuraamuksen täytäntöönpano tapahtuisi kuitenkin pääsääntöisesti ulosottoihin. Ulosotto-organisaatio ei enää huolehtisi menetetyksi tuomitun omaisuuden myymisestä, vaan myymisen suorittaisi poliisi sisäasiainministeriön antamien määräysten mukaisesti. Laissa säilytettäisiin edelleen mahdollisuus siirtää ministeriön määräämisvaltaa lääninhallitukselle, kihlakunnan poliisilaitokselle tai Tullihallitukselle. Yksilön oikeuksiin läheisesti liittyvistä omaisuuden arvioinnin edellytyksistä ja menettämisseuraamusta koskevan vaatimuksen hylkäämiseen liittyvästä menettelystä säädettäisiin laissa.

Sakkorekisterin osalta lähtökohtana on henkilötietolain ja tietojen luovuttamisen osalta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain soveltaminen. Ehdotettuun lakiin otettaisiin kuitenkin sakkorekisterin erityispiirteisiin liittyvät säännökset. Laissa ehdotetaan säädettäväksi muun ohessa rekisterin tietosisällöstä, rekisterinpitäjänä toimivan Oikeusrekisterikeskuksen vahingonkorvausvastuusta sekä rekisterin tietojen salassapidosta, luovuttamisesta ja poistamisesta.

Muuntorangaistuksen välttämiseen liittyvä ehdotus velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:n 1 momentin 2 kohdan muuttamisesta siten, että sakko ja uhkasakko poistetaan konkurssissa ja ulosotossa viimeksi suoritettavien saatavien joukosta. Mainitut seuraamukset tulisivat tuolloin lain 2 §:n mukaisen velkojen yhtäläisen maksunsaantioikeuden piiriin. Sen mukaan, jos pakko-täytäntöönpanossa jaettavat varat eivät riitä kaikkien saatavien maksamiseen, on velkojilla yhtäläinen oikeus saada maksu näistä va-

roista saataviensa suuruuden mukaisessa suhteessa, jollei jäljempänä kyseisessä laissa toisin säädetä (eräillä saatavilla on etuoikeus ja eräät ovat viimesijaisesti suoritettavia) tai erikseen toisin säädetä.

Lisäksi ehdotetaan tehtäväksi teknisluonteisia muutoksia lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain (619/1996) 26 §:ään, rikosvahinkolain 19 §:ään, kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain (1075/2000) 17 §:ään sekä perintätoiminnan luvanvaraisuudesta annetun lain (517/1999) 13 §:ään.

4. Esityksen vaikutukset

Uudistus perustuu nykyiseen sakon täytäntöönpanomenettelyyn. Uusia viranomaisia ei perusteta eikä viranomaisten välisessä tehtävänjaossa tapahdu huomattavia muutoksia.

Valtiokonttorin ja Oikeusrekisterikeskuksen välillä on erillisenä hankkeena vireillä suunnitelma rikosvahinkolain mukaisten valtion takautumissaamisten nykyistä aikaisemmasta siirtämisestä Oikeusrekisterikeskuksen perittäväksi, millä saattaa tehtävien siirtämisen kautta olla julkistaloudellisia vaikutuksia ja henkilöstövaikutuksia, jotka selvitetään sen hankkeen yhteydessä. Mainittu hanke on tässä lakiehdotuksessa otettu huomioon säänneltäessä maksutilaisuuden varaamista (ehdotetun sakon täytäntöönpanolain 5 §).

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon keskittämisen poliisiviranomaisille ei voida olettaa aiheuttavan mainittavaa poliisin työmäärän kasvamista. Oikeusrekisterikeskus hakisi täytäntöönpanoa ilman ulosottoviranomaisten kautta tapahtuvaa asian kiertämistä. Poliisi myös toimittaisi suoraan selvityksen toimenpiteistään Oikeusrekisterikeskukselle. Poliisi huolehtisi käytännön täytäntöönpanotoiminnasta eli lähinnä valtiolle tuomitun omaisuuden hävittämisestä kuten tähänkin saakka. Poliisille siirtyvä omaisuuden myyminen menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon yhteydessä koskee erittäin harvoja yksittäisiä tapauksia.

Velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:n 1 momentin 2 kohdan muuttaminen poistamalla päiväsakoin tuomittu sak-

ko ja uhkasakko konkurssissa ja ulosotossa viimeksi suoritettavien saatavien joukosta aiheuttaa kertyneiden varojen siirtymää muilta saatavilta mainituille seuraamuksille. Konkurssissa vaikutus on marginaalinen yksityishenkilöiden konkurssien ja niihin sisältyvien sakkojen erittäin vähäisen lukumäärän vuoksi. Myöskin ulosotossa muutoksella voi olettaa olevan vain vähäistä julkistaloudellista tai muutakaan yleistä taloudellista vaikutusta. Sen sijaan sakkoon tuomitun ja hänen elatuksensa varassa olevien henkilöiden kanalta vaikutukset voivat olla huomattavia.

Vuositasolla vankeudeksi muunnettavien sakkojen ja uhkasakkojen yhteinen markkamäärä jää 10—16 miljoonaan markkaan. Mainittujen seuraamusten viimesijaisuuden poistamisen tarkkaa vaikutusta muiden saatavien kertymiin ulosotossa on vaikea arvioida. Vaikutusta voidaan kuitenkin perustellusti pitää vankeudeksi muunnettavien sakkojen kokonaismäärää pienempänä.

Ulosoton maksunsaantijärjestys on vain yksi muuntorangaistuksen määräämiseen johtavista tekijöistä. Huomattava vaikutus on maksukyvyttömyydellä, johon maksunsaantijärjestyksellä ei voida vaikuttaa. Merkittävä osa sakoista myös maksetaan vasta muuntorangaistuksen määräämisen jälkeen. Muunnetuista sakoista suoritetaan vankeutena alle 10 prosenttia. Maksunsaantijärjestyksen muutoksella voidaan vaikuttaa siihen, että sakot tulevat nykyistä useammin maksetuiksi tai perityiksi ennen muuntorangaistuksen määräämistä, mikä vähentää muuntorangaistusmenettelyssä käsiteltävien asioiden määrää.

Ulosottotoimin perittävien rikosoikeudellisten seuraamusten keskimääräiset markkamäärät ovat myös pieniä, mikä johtaa niille velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 2 §:n mukaisesti määräytyvän suhteellisen osuuden pienuuteen. Esimerkiksi vuonna 2000 ulosottoon tullut rikosasia oli suuruudeltaan keskimäärin 1 500 markkaa, kun vastaavat määrät esimerkiksi verojen, elatusapujen ja muiden yksityisoikeudellisten asioiden osalta olivat 8 200, 27 840 ja 27 980 markkaa. Huomattava on myös se, että maksunsaantijärjestyksen muuttamisen vaikutukset muiden velkojien saatavien suorittamiseen ulosotossa eivät välttämättä ole lopullisia,

vaan toistuvassa ulosotossa aiheutuu ainoastaan saatavan maksamisen viivästymistä.

Joissakin tapauksissa sakon ja uhkasakon ulosottotoimin tapahtuvan perinnän mahdollisuuksien parantamisella voi olla edullisia julkistaloudellisia vaikutuksia ja se voi vaikuttaa edistävästi muiden velkojien saatavien kertymiin. Muuntorangaistuksen kärsimisestä saattaa esimerkiksi työpaikan menettämisen kautta aiheutua sakotetulle ja hänen perheelleen toimeentulotuen tai muun yhteiskunnallinen tuen tarvetta ja velkojien saataville tulevien kertymien vähenemistä ansaintakyvyn heikkenemisen tai menettämisen kautta.

Lakiehdotuksen kohteena olevien asioiden laadun vuoksi uudistuksella ei ole ympäristövaikutuksia tai vaikutuksia eri kansalaisryhmien asemaan.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Asia on valmisteltu virkatyönä Oikeusministeriössä. Esitys perustuu valmistelussa mukana olleiden oikeusministeriön ulosoton ja tietohallinnon sekä Oikeusrekisterikeskuksen asiantuntijoiden muodostaman ryhmän kannanottoihin. Asian valmisteluvaiheessa on lisäksi jo ennen lausuntojen pyytämistä oltu vapaamuotoisesti yhteydessä viranomaisiin ja asiantuntijoihin.

5.2. Lausunnot

Ehdotuksesta hallituksen esitykseksi on varattu 52 viranomaiselle, tuomioistuimelle ja järjestölle tilaisuus antaa lausunto. Lausuntoja on annettu 27. Lausunnonantajat ovat suhtautuneet pääasiallisesti myönteisesti ehdotukseen. Sakon täytäntöönpanoa koskevan lainsäädännön uudistamista ei ole vastustettu yhdessäkään lausunnossa. Useissa lausunnoissa kuitenkin esitetään lakiehdotuksen yksityiskohdista huomautuksia, jotka on pyritty ottamaan huomioon hallituksen esitystä valmisteltaessa. Ehdotukseen on muutenkin lausuntokierroksen jälkeen tehty laki- ja kirjoitusteknisten muutosten lisäksi eräitä asiallisia muutoksia.

Ehdotuksesta hallituksen esitykseksi on erikseen pyydetty kirjallinen lausunto 23 vi-

ranomaiselta, laitokselta ja järjestöltä velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain muuttamisen osalta. Mainittu muutosehdotus lisättiin ehdotukseen ensimmäisen lausuntokierroksen jälkeen. Lausuntoja on toimitettu 17. Valtaosassa niistä ehdotettua sakon ja uhkasakon viimesijaisuuden poistamista pidetään perusteltuna. Lain muuttamista ovat vastustaneet Keskuskauppakamari, Suomen Pankkiyhdistys, Merita Pankki Oyj, Contant Oy, Intrum Justitia Oy, Suomen Perimistojen Liitto ry ja Luottomiehettämisen r.y. Mainittujen tahojen lausunnoissa on muiden velkojien kertymien vähentymisen lisäksi erityisesti korostettu sakon ja uhkasakon rangaistusluonnetta ja niiden suorittamisen tehosteena olevaa muuntorangaistuksen määräämismahdollisuutta. Lisäksi on viitattu siihen, että muuntorangaistus voidaan eräissä tapauksissa jättää määräämättä. Uudistusta vastustavissakin lausunnoissa todetaan, että velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain muuttaminen ehdotetulla tavalla ei huomattavasti vähennä muille velkojille ulosotossa tulevia kertymiä.

Molempien lausuntokierrosten lausunnoista on oikeusministeriössä laadittu tiivistelmä.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Oikeusministeriössä on valmisteltavana ulosottolain muuttaminen. Lainvalmisteluosaston 11 päivänä toukokuuta 2000 päivätty ehdotus hallituksen esitykseksi on jo ollut lausuntokierroksella. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2001. Uudistuksen kohteena ovat lähinnä ulosotto-perusteiden täytäntöönpanokelpoisuutta, ulosoton yleistä menettelyä ja häätöä koskevat säännökset. Uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2003.

Eduskunta on 27 päivänä helmikuuta 2001 hyväksynyt lakiehdotuksen rikoslain 8 luvun muuttamisesta. Tasavallan presidentti on jättänyt ehdotukseen sisältyvät lait vahvistamatta, ja eduskunnalle on annettu uusi hallituksen esitys 45/2001 vp siirtymäsäännöksen muuttamista varten. Menettämisseuraamukseen tuomitun kuoleman vaikutusta täytäntöönpanoon koskee uuteenkin hallituksen esitykseen sisältyvä rikoslain 8 luvun 16 §, joka

asiallisesti keskeisiltään osin vastaa nykyistä 8 luvun 15 §:ää. Mainitulla säännöksellä on merkitystä ehdotetun uuden sakon täytäntöönpanolain 44 §:n kannalta.

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys 80/2000 vp menettämisseuraamuksia koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Esitykseen sisältyy eräitä menettämisseuraamuksien täytäntöönpanoon liittyviä viranomaissäännöksiä, joihin sakon täytäntöönpanouudistuksessa omaksutuilla ratkaisuilla on vaikutusta.

Valtioneuvosto on 23 päivänä syyskuuta 1999 asettanut komitean valmistelemaan ehdotuksen vankeusrangaistuksia ja niiden täytäntöönpanoa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Tarkoituksena on, että rangaistusten täytäntöönpanolain korvaava vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa koskeva laki tulisi voimaan vuonna 2003. Mainittu uudistus on otettu huomioon sakon täytäntöönpanouudistuksessa päällekkäisyyksien ja risiiritäisyyksien välttämiseksi.

Eduskunnalle on myös annettu hallituksen esitys 83/2001 vp oikeudenkäymiskaaren hovioikeusmenettelyä koskevien säännösten

sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamiseksi. Oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 8 §:ää ehdotetaan muun ohessa muutettavaksi siten, että siinä säädetään hovioikeuden toimivaltaisuudesta yhden jäsenen kokoonpanossa sakon muuntorangaistuksen määrittämisestä koskevassa asiassa. Nyt siitä säädetään rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 6 luvun 14 §:n 2 momentissa. Mainittu luku kumottaisiin tämän sakon täytäntöönpanouudistuksen yhteydessä.

Sakon täytäntöönpanouudistuksen valmistelussa on pyritty uuden lainsäädännön saamiseen voimaan vuoden 2002 alusta, jolloin uusi täytäntöönpanojärjestelmä on ollut tarkoitus ottaa käyttöön Oikeusrekisterikeskuksessa. Lakiehdotus on pyritty laatimaan niin, että se voidaan käsitellä ja siinä ehdotetut lait saattaa voimaan valmisteilla olevista muista uudistuksista huolimatta. Ne on pyritty mahdollisuuksien mukaan ottamaan huomioon. Muiden uudistusten eteneminen muutenkin edellyttää jatkossa seurantaan sakon täytäntöönpanon lainsäädäntövalmistelussa ja saattaa aiheuttaa muutoksia säännöksiin puolin ja toisin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki sakon täytäntöönpanosta

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Lain soveltamisala.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi lain soveltamisalasta, joka nykyisen lainsäädännön perusteella on vaikeasti hahmotettavissa. Sakon täytäntöönpanolain 1—3 §:ssä säädetään soveltamisalasta. Niitä säännöksiä täydentävät ja täsmentävät kuitenkin rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 1 §:n 3 momentti yhteisönsakon, uhkasakkolain (1113/1990) 10 §:n 3 momentti sen soveltamispiiriin kuuluvien uhkasakkojen, rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain (692/1993) 15 § rangaistusmääräyksin tuomittujen sakkojen, sotilaskurinpitolain 45 § kurinpitösakon ja maksun sekä Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosasioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanossa annetun lain (326/1963) 3 § eräiden pohjoismaissa tuomittujen seuraamusten osalta.

Pykälän 1 kohdan mukaan lakia sovelletaan sakon täytäntöönpanossa. Sakolla tässä yhteydessä tarkoitetaan paitsi rikoslain 2 a luvun 3 §:n 1 momentin mukaisesti päiväsakoin vahvistettua sakkorangaistusta mahdollisine päiväsakon rahamäärästä annetun asetuksen (609/1999) 7 §:n mukaisine korotuksineen myös uhkasakkoa, yhteisönsakkoa, rikesakkoa ja kurinpitösakkoa, jotka kaikki jo nyt kuuluvat lain soveltamisalan piiriin.

Yhteisönsakon osalta ehdotetaan rikoslain 9 lukuun lisättäväksi uusi 10 §, jossa nyt kumottavan rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 1 §:n 3 momenttia vastaavasti todettaisiin yhteisönsakon täytäntöönpanon tapahtuvan sakon täytäntöönpanosta annettavaksi ehdotetun lain mukaisessa järjestyksessä ja kiellettäisiin maksamattoman yhteisönsakon muuntaminen vankeudeksi.

Pykälän 2 kohdassa säädetään sotilaskurinpitolain 44 §:n 2 momentissa ja 45 b §:ssä tarkoitettujen maksun kuulumisesta lain sovel-

tamisalan piiriin. Kysymyksessä on maksu, joka kotiuttamisen yhteydessä määrätään suorittamatta olevasta arestista tai poistumisrangaistuksesta muuntamalla.

Pykälän 3 kohdan mukaan lakia sovelletaan valtiolle menetetyksi tuomittuun omaisuuteen tai rahamäärään kohdistuvassa täytäntöönpanossa.

Pykälän 4 kohta koskee rikokseen perustuvaa valtiolle tuomittua vahingonkorvausta ja oikeudenkäyntikulujen korvausta. Rikospöytäkirja on olemassa, kun korvausvelvollisen on tuomioistuimessa todettu syyllistyneen rikokseen. Rikokseen perustuva korvaus voidaan tuomita myös riita-asiain oikeudenkäynnistä säädettyssä järjestyksessä. Rikosasiaa käsittelevä tuomioistuin saattaa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 3 luvun 3 §:n nojalla erottaa yksityisoikeudellisen vaatimuksen käsiteltäväksi sellaisessa järjestyksessä. Asianomistaja saattaa muustakin syystä ajaa sellaista vaatimusta erikseen riita-asioiden käsittelyjärjestyksessä.

Pykälän 4 kohdan mukaisia valtiolle tuomittuja korvauksia ovat myös tuomiolauselmassa eritellysti jollekin valtion viranomaiselle tuomitut rikospöytäkirjat korvaukset. Erittely tulee yleensä kysymykseen viranomaisen huolehtiessa itse perinnästä. Ehdotetun lain soveltamisalaan kuuluu sellaiselle valtion viranomaiselle tuomittu korvaus, jonka tehtävänä on lain tai siihen perustuvan alemmantasoisien säädösten nojalla valvoa valtion etua asiassa. Valtion viranomaisilla tarkoitettaisiin tässä yhteydessä valtion hallintoviranomaisia sekä muita valtion virastoja ja laitoksia. Hallintoviranomaisia ovat ensinnäkin keskushallintoviranomaiset eli valtioneuvosto, ministeriöt ja muut valtioneuvoston alaisuuteen kuuluvat yleisen toimivallan omaavat hallintoviranomaiset. Keskushallintoviranomaisten alaisia ovat lääninhallitukset ja piirihallintoviranomaiset. Paikallistasolla hallinto-organisaatioon kuuluvat kihlakunnanvirastot ja niitä vastaavat erilliset virastot.

Lain soveltamisalan kannalta keskeisiä virastoja ja laitoksia ovat valtion tutkimuslaitokset ja -keskukset sekä asiantuntijalaitok-

set, joista voidaan esimerkkeinä mainita Ilmatieteen laitos ja Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (STAKES). Lain soveltamisalan piiriin kuuluisivat myös korvaukset, jotka on tuomittu eduskunnan virastoille ja laitoksille sekä Ahvenanmaan maakunnan viranomaisille niiden huolehties-
sa valtakunnan viranomaisille kuuluvista tehtävistä maakunnassa. Käytännössä tärkeitä lain mukaisia korvauksia itse periviä viranomaisia ovat yleiset oikeusaputoimistot niiden periessä rikokseen syyllistyneeltä asianomistajan avustamisesta aiheutuneita kuluja ja verovirastot asianomistajina rikosasioissa.

Laissa tarkoitettuja korvauksia eivät sen sijaan olisi sellaiset, jotka on tuomittu välillisen julkisen hallinnon tehtäviä hoitaville itsenäisille julkisoikeudellisille laitoksille, joiden järjestysmuodosta, toimielimistä ja tehtävistä säädetään lailla. Sellaisia ovat muun ohessa Suomen Pankki, Kansaneläkelaitos, Helsingin yliopisto, Työterveyslaitos ja Eläketurvakeskus, joista kahdelle ensimmäiselle tuomitut korvaukset tällä hetkellä kuuluvat sakon täytäntöönpanolain 3 §:n 2 momentin nojalla lain soveltamisalan piiriin. Mitään perustetta mainittujen laitosten erottelulle ei ole. Suomen Pankkia koskevia rikosasioita on käytännössä vähän. Kansaneläkelaitos yleensä huolehtii sosiaalisten etuuksien väärinkäyttöön liittyvien korvausten perimisestä hallinnollisessa järjestyksessä. Mainitut seikat huomioon ottaen ehdotetaan luovuttavaksi mainituille laitoksille tuomittujen korvausten sisällyttämisestä lain soveltamisalan piiriin ja niiden mahdollisuudesta suorittaa itseperintää sakon täytäntöönpanomenettelyn puitteissa.

Lain soveltamisalan piiriin ei myöskään kuuluisi valtion liikelaitokselle tuomittu korvaus. Liikelaitoksista säädetään valtion liikelaitoksista annetussa laissa (627/1987) sekä niitä koskevissa laitoskohtaisissa laeissa. Liikelaitoksia ovat Hallinnon kehittämiskeskus, Metsähallitus, Ilmailulaitos ja Senaattikiinteistöt (entinen Valtion kiinteistölaite). Liikelaitos harjoittaa liiketoimintaa ja rahoittaa toimintansa pääasiallisesti toiminnastaan saamallaan tuloilla ja lainoilla. Liikelaitos on harjoittamansa toiminnan luonteen vuoksi siinä määrin rinnastettavissa elinkeinotoimintaa harjoittavaan yksityisoikeudelliseen oike-

ushenkilöön, että rikosperusteisten vahingonkorvausten ja oikeudenkäyntikulujen korvausten erilaiseen täytäntöönpanomenettelyyn ei ole perustetta. Rajanveto-ongelmien vuoksi ehdotetun lain ulkopuolelle jäisivät myös korvaukset, jotka liittyvät liikelaitoksen viranomaistehtävien hoitamiseen.

Pykälän 5 kohdan mukaan lain soveltamisalan piiriin kuuluu muussa kuin rikosasiassa valtiolle tuomittu korvaus, jos virallinen syyttäjä on siinä esiintynyt virkansa puolesta. Syyttäjän suorittama valtion puhevallan käyttäminen muissa kuin rikosasioissa on harvinaista. Kuolleeksi julistamisesta annetun lain (15/1901) 4 a §:ssä säädetään syyttäjän velvollisuudesta ryhtyä eräissä tapauksissa toimenpiteisiin henkilön julistamiseksi kuolleeksi. Avioliittolain (234/1929) 27 §:n ja eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain (379/1929) 8 §:n nojalla syyttäjä voi eräissä tapauksissa ajaa kannetta puolisoitten tuomitsemisesta avioeroon. Syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annetun lain (422/1974) mukaan valtion puhevaltaa käyttää syyttäjä, jollei erityistä asiasta ole määrätty. Patenttiasetuksen (669/1980) 44 §:ssä säädetään, että syyttäjä ajaa patenttilain (550/1967) 52 §:n 3 momentissa tarkoitettua kannetta patentin mitättömäksi julistamiseksi, jollei valtioneuvosto määrää asiaa varten muuta viranomaista. Liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) mukaisen liiketoimintakiellon tuomioistuimien voi määrätä syyttäjän vaatimuksesta, vaikka vaatimuksen kohteena oleva henkilö ei olisikaan syyllistynyt rikokseen. Syyttäjän ajamat muut kuin rikosasiat ovat luonteeltaan sellaisia, että valtiolle korvattavaksi voivat tulla lähinnä kustannusten luonteiset oikeudenkäyntikulut.

Pykälän 6 kohdan mukaan lakia sovelletaan sellaisen valtiolle tuomitun korvauksen osalta, joka perustuu valtion varoista suoritettujen oikeudenkäyntiin liittyvien kustannusten korvaamiseen. Kysymyksessä on korvausvelvollisuus todisteluun, henkilön oikeuteen tuomiseen, maksuttomaan oikeudenkäyntiin, yleiseen oikeusapuun liittyvien ja vastaavien säännösten nojalla. Todistelukustannusten korvaamisvelvollisuudesta valtiolle rikosasiassa säädetään oikeudenkäynnistä rikosasi-

oissa annetun lain 9 luvun 1 §:ssä. Oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 32 §:n mukaan oikeuteen tuodun on pääsääntöisesti korvattava valtiolle noutokustannukset. Maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain (87/1973) 21 §:n nojalla korvausvelvolliseksi voidaan määrätä maksuttoman oikeudenkäynnin saaneen vastapuoli asian hävitessään mainitun lain nojalla valtion varoista suoritettujen kustannusten osalta. Yleisestä oikeusavusta annetun lain (104/1998) 24 §:ssä säädetään oikeusavun saajan vastapuolen velvollisuudesta korvata valtiolle asiasta aiheutuvat kulut.

Pykälän 6 kohdan mukaisia oikeudenkäyntiin liittyviä korvauksia voidaan tuomita muissakin kuin rikosasioissa. Esimerkkinä voidaan mainita riita-asia, jossa maksuttoman oikeudenkäynnin saaneen vastapuoli asian hävitessään joutuu korvaamaan valtiolle sen varoista voittopuolen oikeudenkäyntiavustajalle maksetun palkkion. Täytäntöönpanoa varten on myös sellaisten korvausten tuomitsemisesta toimitettava säännösten edellyttämä ratkaisuilmoitus Oikeusrekisterikeskukselle.

Pykälän 7 kohta koskee rikosvahinkolain mukaista valtion takautumisoikeuteen perustuvaa saamista vahingosta vastuussa olevalta. Valtiokonttori suorittaa korvauksen vahingon kärsineelle ja nyt varaa ennen asian toimittamista Oikeusrekisterikeskuksen perittäväksi vahingon aiheuttajalle tilaisuuden suorittaa takautumissaaminen. Rikosvahinkolain 19 §:n 1 momentin mukaan takautumissaaminen käsittää Valtiokonttorin vahingon kärsineelle vahingosta ja oikeudenkäyntikuluista maksamat korvaukset. Ehdotetun lain 5 §:n 1 mukaan Oikeusrekisterikeskus varaisi jatkossa maksutilaisuuden vahingosta vastuussa olevalle.

Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosasioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanossa annetun lain 1 §:n perusteella ehdotetun lain mukaisessa järjestyksessä voidaan panna täytäntöön myös Islannin, Norjan, Ruotsin tai Tanskan tuomioistuimen antama tuomio tai päätös, jolla joku on tuomittu sakkoon, uhkasakkoon, menettämään omaisuus tai rahamäärä tai suorittamaan korvausta rikosasiain oikeudenkäynnistä aiheutuneista kustannuksista.

2 §. *Seuraamusten täytäntöönpanokelpoisuus.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset siitä, milloin lain soveltamisalan piiriin kuuluvien seuraamusten täytäntöönpanoon ryhdytään. Täytäntöönpanoon ryhtymisellä tarkoitetaan Oikeusrekisterikeskuksen maksukehotuksella tai menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon hakemisella aloittamaa täytäntöönpanoa. Pykälään on eräin täsmennyksin koottu kaikkia ehdotetun lain käsittelemiä seuraamuksia koskevat täytäntöönpanokelpoisuuden määritelmät. Tämän pykälän perusteluissa ja muutenkin ehdotetun lain kielenkäytössä käsite ”ratkaisu” on yläkäsite, joka käsittää seuraamuksen suorittamiseen velvoittavat tuomiot, päätökset ja muut viranomaisratkaisut.

Täytäntöönpanokelpoisuuden osalta on huomattava, että rahaseuraamukseen velvoitetulle on aina varattava tilaisuus maksaa seuraamus vapaaehtoisesti ennen Oikeusrekisterikeskuksen suorittamaa ja ulosottotoimin tapahtuvaa perintää. Ennen ulosmittausta rahasuoritukseen velvoitettua vielä pääsääntöisesti kahdesti kehoitetaan maksamaan seuraamus. Rahamääräisen seuraamuksen täytäntöönpanomenettelyä säännellään tarkemmin ehdotetun lain 2 luvussa.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi sakon ja omaisuuden kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanokelpoisuudesta. Tältä osin sääntely vastaisi rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 1 §:n 1 momenttia ja sakon täytäntöönpanolain 21 §:n 1 momenttia. Kaikki ehdotetun lain soveltamispiiriin kuuluvat muuten kuin rangaistus- tai rikesakkomääräyksin tuomitut sakot ja omaisuuden kohdistuva menettämisseuraamus olisivat täytäntöönpanokelpoisia lainvoimaisina.

Täsmennyksenä kuitenkin todettaisiin, että täytäntöönpanoon on ryhdyttävä, kun ratkaisu on pantavissa täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio. Mainittu täsmennys liittyy nykyisten täytäntöönpanokelpoisuutta koskevien säännösten säätämisen jälkeen säädettyyn oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 22 §:ään, jonka mukaan hovioikeuden ratkaisu, jonka osalta muutoksenhakuun tarvitaan valituslupa, pannaan täytäntöön niin kuin lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanosta on säädetty. Nyt kysymyksessä olevien asioiden

osalta valittaminen korkeimpaan oikeuteen edellyttää valituslupaa. Korkein oikeus voi oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 23 §:n nojalla omasta aloitteestaan tai valittajan pyynnöstä ennen muutoksenhakuasian ratkaisemista kieltää tai keskeyttää täytäntöönpanon. Korkeimman oikeuden on sitten ilmoitettava päätöksestään täytäntöönpanosta huolehtivalle viranomaiselle. Myös sakotetun voidaan edellyttää kiinnittävän ulosottomiehen tai Oikeusrekisterikeskuksen huomiota vireillä olevaan tai jo ratkaistuun täytäntöönpanon keskeyttämistä tai kieltämistä koskevaan asiaan. Täsmennyksellä ei ole tarkoitus tehostaa täytäntöönpanotoimintaa nykyisestäään. Epäselvissä tapauksissa aiheen ilmetessä täytäntöönpanossa mukana olevien viranomaisten on huolehdittava sakkoon tuomitun oikeusturvasta selvittämällä seuraamuksen täytäntöönpanokelpoisuus.

Seuraamuksen täytäntöönpanokelpoisuus olisi vankeudeksi muunnettavien sakkojen osalta edellytyksenä muuntorangaistusmenettelyyn ryhtymiselle, mistä säädettäisiin ehdotetun lain 24 §:ssä.

Rangaistus- ja rikesakkomääräyksin tuomittujen sakkojen ja rikesakkojen täytäntöönpanokelpoisuus määräytyy erikseen. Rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 1 §:n 1 momentin nojalla rangaistusmääräykseen perustuvan sakon täytäntöönpanoon voidaan ryhtyä, kun asia on ratkaistu rangaistusmääräyksin. Rikesakkomenettelystä annetun lain (66/1983) 18 §:ssä säädetään, että rikesakkomääräyksen täytäntöönpanosta on voimassa, mitä lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanosta säädetään. Rangaistusmääräyksiin perustuvien sakkojen ja rikesakkojen osalta ehdotetaan yhtenäistä sääntelyä, jonka mukaan täytäntöönpanoon voidaan ryhtyä, kun asia on lopullisesti ratkaistu rangaistustai rikesakkomääräyksin.

Rangaistusmääräys on täytäntöönpanokelpoinen antamisensa jälkeen. Ennen rangaistusmääräyksen antamista rangaistusvaatimuksen tiedoksi saanut voi rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 8 §:n mukaisesti vastustaa rangaistusvaatimusta, minkä jälkeen asia käsitellään tuomioistuimessa yleisessä rikosasioiden käsittelyjärjestyksessä ja siinä mahdollisesti tuomittavan sakon täytäntöönpanokelpoisuus määräytyy kuten ri-

koslain 2 a luvun 3 §:n 1 momentin mukaisesti päiväsakoin vahvistetun sakon täytäntöönpanokelpoisuus yleensäkin.

Rikesakkomenettelystä annetun lain 9 §:n mukaan rikesakkomääräyksen saaneella on aikaa maksaa rikesakko kahden viikon kuluessa rikesakkomääräyksen tiedoksisaamisesta. Hän voi kuitenkin mainitun lain 12 §:n mukaisesti saattaa asian tuomioistuimen käsiteltäväksi viikon kuluessa tiedoksisaamisesta. Käräjäoikeuden rikesakkoasiassa antamaan päätökseen ei rikesakkomenettelystä annetun lain 17 §:n 2 momentin mukaan saa hakea muutosta. Asia on siis täytäntöönpanokelpoisuuden perustavalla tavalla ratkaistu lopullisesti rikesakkomääräyksin, kun määräyksen saanut ei ole laissa säädetyssä määräajassa saattanut rikesakkoasiaa tuomioistuimen käsiteltäväksi tai kun käräjäoikeus on seuraamuksen tuomien ratkaissut rikesakkoa koskevan asian. Rikesakon maksamalla rikesakkomääräyksen saanut voi kuitenkin välttää täytäntöönpanon etenemisen.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi sotilaskurinpitolaissa tarkoitettun maksun täytäntöönpanokelpoisuudesta. Sotilaskurinpitolain 44 §:n 2 momentissa ja 45 b §:ssä tarkoitettu aresti- tai poistumisrangaistuksesta muunnettu maksu ei ole kurinpitorangaistus, johon saisi mainitun lain 34 §:n nojalla hakea muutosta valittamalla käräjäoikeuteen. Ainoastaan kantelu on mahdollinen. Maksu on näin ollen täytäntöönpanokelpoinen heti muuntamisen jälkeen.

Pykälän 3 momentin mukaan määräytyisi rahamäärään kohdistuvan menettämisseuraamuksen ja lakiehdotuksen 1 §:n 4—6 kohdan mukaisten korvausten täytäntöönpanokelpoisuus. Ne olisivat edelleen täytäntöönpanokelpoisia lainvoimaa vaillakin olevan ratkaisun perusteella ilman valtion asettamaa vakuutta. Tältä osin säännöspohjana on ulosottolain 3 luvun 1 §, 7 §:n 1 momentti ja 20 §:n 3 momentti. Mainituista säännöksistä täytäntöönpanokelpoisuus ei ilmene yksiselitteisesti, mikä on perintävaiheessa aiheuttanut epäselvyyttä. Sen vuoksi ehdotetussa laissa nimenomaan todettaisiin, että mainitut seuraamukset pannaan täytäntöön siten kuin ulosottolaissa säädetään lainvoimaa vailla olevan maksuvelvoitetta koskevan tuomion täytäntöönpanosta.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan vielä sisällytettäväksi viittaus rikosvahinkolakiin perustuvan takautumissaamisen täytäntöönpanokelpoisuuden osalta. Rikosvahinkolain 19 §:n 2 momentissa säädetään, että takautumissaamisen perintään ei voida ryhtyä ennen kuin tuomioistuimen päätös, jolla vahingosta vastuussa oleva on velvoitettu suorittamaan korvausta, on saanut lainvoiman.

3 §. Täytäntöönpanosta huolehtiminen ja valtion puhevallan käyttäminen. Sakon täytäntöönpanolain 6 §:n 1 momentin mukaan lääninhallituksen on ylimpänä täytäntöönpanoviranomaisena huolehdittava siinä laissa tarkoitettua täytäntöönpanosta. Lain 25 §:n 3 momenttiin vuonna 1977 otetun valtuutuslainsäädännön ja siihen vuonna 1981 tehtyjen muutosten mukaan lääninhallitukselle 6 §:n 1 momentin sekä 20 §:n (sakotetun etsintäkuuluttaminen) ja 20 a §:n (saamisen ilmoittaminen saamisrekisteriin) mukaan kuuluvia tehtäviä voidaan asetuksella siirtää oikeusministeriölle. Täytäntöönpanotehtävien siirtäminen lääninhallitukselta alkoi jo ensiksi mainittuna vuonna, kun rangaistusmääräyksellä tuomitujen sakkojen ja saamisten perintä siirrettiin oikeusministeriön Hämeenlinnassa olleeseen tietojärjestelmäyksikköön. Automaattisen tietojenkäsittelyn käyttöön ottamisen ja käyttöalan laajentamisen myötä sakon täytäntöönpanotehtävät ovat vähitellen siirtyneet kokonaan pois lääninhallituksilta. Lääninhallituksen asema sakon täytäntöönpanoviranomaisena liittyi sen ulosotto-organisaatiossa olleeseen 1 päivänä joulukuuta 1996 voimaan tulleella paikallishallintouudistuksella lakautettuun ulosotonvalvontajärjestelmään, johon kuului ulosoton valvonta- ja lainkäyttötehtäviä.

Oikeusrekisterikeskuksesta annetun lain 1 §:n 2 momentin mukaan oikeusministeriön alaisen Hämeenlinnassa olevan Oikeusrekisterikeskuksen tehtävänä on huolehtia muun ohessa sakon täytäntöönpanolain mukaisista täytäntöönpanotehtävistä. Oikeusrekisterikeskus on myös se valtion viranomaisena, jolle muutenkin luontevasti kuuluu valtion puhevallan käyttäminen sen täytäntöön pantavina oleviin seuraamuksiin liittyvissä asioissa. Keskeisimpiä niistä ovat yksityishenkilön velkajärjestelyyn ja konkurssiin liittyvät asiat.

Pykälän 1 momentin mukaan Oikeusrekisterikeskus huolehtii ehdotetussa laissa tarkoitettua täytäntöönpanosta. Oikeusrekisterikeskus ei ole ulosotto-organisaatioon kuuluva valvonta- ja lainkäyttöviranomainen kuten sakon täytäntöönpanolaisissa edelleen ylimpänä täytäntöönpanoviranomaisena mainittu lääninhallitus oli kauan. Oikeusrekisterikeskuksen asema ulosotto-organisaation tapahtuvassa rahamääräisiä seuraamuksia koskevassa täytäntöönpanossa suhteessa ulosottoviranomaisiin vastaisi sakon muuntorangaistukseen liittyviä toimenpiteitä lukuun ottamatta tavallisen ulosottovelkojan asemaa, jollei toisin säädetä.

Muuntorangaistusmenettelyssä Oikeusrekisterikeskus sen sijaan edelleen toimisi pakotetun täytäntöönpanoviranomaisena, joka huolehtii muuntorangaistusmenettelyyn ja tuomitun muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtymisestä eli käytännössä muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin haastamista varten tapahtuvasta etsintäkuuluttamisesta ja täytäntöönpanon hakemisesta ulosottomieheltä. Lisäksi Oikeusrekisterikeskus hakisi poliisilta omaisuuteen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoa.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi siitä, että Oikeusrekisterikeskus täytäntöönpanotoimien suorittamisen lisäksi käyttää muutenkin valtion puhevaltaa sen täytäntöön pantavina oleviin seuraamuksiin liittyvissä asioissa. Puhevalta koskisi kaikkia asioita, joilla saattaa olla vaikutusta mahdollisuuksiin periä ehdotetussa laissa säädetyssä järjestyksessä täytäntöön pantava seuraamus sen suorittamiseen velvoitetulta.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi sakon täytäntöönpanolain 6 §:n 2 momenttia vastaava säännös valtion viranomaisen mahdollisuudesta ottaa huolehtiakseen valtiolle tai kysymyksessä olevalle viranomaiselle tuomittavan rikokseen perustuvan vahingonkorvauksen tai oikeudenkäyntikulujen korvauksen perimisestä (itseperintä). Kysymykseen tulevia valtion viranomaisia ja korvauksen perustamista rikokseen on jo käsitelty edellä 1 §:n 4 kohdan perusteluissa.

Viranomaisen itse huolehtima perintä on luonteva jatke sen suorittamalle valtion puhevallan käyttämiselle oikeudenkäynnissä,

jossa korvaukset on vahvistettu suoritettaviksi. Itseperinnän kautta viranomaisen voi myös omien tarpeidensa ja tulostavoitteidensa edellyttämällä tavalla seurata ulosottoihin tapahtuvaa perintää. Ulosottomies tilittää kertyneet varat suoraan kyseiselle viranomaiselle.

Korvausvelvollisuuden tuomittujen yhdenvertainen kohtelu edellyttää, että perintämenettelyn sisältö ei riipu siitä sattumanvaraisesta seikasta, ottaako valtion viranomaisen itse huolehtiakseen perinnästä vai ei. Näin ollen on perusteltua säätää, että itseperintäkin tapahtuu ehdotetussa laissa säädetyssä järjestyksessä. Tuolloin mainitusta viranomaisesta olisi etsintäkuuluttamista lukuunottamatta voimassa, mitä Oikeusrekisterikeskuksesta säädetään ehdotetun lain 2 luvussa. Etsintäkuuluttaminen ei tule kysymykseen itseperinnän piiriin kuuluvien seuraamusten osalta. Itseperinnästä huolehtiva viranomaisen maksutilaisuuden varaamisen lisäksi lähettäisi maksukehoituksen, hakisi ulosottoa, myöntäisi maksuajan ja päättäisi täytäntöönpanosta luopumisesta. Ulosottomies tilittäisi kertyneet varat suoraan ulosottoa hakeneelle valtion viranomaiselle.

Itseperintää koskevasta tuomioistuinmenettelystä ehdotetaan säädettäväksi erikseen 53 §:ssä.

4 §. Täytäntöönpanoilmoitukset. Ehdotetun lain mukainen täytäntöönpanojärjestelmä perustuisi edelleen siihen, että seuraamuksen määräävä viranomaisen ilmoittaa itseperintään meneviä asioita lukuun ottamatta ratkaisustaan ja Valtiokonttori rikosvahinkoasiassa suorittamastaan korvauksesta Oikeusrekisterikeskukselle. Täytäntöönpanossa tarvittavien tietojen toimittamisessa kysymys on viranomaisten välisestä tiedonsiirrosta. Täytäntöönpanoilmoitusten toimittamisesta ehdotetaankin säädettäväksi tarkemmin asetuksella.

Asetuksen antaja olisi 4 §:n mukaan kuten muissakin ehdotetun lain mukaisissa asetustenantovaltuutukseen liittyvissä tapauksissa valtioneuvosto. Yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvien kysymysten vuoksi asetuksenantovaltaa annetaan muissakin kuin teknisluonteisissa tai muuten asialliselta merkitykseltään vähäisissä asioissa.

2 luku. Saatavan täytäntöönpano

5 §. Maksutilaisuuden varaaminen. Valtaosa sakon täytäntöönpanolaissa säädetyssä järjestyksessä täytäntöön pantavista rahamääräisistä seuraamuksista maksetaan ennen ulosottoihin tapahtuvaa perimistä. Ennen ulosottoa tapahtuvan perinnän lähtökohta säädetään sakon täytäntöönpanoasetuksen 9 §:ssä, jonka mukaan seuraamuksen ensimmäisenä oikeusasteena tuomitsevan tuomioistuimen tai muun viranomaisen, itseperinnästä huolehtiakseen ottavan valtion viranomaisen tai laitoksen ja rikosvahinkolain mukaisen korvauksen suorittaneen Valtiokonttorin on varattava sakkoon tuomitulle tai saamisen maksamiseen velvoitetulle tilaisuus maksaa rahamäärä heti tilillepanokortilla.

Maksutilaisuuden varaaminen on edelleen syytä sisällyttää täytäntöönpanosäännöstöön. Sen keskeinen merkitys ja täytäntöönpanomenettelyn kattava yhtenäinen sääntely huomioon ottaen säännös ehdotetaan otettavaksi lakiin.

Pykälän *1 momentti* sisältäisi ensinnäkin erään ehdotetun lain kielenkäytön mukaisen määritelmän. Laissa säädetyssä järjestyksessä täytäntöön pantavaa rahamääräistä seuraamusta kutsutaan *saatavaksi*. Näin ollen poistuisi nykyisen sakon täytäntöönpanosäännösten mukainen erottelu sakkoihin ja saamisiin. Sakon täytäntöönpanomenettelyssä tapahtuvaa rinnastamista muihin rahamääräisiin seuraamuksiin ehdotetaan korostettavaksi mainitsemalla sakko lainkohdassa erikseen.

Verrattuna nykyiseen maksutilaisuuden varaamista koskevaan säännökseen asiallisen muutoksen aiheuttaisi se, että Oikeusrekisterikeskuksen ja Valtiokonttorin välisen hankkeen mukaisesti rikosvahinkolain mukaisen takautumisoikeuteen perustuvan saamisen siirtämistä Valtiokonttorista Oikeusrekisterikeskuksen perittäväksi tullaan aikaistamaan. Hankkeen toteutuminen on ennakoitu siten, että pykälän 1 momentin mukaan Oikeusrekisterikeskus varaisi niissä asioissa vahingon aiheuttajalle tilaisuuden maksaa takautumisaaminen vapaaehtoisesti. Ehdotetun lain 56 §:n siirtymäsäännöksen perusteella Oikeusrekisterikeskus varaisi maksutilaisuuden kaikissa niissä tapauksissa, joissa sitä ei lain voimaan tullessa ole vielä varattu. Ehdotetun

lain 4 §:n nojalla Valtiokonttorin täytäntöönpanoilmoituksista Oikeusrekisterikeskukselle säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Muutoksenhakuuomioistuin on 1 momentissa tarkoitettu seuraamuksen ensimmäisenä asteena määräävä viranomainen siltä osin kuin se tuomitsee seuraamuksen tai korottaa sitä.

Rangaistusmääräysmenettelyssä maksutilaisuuden varaa rangaistusvaatimuksen syytetylle tiedoksi antava poliisimies, tullimies tai muu laissa säädettyä valvontaa suorittava virkamies eikä seuraamuksen rangaistusmääräyksen antamisella määräävä syyttäjä. Mainitusta seikasta ehdotetaan otettavaksi täsmennys pykälän 2 momenttiin. Jos syyttäjä katsoo, että asiassa on noudatettava rangaistusmääräysmenettelyä, hän voi antaa edellä mainitulle virkamiehelle tehtäväksi rangaistusvaatimuksen antamisen, missä yhteydessä tapahtuu maksutilaisuuden varaaminen.

Maksutilaisuutta varattaessa maksuvelvolliselle on annettava maksamista varten tarvittavat tiedot. Vastaava menettely koskee Oikeusrekisterikeskuksen ja ulosottomiehen antamia maksukehotuksia. Maksuvelvolliselle annettavista tiedoista ehdotetaan kootusti säädettäväksi 11 §:ssä.

6 §. *Oikeus saatavan maksamiseen.* Tehokas ennen ulosottoa tapahtuva perintä edellyttää, että maksuvelvollisella on maksutilaisuuden varaamisen jälkeen oikeus maksaa saatava silloinkin kun se ei vielä ole 2 §:n mukaisesti täytäntöönpanokelpoinen. Maksuvelvollisen oikeudesta suorittaa täytäntöönpanokelpoisuutta vailla oleva saatava ehdotetaan säädettäväksi pykälän 1 momentissa, joka vastaa nykyisiä rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 2 §:ää ja sakon täytäntöönpanolain 5 §:ää. Maksuvelvollisella olisi oikeus suorittaa sakko jo ennen sen täytäntöönpanokelpoiseksi tulemistä ja syytetyllä rangaistusmääräysmenettelyssä menetyksi tuomittu rahamäärä, kun rangaistusvaatimus on annettu hänelle tiedoksi.

Pykälän 2 momentin mukaan maksaminen ei estä hakemasta muutosta ratkaisuun, jolla seuraamus on määrätty, tai ilmoittamasta asiasta tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi siitä, milloin täytäntöönpano voidaan

katsoa päättyneeksi, kun saatava on maksettu ennen ratkaisun täytäntöönpanokelpoiseksi tulemistä. Näin on asianlaita, kun ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi tai asia on lopullisesti ratkaistu rangaistus- tai rikesakkomääräyksin. Ratkaisun lopullisuutta rangaistusmääräys- ja rikesakkomenettelyssä on käsitelty edellä 2 §:n 1 momentin perustelujen yhteydessä.

Asian saattaminen tuomioistuimen käsiteltäväksi tai valitus voivat johtaa siihen, että maksuvelvollinen vapautetaan suorittamasta saatavaa tai sen osaa, jonka hän on maksanut ratkaisun ollessa vailla täytäntöönpanokelpoisuutta. Rahamäärän palauttamisesta ehdotetaan säädettäväksi omassa säännöksessä (ehdotetun lain 22 §), koska palauttaminen koskee muitakin tapauksia kuin täytäntöönpanokelpoisuutta vailla olevan saatavan maksamista.

7 §. *Oikeusrekisterikeskuksen maksukehotus.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi Oikeusrekisterikeskuksen maksukehotuksesta sen jälkeen, kun saatavan määrännyt viranomainen tai rikosvahinkolain mukaisen valtion takautumisoikeuteen perustuvan saamisen osalta Oikeusrekisterikeskus itse on varannut maksuvelvolliselle tilaisuuden maksaa saatava. Vastaava säännös on tällä hetkellä sakon täytäntöönpanoasetuksen 10 §. Kysymys on maksuvelvollisen oikeudelliseen asemaan siinä määrin vaikuttavista asioista, että sääntely on tältä osin aihetta uudistuksen yhteydessä ottaa ehdotettuun lakiin.

Pykälän 1 momentin mukaan Oikeusrekisterikeskuksen olisi ensin tarkastettava, onko sen täytäntöön pantavaksi tullut saatava maksettu ennakolta. Jos saatava ei ole kokonaan maksettu, Oikeusrekisterikeskuksen olisi lähetettävä kirjallinen maksukehotus maksuvelvolliselle hänen tiedossa olevaan osoitteeseensa. Maksukehotuksessa asetettavan määräjän pituus jäisi Oikeusrekisterikeskuksen tapauskohtaiseen, esimerkiksi saatavan suuruuteen tai maksuvelvollisen maksukyvästä muuten tiedossa oleviin seikkoihin liittyvään harkintaan. Maksuvelvollisten tasavertainen kohtelu on maksukehotuksen määräaikaa määrättäessä pyrittävä ottamaan huomioon. Jonkinlaisena lähtökohtana voitaneen pitää sakon täytäntöönpanoasetuksen 10 §:ssä nyt säädettyä kahden viikon määräaikaa.

Menettely poikkeaisi edellä mainitussa asetuksen 10 §:ssä säännellystä myös siinä, että Oikeusrekisterikeskukselle asetettaisiin velvollisuus maksukehotuksen lähettämiseen. Nykyisin mainitun säännöksen perusteella kehotuksen lähettäminen on Oikeusrekisterikeskuksen harkinnassa. Säännösten toteuttamisen muutoksen ei voida 2 momentissa ehdotetut poikkeustapaukset huomioon ottaen kuitenkaan olettaa aiheuttavan muutosta käytännön täytäntöönpanotoiminnassa ainakaan maksukehotuksia lisäävään suuntaan. Oikeusrekisterikeskus lähettää jo nyt säännönmukaisesti maksukehotuksen niissä tapauksissa, joissa maksuvelvollisella on tiedossa oleva osoite.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä poikkeustapauksista, joissa maksukehotusta ei tarvitse lähettää. Tarkoituksenmukaisena ei pääsääntöisesti voida pitää maksukehotuksen lähettämistä maksuvelvolliselle, jonka kohdalla muita saatavia koskevat useat maksukehotukset eivät ole aikaisemminkaan johtaneet maksamiseen.

Maksukehotusta ei tarvitsisi myöskään lähettää silloin, jos sitä muusta syystä voitaisiin pitää ilmeisen tarpeettomana. Ilmeisen tarpeeton maksukehotus on esimerkiksi silloin, kun maksuvelvollisella ei Oikeusrekisterikeskuksen käytettävissä olevien tietojen perusteella ole vakinaista asunto-osoitetta tai muuta paikkaa, johon hänelle voidaan lähettää postia. Mainitussa tapauksessa voidaan tosin myös ulosottomiehen mahdollisuuksia tavoittaa maksuvelvollinen pitää huonoina.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan vielä poikettavaksi maksukehotuksen lähettämistä koskevasta pääsäännöstä, jos ulosottoon tapahtuva täytäntöönpano saattaisi vaarantua maksukehotuksen lähettämiseen liittyvän viivytyksen vuoksi. Ulosottomies on esimerkiksi saattanut tavoittaa vaikeasti tavoitettavan maksuvelvollisen, jolla sillä hetkellä on hallussaan hukkaamisvaaran piiriin kuuluvia varoja. Sikäli kuin Oikeusrekisterikeskus esimerkiksi aikaisempien perintäasioiden vuoksi saa tiedon tilanteesta, sen on saatettava uusi perintäasia välittömästi ulosottomiehelle.

Maksukehotuksen yhteydessä annettavista tiedoista ehdotetaan säädettäväksi 11 §:ssä.

8 §. *Ulosoton hakeminen.* Pykälään ehdote-

taan täytäntöönpanomenettelyn yhtenäisen ja kattavan sääntelyn vuoksi otettavaksi säännös Oikeusrekisterikeskuksen velvollisuudesta hakea ulosottoa. Oikeusrekisterikeskuksen on ryhdyttävä mainittuun toimenpiteeseen, kun maksukehotus jätetään ehdotetun lain 7 §:n 2 momentin nojalla lähettämättä tai kun lähetetty maksukehotus ei ole johtanut saatavan täysimääräiseen maksamiseen.

Ulosottoa haetaan siten kuin ulosottoilaisa säädetään (nykyisin ulosottolain 3 luvun 21 §). Sakon täytäntöönpanosäännöstö perustuu Oikeusrekisterikeskuksen kirjallisesti suorittamaan täytäntöönpanon hakemiseen, jolloin ulosottomiehelle toimitetaan sakon täytäntöönpanoasetuksen 8 c §:ssä säädetty täytäntöönpanossa tarvittavat tiedot sisältävä täytäntöönpanokirja tai siihen rinnastettava asiakirja. Käytännössä Oikeusrekisterikeskus hakee täytäntöönpanoa ulosottomieheltä automaattista tietojenkäsittelyä käyttäen. Täytäntöönpanokirjaa käytetään enää muuntorangaistuksen määräämistä koskevissa asioissa.

9 §. *Ulosottolain soveltaminen.* Pykälän mukaan saatavaa koskevassa ulosottoon tapahtuvassa täytäntöönpanossa on soveltuvin osin noudatettava ulosottolain säännöksiä maksuvelvoitteen täytäntöönpanosta, jollei ehdotetussa laissa toisin säädetä. Mitään aiheutta ei ole sakon täytäntöönpanolain 4 §:n tavoin viitata riita-asiassa annetun tuomion täytäntöönpanoon. Kysymyksessä olevat seuraamukset on ulosottolain 3 luvun 1 §:n 2 momentissa sisällytetty ulosottolain soveltamisalaan.

Ulosottolaki sisältää muun ohessa sakon täytäntöönpanomenettelyn kannalta keskeiset ulosoton hakemista, ulosmittaamista, ulosmittatun omaisuuden myymistä sekä myydystä omaisuudesta saatujen varojen tilittämistä ja jakamista koskevat yleiset säännökset. Avustavan ulosottomiehen toimivalta määräytyisi ulosottolain 1 luvun 4 ja 5 §:n nojalla. Ehdotettuun lakiin sisältyy kuitenkin täytäntöönpanomenettelyn erityispiirteitä koskevia ulosottomieheen liittyviä säännöksiä saatavan perimisen ja 3 luvussa säädetyn muuntorangaistusmenettelyn osalta.

Sakon täytäntöönpanomenettelyn ja siihen liittyvien ulosottoa koskevien säännösten osalta on otettava huomioon täytäntöön-

panosta huolehtivan viranomaisen eriytyminen ulosotto-organisaatiosta. Oikeusrekisterikeskus ei ole ulosoton valvonta- ja lainkäyttöviranomainen kuten lääninhallitus sakon täytäntöönpanolain säätämisen aikoihin eikä sille nykyisen lain 19 §:n tavoin voida antaa ulosottomieheen ulottuvaa ulosottomenettelyä koskevaa määräysvaltaa.

Sakon täytäntöönpanolain 9 §:n 1 momentin nojalla sakon perinnässä on ulosottolaissa säädetyn erottamisedun lisäksi jätettävä ulosmittaamatta sellainen kiinteä tai irtain omaisuus, josta sakotettu ja hänen puolisonsa sekä hänen elatuksensa varassa olevat omat tai hänen puolisonsa lapset ja ottolapset saavat tarpeellisen asuntonsa ja toimeentulonsa. Mainitun jo vuoden 1734 lakiin sisältyvän erottamisoikeuden tausta on maatalousvaltaiseen yhteiskuntaan liittyvä talonpojan aseman turvaaminen. Vanhastaan periytyvä se on tarkemmin perustelematta lukuisissa säädöksissä olleena otettu myös sakon täytäntöönpanolakiin. Asuntoa koskeva erottamisetu on peräisin ajalta, jolloin sakotettujen oikeusturva perintämenettelyssä oli aivan olematon nykypäivään verrattuna. Esimerkiksi maksuaikaa koskevien säännösten kautta sakotettu voi järjestää asiansa niin, että hänen asuntoaan ei ulosmitata. Sellaisia ulosmittauksia ei jouduta käytännössä tekemään senkään vuoksi, että sakotetut, joilla on omistusasunto, yleensä maksavat sakkonsa enakkoon ennen ulosottoon turvautumista. Asuntoja ei ole ulosmitattu sakoista senkään vuoksi, että velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain mukaan sakko kuuluu viimeksi suoritettaviin saataviin, eikä sille näin ollen useinkaan tulisi sakotetun muiden velkojen vuoksi suoritusta ulosottotoimin myydystä omaisuudesta. Päiväsakoin tuomitun sakon ja uhkasakon viimesijaisuus ehdotetaan tosin poistettavaksi.

Asunnon ulosmittaamista sakosta rajoittavat myös ulosotto-oikeudessa vallitseva liiallisen ulosmittaamisen kieltö, jonka mukaan ulosmitattava kohde on mitoitettava vastaamaan saatavan suuruutta, ja ulosmittausjärjestys, jossa asunnon muodostava omaisuus on viimeisillä sijoilla. Lisäksi on mahdollista, että ylivelkainen, jolla on muun ohessa sakkovelkoja, voi velkajärjestelyssä säilyttää asuntonsa. Mainitut seikat huomioon ottaen

perustetta sakon täytäntöönpanolain 9 §:n 1 momenttia vastaavan erottamisedun ottamiseen ehdotettuun lakiin ei voida katsoa olevan.

Sakon täytäntöönpanolain 9 §:n 2 momentissa todetaan, että palkan ja eläkkeen ulosmittauksessa sakon ja saamisen suorittamiseksi noudatetaan myös ulosottolain 4 luvun 6 a ja 6 b §:n säännöksiä. Mainittua viittausta voidaan pitää tarpeettomana, koska ulosottoa noudatetaan soveltuvin osin joka tapauksessa saatavan perinnässä, jollei toisin säädetä.

Sakon täytäntöönpanolain 8 §:n ja sakon täytäntöönpanoasetuksen 11 §:n mukaan sakon ja saamisen ulosottotoimin tapahtuvalle perimiselle ja tilityksen tekemiselle on määräjät. Asetuksessa säädetään, että varat sakon maksamiseksi on tilitettävä kuuden kuukauden kuluessa ja saamisen maksamiseksi vuoden kuluessa asian saapumisesta ulosottomiehelle. Lakiehdotukseen ei sisälly nykyisen lain 8 §:n mukaista valtuutusta sellaisten määräaikojen säätämiseen asetuksella. Lähtökohtana ulosottomiehen toiminnalle voidaan pitää sitä, että hän työmääränsä puitteissa mahdollisimman nopeasti ryhtyy täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin. Ulosottoimin perittävät ehdotetun lain mukaiset saatavat ovat myös maksuun velvoitettujen usein vaikea tavoitettavuus ja vähävaraisuus huomioon ottaen laadultaan sellaisia, että tilitystä ei käytännössä voida suorittaa asetuksen 11 §:ssä säädetyissä aikarajoissa. Sovellettavaksi tulevat kuitenkin muut määräaikoja koskevat ulosottosäännökset, joista keskeisin on ulosottoasetuksen (37/1896) 32 §, jonka 1 momentin mukaan ulosottoasiat on toimeenpantava joutuisasti.

10 §. Ulosottomiehen maksukehotus ja ilmoitusvelvollisuus. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi ulosottomiehen maksukehotuksesta ja siihen liittyvästä ilmoitusvelvollisuudesta. Säännöspohjana on sakon täytäntöönpanoasetuksen 11 §:n 2 ja 3 momentti. Kuten Oikeusrekisterikeskuksenkin maksukehotuksen kohdalla, kysymys on siinä määrin maksuvelvollisen oikeudelliseen asemaan liittyvistä seikoista erityisesti muuntorangeistuksen välttämiseen liittyen, että menettelystä on aihetta säätää lain tasolla.

Pykälän 1 momentti vastaa pääosin maksu-

kehotuksen lähettämisen ja lähettämismaksuvelvollisuudesta poikkeamisen osalta Oikeusrekisterikeskusta koskevaa 7 §:ää. Ulosottomenettelyn yleisen käytännön mukaisesti maksukehotuksen ei tarvitsisi edelleenkään olla kirjallinen. Maksuvelvolliselle on kuitenkin kehotuksen yhteydessä annettava pykälän 2 momentissa ja 11 §:ssä säädetyt tiedot, mikä käytännössä johtaa kirjallisten maksukehotusten käyttämiseen. Ulosottomiehen maksukehotusta ei olisi tarpeen antaa esimerkiksi silloin, kun maksuvelvollinen on äskettäin toimitetussa ulosmittauksessa todettu varattomaksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maksukehotukseen liittyvästä ilmoitusvelvollisuudesta. Samoin kuin seuraamuksen määrävän viranomaisen ja Oikeusrekisterikeskuksen, myös ulosottomiehen olisi annettava maksuvelvolliselle saatavan maksamista ja maksusuorituksen oikeaa kohdentamista varten tarvittavat tiedot siten kuin siitä asetuksella tarkemmin säädetään. Maksuvelvolliselle olisi lisäksi edelleen ilmoitettava mahdollisuudesta periä saatava ulosottotoimin, haastaa muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin ja saada pyynnöstä maksuaikaa. Muilta osin ulosottomiehen tiedonantovelvollisuudesta säädetään 11 §:ssä.

11 §. Maksuvelvolliselle annettavat tiedot. Pykälän mukaan 5 §:ssä tarkoitettua maksutalaisuutta varattaessa sekä 7 ja 10 §:ssä tarkoitettua maksukehotusta annettaessa maksuvelvolliselle on annettava tilisiirtolomakkeella tai muulla vastaavalla tavalla saatavan maksamista ja maksusuorituksen oikeaa kohdentamista varten tarvittavat tiedot. Annettavien tietojen on oltava sellaisia, että maksu niiden perusteella ohjautuu täytäntöönpanosta huolehtivan viranomaisen tilille ja että maksu on kohdennettavissa sitä koskevalle saatavalle ottaen huomioon velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain säännökset ja ehdotetun lain 13 § maksujen kohdentamisjärjestyksestä. Käytännössä tiedot annetaan tilisiirtolomakkeella, joka sisältää perintätunnuksen ja seuraamuksen perustiedot. Tietojen antamisesta ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

12 §. Saatavan maksaminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi asianmukaisesta maksusta ja maksuvelvolliselle annettavasta kui-

tista hänen maksettuaan saatavan käteisellä.

Pykälän 1 momentin mukaan maksuvelvollisen on saatavan maksamisen yhteydessä ilmoitettava hänelle sen maksamista ja maksusuorituksen oikeaa kohdentamista varten annetut tiedot. Tiedot on 11 §:n mukaisesti annatun seuraamuksen määrännyt viranomainen tai rangaistusvaatimuksen tiedoksi antanut virkamies, Oikeusrekisterikeskus tai ulosottomies. Käytännössä maksaminen tapahtuu siten, että maksuvelvollinen suorittaa maksun saamallaan tilisiirtolomakkeella tai itse laatimallaan vastaavat tiedot sisältävällä lomakkeella. Tiedot voidaan myös antaa suullisesti maksun vastaan ottavalle ulosottomiehelle tai poliisimiehelle, joiden on siinä yhteydessä mahdollisuuksien mukaan pyrittävä selvittämään tietoihin liittyvät epäselvyydet ja puutteellisuudet.

Ehdotuksen mukaan saatava voitaisiin suorittaa pankkiin, ulosottomiehelle ja vankeudeksi muunnettavissa olevien sakkojen osalta muullekin 25 §:n 1 momentin mukaiselle haastamiseen oikeutetulle virkamiehelle tämän tavoittaessa maksuvelvollisen. Mainitussa lainkohdassa ehdotetaan säädettäväksi, että maksuvelvollisen haastaa muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin haastemieslain 1 tai 6 §:ssä mainittu virkamies. Haastamiseen oikeutettujen virkamiesten piiri laajenee ulosottomiehen, avustavan ulosottomiehen ja poliisimiehen lisäksi muun ohessa haastemieheen, rajavartiomieheen sekä rangaistuslaitoksen johtajaan ja rangaistuslaitoksen johtajan määräämään rangaistuslaitoksen virkamieheen. Ulosottomiehen olisi edelleenkin otettava maksu vastaan, vaikka se ei olekaan maksu-
hetkellä ulosottotoimin perittävänä.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi, että myös saatavan osasuoritus on otettava vastaan. Koska osasuoritus ei määrältään täysin vastaa mitään perittävänä olevaa saatavaa, sen kohdalla korostuu saatavaan liittyvien tietojen ilmoittaminen maksamisen yhteydessä. Voimassa olevassa laissa osamaksun vastaanottamisvelvollisuudesta säädetään sakon osalta rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 3 §:n 2 momentissa. Sakon täytäntöönpanoasetuksen 14 §:n 2 momentin mukaan osamaksu tulee kysymykseen myös saamista osalta. Nykyisissä

säännöksissä on sekä sakon että saamisen osalta säädetty alaraja pienimmälle vastaan otettavalle maksulle, joka seuraamuksesta riippuen on yhden päiväsakon tai 20 markan suuruinen.

Osamaksujärjestelmä on edelleen välttämättömän mahdollistaessaan suoritukset velallisen maksuvaikeuksista huolimatta. Asianmukaisista kuitenkin on, että maksuvelvollinen ehdotetun lain 14 §:n nojalla pyytää maksuaikaa sellaisissa tapauksissa, joissa hän kykenee arvioimaan maksukykynsä pitemmällä aikavälillä. Pienimmästä vastaan otettavasta maksusta ehdotetaan luovuttavaksi. Riittävää perustetta ei ole sille, että muuten asianmukaisesti eli riittävin tiedoin oikealle taholle suoritettua tietyn rajan alittavaa maksua ei otettaisi vastaan.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi maksuvelvolliselle annettavasta kuitista tämän maksaessa käteissuorituksella haastamiseen oikeutetulle virkamiehelle. Tällä hetkellä kuitista säädetään ulosottomiehen ja poliisimiehen osalta sakon täytäntöönpanoasetuksen 48 ja 52 a §:ssä. Menettelystä säädetään tarkemmin valtion perimiskuitista annetussa asetuksessa (468/1978). Maksuvelvolliselle on pyynnöstä annettava kirjallinen selvitys maksujen kohdentamisesta ja maksamatta olevista määristä, jos hänellä on niiden suhteen epätietoisuutta. Sellainen selvitys on saatavissa ainakin Oikeusrekisterikeskukselta.

Pykälän 3 momentin mukaan viranomaisten sisäiseen ja keskinäiseen toimintaan kuuluvasta maksujen tallettamisesta ja tilittämisestä säädettäisiin tarkemmin asetuksella kuten nykyisinkin. Mainittu sääntely koskisi ehdotetun lain mukaista maksua perinnän vaiheesta riippumatta eli se kattaisi esimerkiksi sekä ennen muuntorangeistusmenettelyyn ryhtymistä että sen jälkeen tapahtuneen maksun. Muuntorangeistuksen määräämisen jälkeen ei kuitenkaan sakon osamaksu tule enää kysymykseen (ehdotetun lain 35 §).

13 §. Maksujen kohdentaminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi maksujen kohdentamisesta samalla kertaa ehdotetussa laissa säädetyssä järjestyksessä ulosottoihin perittävien saatavien kesken.

Sakon täytäntöönpanolaissa säädetyssä järjestyksessä täytäntöön pantavia sakkoja ja

saamia koskeva erityinen kohdentamissäännös on nykyisin sakon täytäntöönpanoasetuksen 18 §:ssä, jonka mukaan kertyneet varat on käytettävä ensisijaisesti sakkojen suorittamiseen ja useammasta seuraamuksesta ensin aikaisemmin tuomitun maksamiseen. Mainitun kohdentamisjärjestyksen taustalla on sakon varallisuusseuraamusluonteeseen liittyvä hyväksyttävä pyrkimys sakon vankeutena suorittamisen välttämiseen. Maksujen kohdentamissäännös poikkeaa velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetusta laista, jonka 6 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan sakko, uhkasakko, menetetyksi tuomittu rahamäärä ja muu vastaava rikoksen tai lainvastaisen menettelyn vuoksi tuomittu tai määrätty julkisoikeudellinen maksuseuraamus on viimeksi maksettavien joukossa. Saman pykälän 2 momentin mukaan 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuilla seuraamuksilla on yhtäläinen oikeus maksun saantiin. Kohta koskee myös muita kuin ehdotetun lain soveltamisalaan kuuluvia saatavia.

Velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 2 §:n nojalla edellä mainittuja seuraamuksia paremmassa maksunsaantijärjestyksessä ovat muut sakon täytäntöönpanolaissa säädetyssä järjestyksessä perittävät rahamääräiset saatavat, joita ovat valtiolle rikosasiassa tuomitut korvaukset. Ulosottoihin tapahtuvassa täytäntöönpanossa ulosottomies on velvollinen viran puolesta ottamaan huomioon velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain mukaisen maksujärjestyksen. Sakon täytäntöönpanoasetuksen 18 § ei voi lakia alemmantasoisessa säädöksessä olevana tulla sovellettavaksi siltä osin kuin se on ristiriidassa mainitun lain mukaisen maksunsaantijärjestyksen kanssa. Tähän hallituksen esitykseen sisältyy ehdotus velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain muuttamiseksi siten, että rikoslain 2 a luvun 3 §:n 1 momentin mukaisesti päiväsakoin vahvistetun sakon ja uhkasakon viimesijaisuus poistetaan.

Kyseessä olevassa pykälässä ehdotetaan ensinnäkin säädettäväksi, että kun maksuvelvollisen varat eivät riitä kaikkien häneltä samalla kertaa ehdotetussa laissa säädetyssä järjestyksessä perittävien saatavien suorittamiseksi, kertyneet varat on ensin käytettävä vankeudeksi muunnettavissa olevan sakon

maksamiseen. Ulosottoimin tapahtuvassa perinnässä maksut ensin kohdistetaan saataville velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain mukaisesti. Sen jälkeen ehdotetussa laissa säädettyssä järjestyksessä perittäville saataville tuleva yhteinen kertymä kohdistetaan ensin vankeudeksi muunnettavissa olevalle sakolle.

Vankeudeksi muunnettavissa olevien sakkojen osalta kohdentamisvelvollisuus on olemassa siihen asti, kunnes sakko muunnetaan vankeudeksi. Senkin jälkeen muunTORANGAISTUKSEEN tuomittu voi osoittaa maksunsa muunnetuille sakoille maksamalla ne täysimääräisesti.

Rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanon vanhentumisen estämiseksi pykälässä ehdotetaan lisäksi säädettäväksi seuraamusten tuomitsemisen aikajärjestyksen huomioon ottamisesta maksuja kohdennettaessa. Toisaalta vankeudeksi muunnettavissa olevien sakkojen ja toisaalta muiden saatavien kesken maksu on ensin kohdennettava aikaisemmin määrätylle. Kysymys on tuolloin aikaisemmin täytäntöönpanokelpoisesti määrätystä seuraamuksesta.

14 §. Maksuajan myöntäminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi maksuajan myöntämisestä. Maksuaikaa voitaisiin *1 momentin* mukaan myöntää, jos maksuvelvollinen ei sairauden, työttömyyden, asevelvollisuuden suorittamisen tai muun vastaavan syyn vuoksi kykene ilman kohtuutonta haittaa heti suorittamaan ehdotetussa laissa tarkoitettua saatavaa. Kohtuuton haitta on jo nykyisin sakon täytäntöönpanolain 10 §:n mukainen edellytys maksuajan myöntämiselle. Mainittua arviointiperustetta ehdotetaan täydennettäväksi esimerkinomaisella luettelolla lähtökohtaisesti väliaikaisista elämäntilanteista, joissa täytäntöönpano voi erityisesti aiheuttaa kohtuutonta haittaa. Sellainen haitta on kysymyksessä esimerkiksi, jos välitön täysimääräinen täytäntöönpano vaarantaisi maksuvelvollisen ja hänen perheensä toimeentulon tai jos väliaikaisen maksukyvyttömyyden vuoksi jouduttaisiin realisoimaan arvokasta omaisuutta määrältään vähäisen saatavan suorittamiseksi.

Maksuajan enimmäiskesto olisi nykyistä sääntelyä vastaavasti pääsääntöisesti yksi vuosi. Erittäin painavista syistä maksuaikaa

voitaisiin myöntää pitemmäksikin aikaa. Erittäin painavia syitä pitempikestoiselle maksuajalle olisi esimerkiksi silloin, kun saatava on huomattavan suuri suhteessa maksuvelvollisen maksukykyyn. Myös asevelvollisuuden suorittaminen ja vaikea sairaus saatavat sillä tavoin vaikuttaa maksuvelvollisen ansaintakykyyn, että vuoden maksuaikaa ei voida pitää riittävänä.

Maksuaikaa koskevaa päätöstä tehtäessä on otettava huomioon se, että saatava ei ehdi vanhentua ja että mahdolliselle sakon muunTORANGAISTUSMENETTELTYLLE jää aikaa.

Pykälän *2 momentissa* ehdotetaan säädettäväksi, että maksuaikaa ei ole myönnettävä, jos on aihetta olettaa, ettei maksuvelvollinen maksuajan myöntämisestä huolimatta täytä suoritusvelvollisuuttaan täysimääräisesti. Momentti vastaa sakon täytäntöönpanolain 11 §:ää. Maksuvelvollisen tulee maksuajan pyytämisen yhteydessä esittää sellainen selvitys tulevasta maksukyvystään, että hänen voidaan olettaa suoriutuvan saatavasta maksuajan puitteissa. Maksuajan myöntävän viranomaisen on otettava arvioinnissa huomioon myös muut sille täytäntöönpanon yhteydessä kertyneet pyynnön esittäjän maksukykyä koskevat tiedot. Maksuajan myöntämiselle ei tulisi asettaa kovin korkeaa kynnystä ainakaan sellaisissa tapauksissa, joissa kysymys on lyhytkestoisesta maksuajasta.

Pykälän *3 momentin* mukaan maksuaikaa myönnettäessä voidaan asettaa suoritusvelvollisuutta koskevia ehtoja. Momentti vastaa sakon täytäntöönpanolain 12 §:n toista virkettä. Ehtojen tarpeellisuus ja sisältö jäävät maksuajan myöntämisestä päättävän viranomaisen harkintaan.

15 §. Maksuajan myöntämismenettely. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi maksuajan myöntävästä viranomaisesta ja asian ratkaisemisesta tarvittavista tiedoista.

Maksuaikaa koskeva pyyntö voitaisiin edelleenkin tehdä vapaamuotoisesti. Mikäli maksuvelvollisen pyyntö maksuajan tai sen perusteiden suhteen olisi epäselvä tai puutteellinen, maksuajasta päättävän viranomaisen tulisi kehottaa maksuvelvollista täydentämään pyyntöään.

Sakon täytäntöönpanolain 13 ja 14 §:n mukaan maksuajan voi myöntää kaikkien rahamääräisten seuraamusten osalta ulosottomies

ja saamisten osalta lääninhallitus (Oikeusrekisterikeskus). Rangaistusmääräysmenettelyssä maksettavaksi määrättyä saamista perittäessä saa maksuaikaa myöntää kuitenkin vain ulosottomies. Mainittujen säännösten mukaan tapahtuva maksuajasta päättävän viranomaisen määräytyminen ei ole selkeä maksuaikaa pyytävän maksuvelvollisen kannalta. Maksukehotuksen lähettävä viranomainen ei ole välttämättä se, jolla on oikeus kyseisen saatavan osalta myöntää maksuaikaa. Muutenkin selkeänä voidaan pitää maksuajasta päättämisen kuulumista sille viranomaiselle, jonka perittävänä saaminen pyynnön esittämishetkellä on.

Pykälässä ehdotetaankin säädettäväksi, että maksuajan myöntää ulosotto-perinnässä olevissa asioissa ulosottomies ja muissa asioissa Oikeusrekisterikeskus. Jos ulosottomies on palauttanut asian estetodistuksin Oikeusrekisterikeskukselle, tämän tehtäviin kuuluu maksuajan myöntämisestä päättäminen.

Maksuvelvollisen on maksuaikaa pyytäänsään annettava asian ratkaisemista varten tarvittavat tiedot ja selvitykset. Maksuajasta päättävän viranomaisen on kuitenkin viranpuolesta otettava huomioon myös ne tiedot, jotka sillä muuten on maksuvelvollisen taloudellisesta asemasta. Tarvittavien tietojen hankkiminen voi myös edellyttää viranomaisten välistä yhteistyötä. Ulosottomiehellä on usein sellaista muihin perittävänä oleviin asioihin liittyvää tietoa, josta saattaa olla Oikeusrekisterikeskukselle hyötyä sen päättäessä maksuajasta. Momentissa ehdotetaankin säädettäväksi ulosottomiehen velvollisuudesta pyynnöstä antaa Oikeusrekisterikeskukselle sen päätöksentekoa varten tarvittavat tiedot. Oikeusrekisterikeskuksen harkinnassa on, missä tapauksissa ja millaisia tietoja se pyytää.

Mahdollista on, että ulosottomieskin tarvitsee Oikeusrekisterikeskukselta saatavaa tietoa. Tällaista harvemmin esiintyvää tiedon tarvetta koskisi salassa pidettävien tietojen osalta ehdotetun lain 50 §, jonka 3 momentin mukaan muun ohessa ulosottoviranomaisilla on oikeus saada Oikeusrekisterikeskukselta salassa pidettäviä tietoja ehdotetun lain mukaisten täytäntöönpanotehtävien suorittamista varten.

Maksuaikaa koskeva asia on päätöksente-

ossa tarvittavien tietojen ja selvitysten saamisen jälkeen pyrittävä ratkaisemaan heti, kun maksuajasta päättävän viranomaisen työ määrä sen mahdollistaa siten kuin asian kiireellisyys lisäksi edellyttää. Maksuaikaa koskeva asia on ratkaistava kirjallisella päätöksellä, jota Oikeusrekisterikeskuksen osalta säännellään hallintomenettelylain (598/1982) 23 ja 24 §:ssä ja ulosottomiehen osalta ulosottolain 3 luvun 32 a §:ssä. Hallintomenettelyssä päätös voidaan jättää perustelematta, jos sillä hyväksytään vaatimus, joka ei koske toista asianosaista, tai jos perusteleva on muusta syystä ilmeisen tarpeeton. Ulosottolain mainitun säännöksen mukaan ulosottomiehen päätöksen on oltava perusteltu. Maksuvelvollisen oikeusturva edellyttää hänen saavan tiedon päätökseen vaikuttavista seikoista, jos siinä ei kokonaisuudessaan hyväksyttyä hänen pyyntöään. Vaikka maksuvelvollinen ei ehdotetun lain 18 §:n mukaan saisi hakea muutosta maksuajan myöntämisestä koskevaan päätökseen, hän voisi kuitenkin uudelleen pyytää maksuaikaa. Asianmukaiset perustelut toisaalta estävät tarpeettoman uudelleen hakemisen ja toisaalta ohjaavat maksuvelvollista esimerkiksi hänen olosuhteidensa muututtua hakemaan maksuaikaa, joka hänellä lain mukaan on mahdollisuus saada.

Maksuaikaa koskevasta päätöksestä on muutenkin käytävä selvästi ilmi, miten asia on ratkaistu. Maksuvelvollisen tietoon on riittävän yksiselitteisesti saatettava esimerkiksi 14 §:n 3 momentin mukaiset maksuajan ehdot ja 16 §:n mukainen maksusuunnitelma. Maksuaikaa koskevassa päätöksessä voidaan lisäksi ilmoittaa, että se voidaan peruuttaa 17 §:n 1 momentissa mainituilla perusteilla. Siinä tapauksessa peruuttamispäätös voidaan tehdä maksuvelvollista kuulematta.

Hallintomenettelylain 25 §:n ja ulosottolain 3 luvun 27 §:n perusteella maksuaikaa koskeva päätös on annettava maksuvelvolliselle tiedoksi siten kuin tiedoksiannosta hallintoasioissa annetussa laissa (232/1966) säädetään. Käytännössä päätös toimitetaan maksuvelvolliselle postitse hänen tiedossa olevaan osoitteeseensa lähetetyllä tavallisella kirjeellä.

16 §. Maksusuunnitelma. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi maksusuunnitelmasta pi-

tempien maksuaikojen osalta. Nykyisin vastaava säännös on sakon täytäntöönpanolain 16 §:ssä. Pykälän mukaan maksusuunnitelma on otettava maksuaikaa koskevan päätöksen ehdoksi, jos maksuaikaa myönnetään sakon osalta kuutta kuukautta tai saamisen osalta vuotta pitemmäksi ajaksi. Perimismenettelyn yksinkertaistamiseksi sakkojen ja muiden rahamääräisten seuraamusten erottelusta ehdotetaan tältäkin osin luovuttavaksi.

Pykälän *1 momentin* mukaan vuotta pitemmän maksuajan ehdoksi on maksuaikaa koskevassa päätöksessä asetettava suorituksen tapahtuminen maksusuunnitelman mukaan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että maksuajan kesto on ehdotetun lain 14 §:n 1 momentin mukaisesti erittäin painavien syiden perusteella määräytyneen tavanomaista pitemmäksi. Sellaisia syitä on edellä käsitelty mainitun lainkohdan perusteluissa. Maksusuunnitelma sisältää määräykset maksuaika-aulusta ja maksueristä.

Maksuvelvollisella voi jo muuten olla muita ulosottoasioita varten maksusuunnitelma. Pykälän *2 momentin* mukaan ehdotetun lain mukainen maksuohjelma voidaan sisällyttää siihen. Sisällyttäminen samoin kuin käytännössä jo maksuajan myöntäminenkin edellyttävät kuitenkin sitä, että ehdotetun lain mukaisessa järjestyksessä perittäville saataville voidaan velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain säännökset huomioon ottaen olettaa kertyvän maksuosuutta maksuvelvollisen suorittamista varoista.

17 §. Maksuaikaa koskevan päätöksen muuttaminen ja peruuttaminen. Sakon täytäntöönpanolain 17 §:n 1 momenttia vastaavan *1 momentin* mukaan maksuaikaa koskevan päätöksen tehnyt viranomaislainen voisi muuttaa maksuaikaa koskevaa päätöstä tai peruuttaa sen, jos maksuvelvollinen laiminlyö maksuajan myöntämistä koskevaan päätökseen sisältyvän ehdon täyttämisen, jos on käynyt ilmeiseksi, ettei maksuvelvollinen tule täyttämään ehtoa tai kykene täyttämään maksuvelvollisuuttaan, tai jos muuttamiseen tai peruuttamiseen on muu erityinen syy.

Maksuaikaa koskevan päätöksen muuttaminen tulee lähinnä kysymykseen silloin, kun jo tapahtunut tai ennakoitavissa oleva suoritusvelvollisuuden laiminlyönti ei liity maksuvelvollisen antamiin virheellisiin tie-

toihin tai maksuhaluttomuuteen vaan todellisiin päätöksen tekemisen jälkeen ilmenneisiin maksuvaikeuksiin. Maksuohjelmaa voidaan muuttaa myös esimerkiksi silloin, kun maksuajasta päättävä viranomaislainen on erehtynyt maksuvelvollisen maksukyvyistä huolimatta tämän toimittamista oikeista maksukykyään koskevista tiedoista. Peruuttamisen asemesta maksuajasta päättävä viranomaislainen voi moitittavaan menettelyyn syyllistyneen maksuvelvollisen osalta tiukentaa maksuaikaa myönnettäessä asetettuja ehtoja, mikäli sellaista ratkaisua voidaan pitää tarkoituksenmukaisena.

Maksuaikaa koskevan päätöksen muuttamisen ja peruuttamisen edellytyksiä ei voida säännellä tyhjentävästi. Aikaisempaan päätökseen puuttuminen voi tulla aiheelliseksi hyvinkin erilaisten maksuvelvollisen maksukykyyn vaikuttavien seikkojen vuoksi. Sen vuoksi 1 momenttiin on sisällytetty mahdollisuuden muuttamiseen tai peruuttamiseen, jos toimenpiteeseen on muu erityinen syy.

Pykälän *2 momentissa* säädetään maksuaikaa koskevan päätöksen muuttamiseen ja peruuttamiseen liittyvästä menettelystä. Soveltuvien osin olisi noudatettava 15 §:ssä säädettyä menettelyä. Maksuaikaa koskeva päätös voitaisiin peruuttaa maksuvelvollista kuulematta, jos sellaisesta mahdollisuudesta on ilmoitettu hänelle päätöksessä.

Maksuvelvollisen pyytäessä maksuajan muuttamista asian käsittely ei voi johtaa siihen, että maksuaikaa koskevaa päätöstä muutettaisiin ehtoja tiukentamalla maksuvelvollisen vahingoksi tai että päätös peruutettaisiin. Varsin tavanomaista on, että maksuvelvolliset laiminlyövät maksuaikaa koskevaan päätökseen liittyvän suoritusvelvollisuutensa ilmoittamatta mitään maksuajan myöntäjälle. Sellaisia tapauksia varten tarkoituksenmukaisena voidaan pitää sitä, että alkuperäiseen maksuaikapäätökseen sisällytetään ilmoitus siitä, että 1 momentissa mainituin edellytyksin maksuaikaa koskeva päätös voidaan peruuttaa. Tuolloin alkuperäinen maksuaikapäätös voidaan peruuttaa maksuvelvollista kuulematta. Muissa tapauksissa maksuvelvolliselle on pyrittävä varaamaan tilaisuus lausua vapaamuotoisesti.

Vaikka maksuvelvollinen ei voisikaan eh-

dotetun lain 18 §:n 1 momentin mukaan haakea muutosta viranomaisen päätökseen maksuajan muuttamisesta tai peruuttamisesta, hän voisi pyytää 17 §:n 1 momentin nojalla muuttamista uudelleen ja maksuaikaa koskevan päätöksen tultua peruutetuksi pyytää uudelleen maksuaikaa 18 §:n 2 momentin nojalla.

18 §. Muutoksenhakukielto ja maksuaikaa koskevan asian saattaminen uuteen käsittelyyn. Sakon täytäntöönpanolain 18 §:ää vastaavasti pykälässä säädettäisiin maksuaikaa koskevaan päätökseen liittyvästä muutoksenhakukiellosta ja maksuvelvollisen oikeudesta aikaisemman päätöksen estämättä pyytää uudelleen maksuaikaa, kun hänen maksuaikaa koskeva pyyntönsä on hylätty tai kun maksuaikaa koskeva päätös on peruutettu.

Muutoksenhakukielto käsittää kaikki maksuajan myöntämistä, muuttamista ja peruuttamista koskevat päätökset. Muutoksenhakukieltoa voidaan perustella sillä, että perintäkäytännössä maksuvelvollisten maksuaikaa koskeviin pyyntöihin suhtaudutaan suopeasti. Maksuvelvollisella on aina myös mahdollisuus pyytää uudelleen maksuaikaa tai maksuajastaan liittyvien ehtojen muuttamista, jolloin hän voi esittää uusia näkökohtia ja perusteita pyyntönsä tueksi.

Maksuvelvollisen pyytäessä uudelleen maksuaikaa asian käsittelyssä sovellettaisiin 15 §:ssä säädettyä menettelyä.

19 §. Etsintäkuuluttaminen. Etsintäkuuluttamisen yhteydessä siirretään Oikeusrekisterikeskuksen sakkorekisteristä poliisin tietojärjestelmään sellaisia rikosoikeudellisiin seuraamuksiin liittyviä henkilötietoja, joita koskee henkilötietolain 11 §:n mukainen arkaluonteisten tietojen käsittelykielto. Ehdotetun lain 50 §:n 1 momentin mukaan sakkorekisterin sisältämät rikokseen ja rikosoikeudelliseen seuraamukseen liittyvät tiedot on pidettävä salassa. Henkilötietolain 12 §:n 1 momentin 5 kohdan nojalla arkaluonteisia henkilötietoja voidaan siirtää, jos siitä säädetään laissa. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta on muutenkin säädettävä tarkemmin lailla. Mainittu sääntely huomioon ottaen lakiin ehdotetaan otettavaksi etsintäkuuluttamista sekä etsintäkuulutuksen peruuttamista ja oikaisemista koskevat säännökset.

Pykälän 1 momentissa säädetään Oikeusrekisterikeskuksen velvollisuudesta etsintäkuuluttaa maksuvelvollinen, jos vankeudeksi muunnettavissa olevaa sakkoa ei saada ulosmitatuksi hänen omaisuudestaan ja jos hänen olinpaikkansa on tuntematon tai hänen voidaan olettaa pakoilevan perintätoimenpiteitä. Tämä etsintäkuuluttamisen lähtötilanne vastaa omaisuuden ja tuntemattoman olinpaikan osalta nykyisin sakon täytäntöönpanolain 20 §:n 1 momentissa säädettyä.

Koska kysymyksessä ei ole olinpaikan tuntemattomuus, nykyinen laki ei salli etsintäkuuluttamista, kun maksuvelvollinen pakoilee täytäntöönpanoa. Käytännön perintätoiminnassa on kuitenkin tavallista, että sakkoon tuomitulla on voimassa oleva osoite, johon hänelle on lähetetty maksukehotuksia ja josta ulosottomies on yrittänyt häntä täytäntöönpanotoimenpiteiden pakoilemisen vuoksi tuloksetta tavoittaa. Perinnän tehokkuuden kannalta etsintäkuuluttaminen tulisi olla mahdollinen sellaisissakin tilanteissa. Etsintäkuuluttaminen tulisi kysymykseen, kun ei ole aihetta epäillä maksuvelvollisen saaneen tietoa sakon perinnässä olemista.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi etsintäkuulutuksen määritelmästä ja sisällöstä. Kysymyksessä on poliisimieheen kohdistettu poliisin tietojärjestelmään konekielesti toimitettu kehoitus periä maksuvelvollisen tavatessaan 1 momentissa tarkoitettu saatava tai haastaa maksuvelvollinen muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin. Poliisimiehellä ei ole velvollisuutta nimenomaisesti etsiä etsintäkuulutettua.

Etsintäkuulutuksessa on mainittava saatavan maksamista ja maksusuorituksen tilittämistä varten tarvittavat tiedot sekä ne tiedot, joista erikseen säädetään poliisin henkilörekistereistä annetun asetuksen (1116/1995) 2 §:n 5 kohdassa. Etsintäkuulutuksesta tulee ainakin ilmetä kuuluttava viranomainen (Oikeusrekisterikeskus), pyydytetyt toimenpiteet (maksun periminen tai haastaminen muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin), toimenpiteen syy (ulosotossa havaitut varattomuus- sekä tuntemattomuus- tai pakoiluuste), maksuvelvollista koskevat Oikeusrekisterikeskuksen käytettävissä olevat henkilötiedot, vankeudeksi muunnettavis-

sa olevan sakon yksilöintitiedot (rikosta koskevat tiedot, seuraamuksen tuominnut viranomainen, tuomitsemispäivä ja maksamatta oleva määrä) sekä Oikeusrekisterikeskukselle tapahtuvaa tilittämistä varten tarvittavat yhteystiedot.

Sakon täytäntöönpanolain 20 §:n mukaan etsintäkuuluttamisen edellytyksenä on ulosottomiehen antama varattomuus- ja estetodistus. Käytännössä etsintäkuuluttamista hyödynnetään ilman estetodistuksen pyytämistäkin asioissa, joissa sakkoon tuomittu tiedetään vaikeasti tavoitettavaksi. Pykälän 3 momentissa ehdotetaan otettavaksi lain tasolle säännös tarkoituksenmukaisesta menettelystä. Maksuvelvollinen voitaisiin etsintäkuuluttaa ilman ulosottomiehen antamaa estetodistusta, jos Oikeusrekisterikeskuksen käytettävissä olevien tietojen mukaan maksuvelvollinen on vailla vakinaista asunto-osoitetta, asuu ulkomailla tai jos ulosottomiehen mahdollisuuksia tavoittaa maksuvelvollinen voidaan muista vastaavista syistä pitää huonoina.

Pykälän 3 momentissa säädetty etsintäkuuluttaminen tulisi siis ensinnäkin kysymykseen, jos maksuvelvollinen väestötietojärjestelmän, tuomioistuinkäsittelyssä esiin tulleiden tai muiden tietojen perusteella on vailla vakinaista asunto-osoitetta. Maksuvelvollinen voitaisiin etsintäkuuluttaa myös silloin, kun hän asuu ulkomailla. Asumisella tarkoitetaan sellaista pysyvää oleskelua, että maksuvelvollisella on tiedossa oleva osoite. Etsintäkuulutettuun maksuvelvolliseen voitaisiin kohdistaa täytäntöönpanotoimenpiteitä hänen tullessaan Suomeen ja joutuessaan poliisimiehen tavoittamaksi. Jos maksuvelvollinen asuu muussa pohjoismaassa, Suomessa suoritettavan etsintäkuuluttamisen lisäksi voidaan asuinmaan asianomaiselle viranomaiselle lähettää täytäntöönpanopyyntö siten kuin siitä Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosasioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanossa annettussa laissa säädetään. Ulosottomiehen mahdollisuuksia tavoittaa maksuvelvollinen voidaan pitää huonoina esimerkiksi silloin, kun maksuvelvollisen tiedetään aikaisemmin pakoilemalla pyrkineen välttämään ulosottoa.

Ehdotetun lain 50 §:n 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi etsintäkuulutukseen liit-

tyvää täytäntöönpanotoimenpidettä suorittavan poliisimiehen oikeudesta saada salassapitovelvollisuuden estämättä Oikeusrekisterikeskukselta myös muita kuin etsintäkuulutukseen sisältyviä tietoja.

20 §. *Etsintäkuulutuksen peruuttaminen ja oikaiseminen.* Säännös etsintäkuuluttamisen peruuttamisesta ja oikaisemisesta pitkälti vastaa nykyistä sakon täytäntöönpanoasetuksen 22 §:n 2 momenttia. Mainituista arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä toimenpiteistä on aiheellista säätää laissa.

Etsintäkuulutus olisi 1 momentin mukaan peruutettava, jos täytäntöönpano on päättynyt, jos maksuvelvollinen on haastettu muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin tai jos muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin haastamiselle taikka muuntorangaistuksen määräämiselle on laissa säädetty este. Täytäntöönpano saattaa päättyä esimerkiksi sakon maksamisen, maksuvelvollisen kuoleman, täytäntöönpanosta luopumisen tai sakon täytäntöönpano-oikeuden vanhentumisen kautta. Muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin haastamisen jälkeen ei ole enää tarvetta Oikeusrekisterikeskuksen toimesta tapahtuvalle etsintäkuuluttamiselle. Haastamiselle on esimerkiksi ehdotetun lain 24 §:n 2 momentin mukaan este silloin, jos maksuvelvollinen on suorittamassa asevelvollisuutta, on reservin kertausharjoituksessa tai palvelemissa aseettomana tai siviilipalvelusmiehenä taikka jos hänelle on myönnetty yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) mukainen velkajärjestely. Kun etsintäkuulutus on jo toimitettu poliisin tietojärjestelmään saataan lisäksi havaita, että muuntorangaistuksen määräämiselle on este esimerkiksi sen vuoksi, että kysymyksessä olevan sakon muuntaminen vankeudeksi kielletään laissa.

Etsintäkuulutus olisi oikaistava, jos siihen sisältyvissä tiedoissa tapahtuu muutoksia. Oikaiseminen voi tapahtua niin poliisiviranomaisten käytettävissä olevien tietojen oikeellisuuden kuin maksuvelvollisen oikeusturvankin vuoksi. Keskeisimpiä oikaisemiseen liittyviä tietoja ovat maksuvelvollisen henkilötietoja ja suoritettuja maksuja koskevat.

Etsintäkuulutuksen tehokas peruuttaminen edellyttää, että maksun vastaanottaja viivytyksettä ilmoittaa tapahtuneesta maksusta Oikeusrekisterikeskukselle. Mainitusta menettelystä ehdotetaan säädettäväksi pykälän 2 momentissa. Etsintäkuulutuksen peruuttamista ja oikaisemista koskevat toimenpiteet ovat muutenkin luonteeltaan kiireellisiä.

21 §. Täytäntöönpanosta luopuminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi siitä, että Oikeusrekisterikeskus saa luopua ehdotetussa laissa säädetyssä järjestyksessä täytäntöön pantavan vähäisen saatavan, saatavan vähäisen maksamatta olevan osan taikka kauan tuloksettomassa perinnässä olleen saatavan tai sen maksamatta olevan osan täytäntöönpanosta siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Luopuminen tulisi kysymykseen sekä maksuvelvollisen että Oikeusrekisterikeskuksen aloitteesta.

Täytäntöönpanosta luopumisesta säädetään nykyisin sakon täytäntöönpanolain 20 a §:n 2 momentissa ja sakon täytäntöönpanoasetuksen 23 b §:ssä. Lain säännöksen mukaan asetuksella voidaan säätää, että lääninhallitus (Oikeusrekisterikeskus) saa luopua saamisen täytäntöönpanosta määrätyillä edellytyksillä. Sakon täytäntöönpanoasetuksessa säädetään, että Oikeusrekisterikeskus saa luopua täytäntöönpanosta, jos saaminen tai siitä maksamatta oleva osa on pienempi kuin 40 markkaa. Lisäksi asetuksen mukaan Oikeusrekisterikeskus saa luopua täytäntöönpanosta, jos saaminen tai siitä maksamatta oleva osa on pienempi kuin 2 000 markkaa, saamista koskevasta lainvoimaisesta ratkaisusta on kulu- nut kymmenen vuotta ja on todennäköistä, että saamista ei saada perityksi.

Täytäntöönpanon tehokas hoitaminen käytettävissä olevien voimavarojen tarkoituksenmukaisen kohdistamisen kautta edellyttää, että Oikeusrekisterikeskuksella olisi edelleen mahdollisuus luopua täytäntöönpanosta vähäisten tai pitkään tuloksettomassa perinnässä olevien saatavien osalta. Vankeudeksi muunnettavissa olevien sakkojen osalta luopumismahdollisuus päättyy muuntorangaistuksen määräämiseen, minkä jälkeen muunnetut sakot on ehdotetun lain 35 §:n mukaisesti maksettava täysimääräisesti.

Ollennainen muutos nykyiseen olisi se, että luopua voitaisiin kaikkien rahamääräisten

seuraamusten eli myös kaikkien sakkojen ja sotilaskurinpitolaisissa tarkoitettujen maksujen perinnästä. Nykyisen lainsäädännön mukaan luopumismahdollisuus käsittää saamiset eli rikesakot, valtiolle menetetyksi tuomitut rahamäärät, valtiolle tuomitut korvaukset ja rikosvahinkolain mukaisen takautumissaamisen.

Nykyisessä sakon täytäntöönpanosäännöksessä lähdetään siitä ajatuksesta, että rangaistuksen täytäntöönpanosta ennen vanhentumisajan päättymistä ei ole syytä luopua. Mainittua lähtökohtaa ei voi kuitenkaan pitää kestäväenä. Epäjohdonmukaisena voidaan ensinnäkin pitää sitä, että nykyisen lainsäädännön mukaan voidaan kuitenkin luopua yleiseksi rangaistukseksi rikoslain 2 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetyistä rikesakosta. Maksuvelvolliset saattavat näin ollen joutua sattumanvaraisesti täytäntöönpanon kannalta eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, seuraako liikenne rikoksesta rikesakko vai rangaistusmääräyksin määrätty sakko. Jälkimmäisen täytäntöönpanosta ei voida nykyisen lainsäädännön mukaan luopua. Maksuvelvollisten yhdenvertaisuutta ei ole omiaan lisäämään sekään, että yksityishenkilön velkajärjestyksessä velallinen voidaan maksuohjelmassa vapauttaa kokonaan tai osittain erittäin huomattavienkin sakkojen suorittamisesta.

Mahdollisuutta luopua sakosta tai sen maksamatta olevasta osasta puoltaa myös sakon varallisuusrangaistusluonne. Maksuvelvollisen mahdollisuuksiin maksaa sakko vaikuttaa heikentävästi myös sen kuuluminen velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:n mukaisiin viimeksi suoritettaviin saataviin, mistä tässä esityksessä ehdotetaan kyllä luovuttavaksi. Sakon muuntorangaistuksen välttämiseen on viime vuosina pyritty lainsäädäntötasolla muutenkin. Tuomioistuimen harkintavaltaa on sakon muuntamatta jättämisen osalta lisätty 1 päivänä lokakuuta 1999 voimaan tulleen rikoslain uuden 2 a luvun 6 ja 7 §:ssä. Samassa yhteydessä rangaistusten täytäntöönpanolain 6 lukuun lisättiin uusi 10 a §, joka koskee syyttäjän oikeutta jättää vaatimatta muuntorangaistuksen määräämistä.

Mahdollisuus luopua sakon perinnästä vastaa myös lainsäädäntöä ja käytäntöä muissa pohjoismaissa. *Ruotsissa* muuntorangaistusmenettelyyn ryhtyminen tulee kysymykseen

vain maksuvelvollisen syyllistyessä niskoiteluun erityisten yleisten syiden ollessa lisäksi olemassa. Ulosottoviranomaisena toimiva kruununvouti voi päättää perinnästä luopumisesta siinä havaittujen varattomuus- tai tuntemattomuusesteiden perusteella. Sakkojen perinnästä luopumisen tutkii lopullisesti lääninhallitus, jolle ulosottoviranomainen tekee asiasta ilmoituksen. Ilmoitusta perinnästä luopumisesta ei voida tehdä ennen kuin kaksi vuotta on kulunut lainvoimaisesta sakkotuomiosta. Jos sakko on määrältään yli 300 kruunua, voidaan luopumispäätös tehdä vain, jos on syytä olettaa, että sakotettu on tehnyt sen, minkä on kyennyt sakkonsa maksamiseksi.

Norjassa sakkorangaistuksen täytäntöönpanon käynnistäminen kuuluu poliisille. Perintätoimenpiteiden suorittaminen kuuluu kuitenkin ulosottoviranomaisille. Usein sakon perinnän esteeksi kuitenkin riittää maksuvelvollisen oma selvitys maksukyvyttömyydestään. Lain mukaan on maksamattoman sakon vuoksi ryhdyttävä muuntorangaistusmenettelyyn. Käytännössä sakon muuntorangaistuksen suorittajat ovat vähentyneet huomattavasti.

Tanskassakin lähtökohtaisesti maksamaton sakko muunnetaan vankeudeksi. Kuitenkin poliisi voi päättää perinnästä luopumisesta sillä perusteella, että sakkojen perintä ei ole mahdollista tai että se tuntuvasti vaikeuttaa sakotetun elinolosuhteita. Oikeusministeriön antaman ohjeen mukaisesti poliisi voi alentaa sakkomäärää tai luopua sen perinnästä, jos on ilmeistä, ettei sakotettu voi maksaa sakkoa ja sakotetun olosuhteet ovat sellaiset, että hän ilman omaa syytään ei kohtuullisessa ajassa pysty maksamaan sakkoa kokonaan tai osittain. Sakkojen perinnästä luopuminen voi koskea hyvin suuriakin sakkoja. Poliisimestari päättää täytäntöönpanosta luopumisesta tai sakkojen alentamisesta, jos sakot eivät ylitä 100 000 kruunua. Jos sakot menevät yli sen, asian ratkaisee oikeusministeriö.

Täytäntöönpanosta luopuminen ei vapauta maksuvelvollista itse rangaistuksesta. Tuomittu sakko myös näkyy täytäntöönpanosta luopumisesta huolimatta sakkorekisterissä siihen asti, kunnes seuraamusta koskevat tiedot on lain mukaan poistettava rekisteristä.

Edellä esitetyn perusteella asianmukaisena

voitaisiin pitää sitä, että täytäntöönpanossa saadaan luopua tietyn markkamäärän alittavista sakoista tai niiden maksamatta olevan osan perinnästä, mikäli maksamatta jäämisen voidaan päätellä perustuvan todellisiin maksuvaikeuksiin ja mikäli maksuvelvollisen maksukyvyssä ei voi olettaa tapahtuvan kohentumista. Sakon täytäntöönpanosta luopuminen voisi tulla kysymykseen myös maksuvelvollisen olinpaikan ollessa tuntematon. Mainitut seikat olisivat keskeisiä perinnästä luopumisen edellytyksiä myös muiden perinnässä olevien saatavien kuin sakkojen osalta. Vankeudeksi muunnettavissa olevan sakon osalta täytäntöönpanosta voidaan luopua muuntorangaistuksen määräämiseen saakka.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin luopumisen edellytyksenä olevista markkamääräisistä rajoista sekä kauan tuloksettomassa perinnässä olleita saatavia koskevasta aikarajasta, jotka rajat siis koskisivat samalla tavoin kaikkia saatavia. Markkamääräiset rajat edellyttävät euron käyttöön ottamisesta johtuvaa pyöristämistä. Pitkään perinnässä olleiden saatavien osalta aikaraja tultaneen sitomaan sakon täytäntöönpanoaikana olevaan viiteen vuoteen laskettuna lainvoimaisen tuomion antamispäivästä. Mainittuna aikana selviää myös muiden saatavien osalta niiden perinnän jatkamisen tarkoituksenmukaisuus.

22 §. *Rahamäärän palauttaminen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi maksuvelvollisen liikamaksusta johtuvasta rahamäärän palauttamisesta ja palautukselle maksettavasta korosta. Sääntely vastaisi nykyisiä rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 2 §:n 3 momenttia ja sakon täytäntöönpanolain 24 §:ää.

Jos saatavan maksamiseksi suoritettu rahamäärä on kokonaan tai osaksi maksettava maksuvelvolliselle takaisin ylemmän tuomioistuimen lainvoimaiseksi tulleen ratkaisun johdosta tai muusta syystä, on rahamäärän vastaanottaneen viranomaisen palautettava rahamäärä ja maksettava sille korkoa kuusi prosenttia vuodessa suorituspäivästä takaisinmaksupäivään. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin kuitenkin säätää, että palautusta tai korkoa ei makseta, jos se on säädettyä rahamäärää pienempi.

Rahamäärän palauttaminen ja koron mak-

saminen saattavat tulla kysymykseen hyvin erilaissa tilanteissa. Lähinnä liikamaksua voi tapahtua, kun sakotettu tai rangaistusmääräysmenettelyssä rahamääräiseen seuraamukseen määrätty ehdotetun lain 6 §:n mukaisesti maksaa mainitun saatavan ennen sen täytäntöönpanokelpoiseksi tulemista, minkä jälkeen muutoksenhakutuomioistuin sitten alentaa seuraamuksen määrää tai poistaa sen. Liikamaksu saattaa perustua myös maksuvelvollisen tai täytäntöönpanossa mukana olevien viranomaisten erehdykseen tai puutteelliseen tietojen kulkuun.

Asianmukaisena voidaan edelleen pitää sitä, että valtion hallussa perusteetta olleelle rahamäärälle suoritetaan palauttamisen yhteydessä korkoa. Korkokanta on ollut kuusi prosenttia koko sakon täytäntöönpanolain voimassaoloajan. Jos korkokantaa verrataan muille palautuksille maksettaviin, liikamaksutapauksissa palautuksille on oikeuskäytännössä tuomittu maksettavaksi Suomen Pankin peruskorkoa vastaavaa tuottokorkoa, kunnes oikeus viivästyskorkoon on alkanut. Nykyisin valtiovarainministeriön vahvistama peruskorko 1.7.—31.12.2001 on 4,5 prosenttia vuodessa (valtiovarainministeriön asetus 493/2001), joka alittaa nyt kysymyksessä olevan korkokannan. Toisaalta esimerkiksi korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin ennalta määrittämätöntä korkoa koskeva, kolmen kuukauden markkinakoron vuosikeskiarvoa vastaava valtiovarainministeriön vahvistama viitekorko on vuoden 2001 alusta lukien vielä pienempi eli 4 prosenttia vuodessa (valtiovarainministeriön ilmoitus 1043/2000). Valtiovarainministeriön vahvistama peruskorko on kuitenkin ollut pääsääntöisesti nousussa. Mainitut vertailukorot ovat muutenkin alttiita taloudellisen kehityksen aiheuttamille muutoksille. Palautettavalle määrälle ehdotetaan edelleen maksettavaksi korkoa kiinteän kuuden prosentin vuotuisen korkokannan mukaisesti.

Sakon täytäntöönpanoasetuksen 24 §:n 1 momentissa säädetään, että 20 markkaa pienempää palautusta tai korkoa ei makseta. Alaraja on edelleen tarkoituksenmukaista säilyttää takaisinmaksamiseen liittyvän selvittelyn ja siitä aiheutuvien kustannusten välttämiseksi vähäisten rahamäärien osalta. Asetuksella ehdotetaan säädettäväksi siitä, että

palautusta tai korkoa ei makseta, jos se on tiettyä rahamäärää pienempi.

23 §. *Kuittaaminen.* Varsin tavanomaista on, että ehdotetun lain 22 §:n mukaiseen palautukseen oikeutetulla maksuvelvollisella on maksamatta joku muu ehdotetun lain mukaisessa järjestyksessä perittävä saatava. Näin ollen ehdotetaan edelleenkin säädettäväksi viranomaisen kuittaamisoikeudesta sellaisessa tapauksessa. Vastaava sääntely on sakon täytäntöönpanoasetuksen 24 a §:ssä. Kuittaaminen on siinä määrin maksuvelvollisen oikeusasemaan puuttuva toimenpide, että siitä on aihetta säätää laissa. Kuittaamisesta olisi edelleenkin ilmoitettava maksuvelvolliselle. Oikeusrekisterikeskusta koskevan hallintomenettelylain 25 §:n ja ulosottomiestä koskevan ulosottolain 3 luvun 27 §:n perusteella ilmoitus voidaan toimittaa lähettämällä ilmoitus tavallisella kirjeellä maksuvelvollisen tiedossa olevaan osoitteeseen.

3 luku. Muuntorangaistus

24 §. *Muuntorangaistusmenettelyyn ryhtyminen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi muuntorangaistusmenettelyyn ryhtymisen edellytyksistä ja haastamisen esteistä.

Pykälän 1 momentin mukaan maksuvelvollinen olisi haastettava muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin, jos vankeudeksi muunnettavissa olevaa täytäntöönpanokelpoista sakkoa ei saada täysimääräisesti perittyä eikä ilmene syytä jatkaa kysymyksessä olevan seuraamuksen perintää. Mainittu sääntely vastaa suurin piirtein rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 6 §:n 1 momenttia.

Kysymyksessä olevan sakon on ensinnäkin oltava sellainen, että se voidaan lain mukaan muuntaa vankeudeksi. Yhteisösakon muuntaminen kielletään rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 1 §:n 3 momentissa, rikesakon muuntaminen rikesakkomenettelystä annetun lain 18 §:ssä ja kurinpitosakon muuntaminen sotilaskurinpitolain 45 §:n 1 momentissa. Lainsäädännössä on myös muita sakon vankeudeksi muuntamista koskevia kieltoja. Keskeisimmät niistä sisältyvät kuntalain (365/1995) 7 §:ään (järjestyssäätörikomuksesta tuomittu sakko), Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoi-

minnasta rikosasioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanossa annetun lain 7 §:ään (sakko) ja rikoslain 2 a luvun 6 §:n 3 momenttiin (sakon korotus). Huomattavasta muuntorangaistuksen määräämistä koskevasta rajoituksesta säädetään lapsen huoltoa ja tapaamisoi-keutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 26 §:ssä, jonka mukaan sen lain nojalla maksettavaksi tuomitusta uhkasakosta ei saa määrätä muuntorangaistusta, elleivät erittäin painavat syyt sitä vaadi.

Haastamisen edellytyksenä on lisäksi sakon täytäntöönpanokelpoisuus. Vankeudeksi muunnettava sakko on ehdotetun lain 2 §:n 1 momentin mukaisesti täytäntöönpanokelpoinen, kun ratkaisu, jolla kyseinen seuraamus on määrätty, on tullut lainvoimaiseksi, tai kun ratkaisu on pantavissa täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio taikka kun asia on lopullisesti ratkaistu rangaistusmääräyksin. Oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 22 §:n mukaan hovioikeuden ratkaisu, jonka osalta muutoksenhakuun tarvitaan valituslupa, pannaan täytäntöön niin kuin lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanosta on säädetty. Asia on ratkaistu lopullisesti rangaistusmääräyksin, kun rangaistusmääräys on annettu.

Nykyisin muuntorangaistusmenettelyyn ryhtymisen edellytyksiä on voimassa olevan lainsäädännön pohjalta tulkittu siten, että muuntorangaistusmenettelyyn on katsottu voitavan ryhtyä pelkästään lainvoimaisesti tuomitun sakon osalta. Muuntorangaistusmenettelyyn ryhtyminen on kuitenkin osa sakon täytäntöönpanomenettelyä, eikä oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 22 §:n mukaan määräytyvästä täytäntöönpanokelpoisuudesta ole syytä poiketa. Täsmennyksellä ei ole tarkoitus tehostaa muuntorangaistusmenettelyyn ryhtymistä entisestään. Käytännössä sillä ei voisi ollakaan sellaista vaikutusta. Hovioikeuden tuomion julistamisen tai antamisen jälkeen seuraa ehdotetun lain 2 luvun mukainen perintävaihe, jonka aikana hovioikeuden ratkaisu käytännössä ehtii lainvoimaiseksi, mikäli korkeimmalta oikeudelta ei haeta valituslupaa. Lisäksi korkein oikeus voi oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 23 §:n nojalla omasta aloitteestaan tai valittajan pyynnöstä kieltää tai keskeyttää sakon täytäntöönpanon, mikä käsittää myös sakon muuntorangaistusmenettelyyn ryhtymisen. Korkeimman oi-

keuden on sitten ilmoitettava päätöksestään täytäntöönpanoviranomaiselle. Myös sakkoon tuomitun voi edellyttää kiinnittävän ulosottomiehen tai Oikeusrekisterikeskuksen huomiota vireillä olevaan tai jo ratkaistuun täytäntöönpanon keskeyttämistä tai kieltämistä koskevaan asiaan.

Haastaminen tulee 1 momentin mukaan kyseeseen, jos sakkoa ei saada ulosottoimien täysimääräisesti perittyä eikä ilmene syytä jatkaa kysymyksessä olevan seuraamuksen perintää. Tässäkin yhteydessä tulee osamaksu kysymykseen, jolloin maksuvelvollinen haastetaan maksamatta jääneestä osasta. Kuten aikaisemmissa yhteyksissä on todettu, sakon ollessa varallisuusrangaistus vankeudeksi muuntamista tulisi pyrkiä välttämään. Maksuvelvolliselle saattaa esimerkiksi lähi-aikoina olla tulossa sellaisia varoja, että hän voi sakkonsa täysimääräisesti suorittaa, min-ikä ehdotetun lain 25 §:n 1 momentin mukaisista haastamiseen oikeutetuista virkamiehistä lähinnä ulosottomies voi ottaa huomioon hänellä maksuvelvollisen taloudellisesta asemasta muuten olevien tietojen perusteella.

Haastamiselle ei tule kuitenkaan asettaa kovin korkeata kynnystä. Lähtökohta on se, että maksuvelvollinen haastetaan, jos hän ei heti täysimääräisesti maksa sakkoa. Maksuvelvolliselle jäisi ehdotetun lain 26 §:n 1 momentin mukaan kuitenkin vähintään kuukausi aikaa maksaa muunnettava oleva sakko ennen muuntorangaistuksen määräämistä koskevaa oikeudenkäyntiä. Kysymyksessä olevan maksuvelvollisen tavoitettavuus haastamista varten on myös otettava huomioon.

Myös haastamisen yhteydessä tapahtuvaa maksamista koskee ehdotetun lain 12 § saatavan maksamisesta. Maksujen tallettamisesta ja tilittämisestä säädetäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan ensinnäkin otettavaksi rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 6 §:n 3 momenttia vastaava säännös, jonka mukaan muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin haastamista ei saa suorittaa, jos maksuvelvollinen on suorittamassa asevelvollisuutta, on reservin kertausharjoituksessa tai palvele-massa aseettomana tai siviilipalvelusmiehe-nä. Mainittu haastamiskiello liittyy asevel-vollisuuslain (452/1950) 43 §:ään, jonka mu-

kaan sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa varten ei asevelvollisen palvelusta vakinaisessa väessä tai reservin kertausharjoituksessa saa keskeyttää. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan vielä otettavaksi vastaava haastamista koskeva kielto yksityishenkilön velkajärjestelyn osalta. Yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 18 §:n 3 momentin mukaan velkajärjestelyn alettua ei saa ryhtyä sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon. Velkajärjestely on alkanut, kun käräjäoikeus on velkajärjestelyn aloittamis päätöksellä myöntänyt maksuvelvolliselle velkajärjestelyn. Kun muuntorangaistuksen täytäntöönpano on kielletty, haastamistakaan muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin ei voi pitää tarkoituksenmukaisena.

25 §. *Haastaminen muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi haastamisen suorittavista virkamiehistä ja haastamiseen liittyvästä menettelystä. Ehdotettu säännös vastaisi osittain rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 8 §:n 1 ja 2 momenttia.

Pykälän 1 momentin mukaan maksuvelvollisen haastaisi muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin haastemieslain 1 tai 6 §:ssä mainittu virkamies suullisella haasteella. Haastamiseen oikeutettujen virkamiesten piiri laajenisi esimerkiksi haastemiehiin, rajavartiomiehiin sekä rangaistuslaitoksen johtajaan ja rangaistuslaitoksen johtajan määräämään rangaistuslaitoksen virkamieheen. Nykyisin haastamisen suorittavat ulosottomies ja avustava ulosottomies sekä sakosta etsintäkuulutettujen osalta poliisimies. Haastamiseen oikeutettujen virkamiesten ei käytettävissä olevat voimavarat huomioon ottaen tarvitse aktiivisesti etsiä maksuvelvollisia. Heillä on velvollisuus haastaa maksuvelvollinen tämän tavatessaan, jos sakkoa ei tuolloin täysimääräisesti makseta eikä ilmene syytä jatkaa kysymyksessä olevan seuraamuksen perintää.

Kaikki haastemieslain mukaiset tiedoksianto-oikeutetut virkamiehet eivät saa muuntorangaistusmenettelyyn haastamista varten tarvittavia tietoja automaattisesti kuten ulosottomiehet ja poliisimiehet. Viimeksi mainittujen käytettävissä olevat tiedotkin perustuvat lähinnä etsintäkuulutusrekisterissä ole-

viin. Näin ollen haastamistarpeen tietoon saaminen on osittain sattumanvaraisista seikoista riippuvaista. Haastamiseen oikeutettujen virkamiesten piirin laajentamiseen on kuitenkin käytännön tarvetta, koska haastettavia tavoittavat käytännössä muutkin haastemieslain mukaiset virkamiehet kuin ulosottomies ja poliisimies. Haastamisen suorittavan virkamiehen on tarvittaessa tarkistettava haastamistarve ja muut haastamista varten tarvittavat tiedot ulosottomieheltä tai Oikeusrekisterikeskukselta sekä selvitettävä ehdotetun lain 24 §:n 2 momentin mukaisten haastamisen esteiden olemassaolo.

Pykälän 2 momentin mukaan haasteessa maksuvelvollinen kutsutaan saapumaan tuomioistuimeen vastaamaan virallisen syyttäjän vaatimukseen muuntorangaistuksen määräämisestä ja ilmoitetaan käsittelyajankohta ja -paikka. Haastetulle on haastamisen yhteydessä ilmoitettava, että asia voidaan ratkaista hänen poissaolostaan huolimatta ja että hän voi toimittaa kirjallinen vastineensa tuomioistuimelle ennen asian käsittelyä. Haastaminen edellyttää, että käräjäoikeudet antavat haastamiseen oikeutetuille virkamiehille tiedon niistä oikeudenkäyntipäivistä, joina muuntorangaistuksen määräämistä koskevia asioita tuomioistuimessa käsitellään. Tietojen on pyynnöstä oltava käräjäoikeudessa helposti saatavilla. Tarkoituksenmukaisena voitaisiin pitää sitä, että käräjäoikeudet omaaloitteisesti toimittavat käsittelypäiviä koskevat tiedot alueensa ulosotto- ja poliisiviranomaisille. Tietojen välittämisen osalta on huomattava, että maksuvelvolliselle on varattava ehdotetun lain 26 §:n 1 momentin mukaisesti ennen oikeudenkäyntiä vähintään kuukausi aika maksaa sakko.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että haastamisesta on maksuvelvolliselle annettava vahvistetun kaavan mukaiselle lomakkeelle laadittu haastetodistus, joka sisältää 2 momentissa mainittujen tietojen lisäksi tiedot maksamatta olevista sakoista. Perustietoja tältä osin ovat sakon tuominut viranomaiset, tuomitsemispäivä, päiväsakkojen luku- ja rahamäärä sekä maksamatta oleva määrä. Lomakkeen kaavan kuten muidenkin sakon täytäntöönpanoasioissa käytettävien lomakkeiden kaavat vahvistaisi ehdotetun lain 54 §:n 2 momentin nojalla oikeusminis-

teriö.

26 §. *Käsittelypäivän määrääminen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi vähimmäisajasta, joka maksuvelvolliselle on maksamista varten varattava ennen muuntorangaistuksen määräämistä koskevaa oikeudenkäyntiä, ja tapauksista, joissa vähimmäisajasta ja jopa haastamisesta voidaan poiketa. Ehdotettu säännös vastaa rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 8 §:n 3 momenttia.

Pykälän 1 momentin mukaan asian käsittelyaika olisi määrättävä siten, että maksuvelvolliselle jää ennen oikeudenkäyntiä vähintään kuukausi aikaa maksaa muunnettavana oleva sakko. Mainitulla vähimmäisajalla on merkitystä muuntorangaistusten välttämisen ja sakkojen rahana kertymisen kannalta, koska sakkoja maksetaan nykyisen lain mukaisen kuukauden haasteajan kuluessa. Erityisesti merkitystä maksumahdollisuudella on sakoista etsintäkuulutettujen maksuvelvollisten kannalta, koska he eivät ennen haastamista ole useinkaan joutuneet säännönmukaisten perimistoimenpiteiden eli maksukehotusten ja ulosmittausyritysten kohteeksi. Kuten 25 §:n 2 momentin perusteluissa todetaan, riittävän maksamisajan varaaminen edellyttää, että haastamiseen oikeutettujen virkamiesten tiedossa on ne istuntopäivät, joina käräjäoikeudessa käsitellään muuntorangaistusasioita.

Sakon muuntorangaistusmenettelyssä haastettavat ovat usein vaikeasti tavoitettavia henkilöitä. Haastamiseen oikeutettujen virkamiesten voimavarat eivät riitä maksuvelvollisten aktiiviseen etsimiseen. Tarkoituksenmukaisena voidaan edelleenkin pitää sitä, että eräissä tapauksissa maksuvelvollinen saadaan haastaa oikeudenkäyntiin noudattamatta kuukauden vähimmäisaikaa ja että eräissä tapauksissa haastamista ei tarvita ollenkaan. Pykälän 2 momentissa ehdotetaankin säädettäväksi, että jos maksuvelvollinen on jo haastettu muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin, hänet saadaan muusta sakosta haastaa samaan oikeudenkäyntiin 1 momentissa mainittua lyhyemmälläkin ajalla. Oikeudenkäynnissä läsnä olevaan maksuvelvolliseen voitaisiin ilman haastamistakin kohdistaa vaatimus muuntorangaistuksen määräämisestä.

27 §. *Maksutilaisuuden varaaminen.* Pykä-

lässä ehdotetaan säädettäväksi haastamisen yhteydessä tapahtuvasta maksutilaisuuden varaamisesta ja siihen liittyvästä tietojenantovelvollisuudesta. Pykälän mukaan maksuvelvolliselle on haastettaessa ilmoitettava mahdollisuudesta maksamalla suorittaa se sakko, josta hänet haastetaan muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin. Hänelle on tilisiirtolomakkeella tai muulla vastaavalla tavalla annettava sakon maksamista ja maksusuorituksen oikeaa kohdentamista varten tarvittavat tiedot siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Tiedot on annettava myös siinä tapauksessa, että haastamiselle on laissa säädetty este.

Muuntorangaistuksen välttämisen ja sakkojen rahana kertymisen kannalta tärkeää on ilmoittaa mahdollisuudesta maksamalla suorittaa sakko. Maksamista varten annettaisiin vastaavat tiedot ja vastaavalla tavalla kuin ehdotetun lain 11 §:n mukaisesti maksutilaisuutta muutenkin varattaessa ja maksukehotusta annettaessa. Haastamiselle on laissa säädetty este, jos haastamista ei saa suorittaa (esimerkiksi maksuvelvollinen on asepalvelusta suorittamassa) tai jos haastamisen yhteydessä havaitaan, että sakkoa tai sen osaa ei lain mukaan saa muuntaa vankeudeksi. Tuolloinkin on tehokkaan perinnän edistämiseksi tarkoituksenmukaista antaa maksuvelvolliselle sakon maksamista ja maksusuorituksen oikeaa kohdentamista varten tarvittavat tiedot.

28 §. *Syyttäjän luopuminen.* Pykälään ehdotetaan siirrettäväksi sellaisenaan yhtä kielellistä tarkistusta lukuun ottamatta nykyisin rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 10 a §:ssä oleva, sakkouudistuksen yhteydessä 1 päivänä lokakuuta 1999 voimaan tullut säännös syyttäjän oikeudesta olla vaatimatta muuntorangaistusten määräämistä. Säännöksen yksityiskohtaiset perustelut ovat hallituksen esityksessä 74/1998 vp. Muuntorangaistuksen määräämisen asialliset edellytykset ovat olleet äskettäin harkittavina mainitun uudistuksen yhteydessä. Niihin ei nyt kysymyksessä olevassa sakon täytäntöönpanomenettelyä koskevassa uudistuksessa puututa.

Syyttäjän on ilmoitettava muuntorangaistuksen vaatimatta jättämistä koskevasta päätöksestään oikeudenkäyntiin haastetulle maksuvelvolliselle tarkoituksenmukaisella taval-

la.

29 §. *Alueellisesti toimivaltainen tuomioistu-in ja sen kokoonpano.* Pykälän 1 momentis-sa ehdotetaan rangaistusten täytäntöön-panolain 6 luvun 7 §:n 1 momenttia vastaa-vasti säädettäväksi, että muuntorangaistuksen määräämistä koskeva asia käsitellään maksu-velvollisen asumis- tai tapaamispaikan kärä-jäoikeudessa.

Muuntorangaistuksen määräämistä koske- vassa oikeudenkäynnissä maksuvelvollisen henkilökohtaisten olosuhteiden selvittäminen on keskeisessä asemassa. Sellaista sakon pe- rustana olevan rikoksen tekopaikkaan liitty- vää kytkeä ei yleensä ole, että olisi syytä käsittelyyn rikoksen perusteella alueellisesti toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Muunto- rangaistuksen määräämismenettelyn tehok- kuus edellyttää haastettavien usein vaikean tavoitettavuuden vuoksi, että maksuvelvollis- en voidaan haastaa myös tapaamispaikan mukaan määräytyvään kärjäoikeuteen. Maini- tun mahdollisuus koskee paitsi täytäntöön- panoa pakoilevia ja vailla vakinaista asuntoa olevia henkilöitä, myös asuinpaikkakunnan ulkopuolella tilapäisesti esimerkiksi työn, opiskelun tai vankeusrangaistuksen kärsimi- sen vuoksi oleskelevia maksuvelvollisia.

Pykälän 2 momentin mukaan muuntoran- gaistuksen määräämistä koskevassa asiassa kärjäoikeus on päätösvaltainen myös, kun siinä on yksin puheenjohtaja. Näin on asian- laita jo nykyisen rangaistusten täytäntöön- panolain 6 luvun 7 §:n 2 momentin nojalla. Käytännössä sakon muuntorangaistusasiat ratkaisevat notaarit yhden tuomarin kokoon- panossa. Syytä ei ole kuitenkaan sulkea pois sitäkään mahdollisuutta, että muuntoranga- istuksen määräämistä koskeva asia käsiteltäi- siin oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 1 §:n 1 momentin mukaisessa kokoonpanossa, jossa tuomioistuimessa on puheenjohtaja ja kolme lautamiestä. Maksuvelvollinen on esimerkik- si saatettu erehdyksessä haastaa lautakunta- päivälle. Tosin silloinkin puheenjohtaja voi istua asian ilman lautakuntaa.

30 §. *Asian käsittely tuomioistuimessa.* Py- kälässä ehdotetaan säädettäväksi muuntoran- gaistusasian yleisestä käsittelystä kärjäoi- keudessa. Erilliset säännökset lakiin tulisi lykkäämisestä, ratkaisusta ja ratkaisun oikai- semisesta (31—33 §). Ehdotettu pykälä vas-

taa kieliasun tarkistamista lukuun ottamatta rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 7 §:n 3 momenttia sekä 10 §:n 1 ja 2 mo- menttia.

Pykälän 1 momentin mukaan muuntoran- gaistuksen määräämistä koskeva asia käsitel- lään rikosasioiden oikeudenkäynnistä voi- massa olevassa järjestyksessä, jollei jäljem- pänä toisin säädetä. Rikosasioiden oikeu- denkäyntimenettelyä sääntelee oikeuden- käynnistä rikosasioissa annettu laki. Maini- tun lain 12 luvun 1 §:n mukaan, jollei siinä laissa toisin säädetä, noudatetaan rikosasioi- den käsittelyssä ja muutoksenhaussa lisäksi oikeudenkäymiskaaren säännöksiä.

Rikosasioiden oikeudenkäyntijärjestyksen noudattaminen tarkoittaa muun ohessa sitä, että pääkäsittely on oikeudenkäynnistä rikos- asioissa annetun lain 6 luvun 6 §:n 1 momen- tin mukaisesti suullinen. Pääkäsittelyn suulli- suutta maksuvelvollisen osalta rajoittaa kui- tenkin hänen mahdollisuutensa toimittaa etu- käteen tuomioistuimelle kirjallinen vastine ja olla poissa pääkäsittelystä. Jos poissaoleva maksuvelvollinen on toimittanut kirjallisen vastineen, tuomioistuimen on selostettava sen sisältö paikalla olevalle syyttäjälle. Vastineen toimittaneen maksuvelvollisen on pääkäsittelyyn saapuessaan suullisesti esitet- tävä vastauksensa syyttäjän esittämään muuntorangaistuksen määräämistä koske- vaan vaatimukseen.

Pykälän 2 momentissa ensinnäkin rajattai- siin muuntorangaistusasian asianosaisten pii- ri. Muuntorangaistusvaatimuksen esittää vi- rallinen syyttäjä. Asianosainen on ilman lais- sa olevaa mainintaakin luonnollisesti maksu- velvollinen, jolle muuntorangaistusta vaadi- taan. Sakon tuomitsemiseen johtaneen ri- kosasian asianomistaja ei ehdotetunkaan lain mukaan olisi asianosainen kysymyksessä olevassa ainoastaan rangaistuksen täytän- töönpanoa koskevassa asiassa.

Syyttäjä saattaa muuntorangaistusasian vi- reille kärjäoikeudessa toimittamalla sinne kirjallisen muuntorangaistusvaatimuksen ja täytäntöönpanokirjana toimivan sakkorekis- terin tulosteen. Mainitusta samoin kuin muusta muuntorangaistuksen määräämisessä tarvittavien tietojen toimittamisesta syyttäjäl- le ja syyttäjältä edelleen kärjäoikeudelle eh- dotetaan säädettäväksi tarkemmin valtioneu-

voston asetuksella.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että maksuvelvollisen on saavuttava tuomioistuimen käsittelyyn, jos hän haluaa tulla kuuluksi. Jos maksuvelvollinen on laillista estettä ilmoittamatta poissa, asia voidaan ratkaista hänen poissaolostaan huolimatta. Maksuvelvollinen voisi edelleen toimittaa kirjallisen vastineen käräjäoikeuden kansliaan.

Mitään perustetta velvoittaa maksuvelvollinen saapumaan henkilökohtaisesti käsittelyyn ei voi katsoa olevan. On maksuvelvollisen omassa harkinnassa, katsooko hän aiheelliseksi saapua tuomioistuimeen esittämään selvitystä, joka voi vaikuttaa hänen kannaltaan edullisesti. Kirjallinen selvitys voidaan esittää myös tuomioistuimelle toimitettavan vastineen yhteydessä. Lisäksi syyttäjällä on nykyisestä sakon täytäntöönpanoasetuksen 30 §:n 1 momentista ilmenevän periaatteen mukaisesti velvollisuus aiheen ilmetessä ryhtyä tarpeellisiin toimiin sellaisten seikkojen selvittämiseksi, joilla on merkitystä muuntorangaistuksen määräämistä koskevan asian ratkaisemisessa. Selvittämisvelvollisuuden on katsottava koskevan myös maksuvelvollisen eduksi puhuvia seikkoja.

Jos tuomioistuimen tietoon ennen istunnon aloittamista tulee maksuvelvollisen laillinen este saapua oikeuteen, pääkäsittely tulee oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 luvun 2 §:n 2 kohdan nojalla peruuttaa. Sen jälkeen tuomioistuimen on rikosasioissa noudatettavalla tavalla kutsuttava maksuvelvollinen uuteen pääkäsittelyyn, jonka ajankohta määrätään peruuttamisen yhteydessä. Jos muuntorangaistusvaatimus ei muutu, maksuvelvollista ei tarvitse haastaa uudelleen, koska hän on jo kertaalleen haastamisen kautta saanut tiedon syyttäjän vaatimuksesta.

Oikeudenkäymiskaaren 9 luvun 3 §:n nojalla maksuvelvollinen voi toimittaa kirjallisen vastineen ja siihen liitetyn selvityksen käräjäoikeuden kansliaan myös postitse tai lähetin välityksellä. Tuolloin noudatetaan soveltuvin osin eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimelle annetun lain (248/1965) säännöksiä. Vastine liitteineen voidaan toimittaa tuomioistuimelle myös sähköisesti siten kuin sähköisestä viestinnästä oikeudenkäyntiasioissa annetussa laissa (594/1993) säädetään. Maksuvelvollinen vas-

taa siitä, että vastine saapuu ennen asian käsittelyä perille tuomioistuimen kansliaan.

31 §. *Tuomioistuinkäsittelyn lykkäminen.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi muuntorangaistuksen määräämistä koskeva asian lykkäämisestä. Käsittelyä voitaisiin lykätä ensinnäkin sen vuoksi, että varataan maksuvelvolliselle tilaisuus sakon maksamista varten. Mainittu lykkäysperuste vastaa nykyisin rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 10 §:n 3 momentissa säädettyä. Uutena lykkäysperusteena lakiin ehdotetaan lisättäväksi maksutilanteen selvittäminen.

Tuomioistuimen maksamista varten suorittamaa pääkäsittelyn lykkäämistä voidaan sakon varallisuusseuraamusluonteen vuoksi pitää edelleen tarkoituksenmukaisena vaihtoehtona, kun maksuvelvollisen voidaan hänen varallisuusoloistaan esitetyn selvityksen perusteella olettaa suoriutuvan maksamatta olematta sakosta lyhyessä ajassa.

Lykkäys maksamista varten voidaan myöntää maksuvelvollisen sekä kirjallisessa vastineessaan että pääkäsittelyssä esittämän selvityksen perusteella. Varsinaista pyyntöä ei tarvitse esittää. Epäselvässä tilanteessa asianmukaisena voidaan kuitenkin pitää sitä, että tuomioistuimen puheenjohtaja paikalla olevalta maksuvelvolliselta tiedustelee, haluaako hän esittämiensä seikkojen perusteella aikaa sakon maksamiseksi.

Muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa oikeudenkäynnissä maksuvelvollinen saattaa väittää, että hän on kokonaan tai osittain maksanut muunnettavaksi vaaditut sakot. Mikäli syyttäjällä tai tuomioistuimella ei ole tietoa maksusta ja mikäli väite on sellainen, että siihen maksuvelvollisen maksusta esittämien tietojen valossa on aihetta kiinnittää huomiota, tuomioistuimella täytyy lain mukaan olla mahdollisuus lykätä käsittelyä maksutilanteen selvittämistä varten. Asiaa ei olisi lykättävä, jos maksutilanne voidaan selvittää saman tien esimerkiksi syyttäjän puhe- linsoitolla ulosottomiehelle tai Oikeusrekisterikeskukseen.

Muuta tarkoitusta kuin maksamista tai maksutilanteen selvittämistä varten pääkäsittelyä voitaisiin lykätä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 luvun 10 §:n nojalla.

Pykälän 2 *momentin* mukaan käsittelyn tultua maksutilaisuuden varaamisen vuoksi lykätyksi tuomioistuimen olisi ilmoitettava maksuvelvolliselle uusi käsittelyajankohta ja uhka poissaolon varalta. Ilmoittamista ei kuitenkaan tarvitsisi tehdä käsittelystä poissa olleelle maksuvelvolliselle, jos asiaa lykätään maksutilanteen selvittämistä varten. Ehdotetun lain 30 §:n 3 momentin nojalla maksuvelvollisen on saavuttava lykkäyksen jälkeenkin pidettävään pääkäsittelyyn uhalla, että asia voidaan ratkaista hänen poissaolostaan huolimatta. Jos pääkäsittelyä poikkeuksellisesti lykätään poissa olleen maksuvelvollisen etukäteen toimittaman kirjallisen vastineen vuoksi, tuomioistuimen on rikosasioissa noudatettavalla tavalla kutsuttava hänet uuteen käsittelyyn. Uutta haastamista ei tarvita, jos muuntorangaistusvaatimus ei muutu. Maksutilanteen selvittämisessä on kysymys sellaisesta tekniluonteisesta maksuvelvollisen elämäntilanteeseen ja taloudelliseen asemaan liittymättömästä lykkäyksestä, että poissa olleen maksuvelvollisen kutsumista lykkäyksen jälkeiseen pääkäsittelyyn voidaan pitää tarpeettomana.

32 §. *Tuomioistuimen ratkaisu.* Pykälän 1 *momentti* sisältää rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 11 §:ää pitkälti vastaavan säännöksen sakon muuntorangaistusasiassa annettavasta ratkaisusta.

Käräjäoikeuden ratkaisu muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa asiassa on päätös. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 1 §:n mukaan pääasian ratkaisu rikosasiassa on tuomio ja muu ratkaisu on päätös. Aikaisemmin sisällöllisesti vastaava rikosasian ratkaisun nimeä koskeva sääntely oli oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 1 §:ssä. Ensiksi mainitun säännöksen perusteluista (HE 82/1995 vp) ei ilmene, että uuden rikosoikeudenkäyntiä koskevan lain säätämisen yhteydessä olisi ollut tarkoitus muuttaa aikaisemman lain aikana muuntoratkaisun nimeksi vakiintunutta päätöstä. Muuntoasiassa ei voi muutenkaan katsoa olevan kysymys rikosasian pääasiaratkaisusta.

Päätöksen tulee sisältää tarpeelliset tiedot käsittelystä, asianosaisista, vaatimuksista, vastauksista, todistelusta ja tuomioistuimen toimenpiteistä. Päätöksessä voidaan selostus muunnettavina olevista sakoista korvata luet-

telolla. Tuomioistuimen toimenpiteitä ovat esimerkiksi sen käsittelyn yhteydessä tekemät muut kuin muuntamista koskevat ratkaisut. Sakon osalta päätös sisältää tiedot sakon tuominneesta viranomaisesta, rikoksesta, perintätunnuksesta sekä sakon luku- ja rahamäärästä. Laadittava asiakirja olisi siis edelleen ratkaisun ja pöytäkirjan yhdistelmä.

Päätöksen sisällön osalta noudatetaan soveltuvin osin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun säännöksiä. Luvun 4 §:ssä säädettyyn perusteluvelvollisuuteen on kiinnitettävä huomiota, kun maksuvelvolliselle ei pyynnöstä huolimatta myönnetä lykkäystä. Pöytäkirjaamisen osalta täydentävät säännökset ovat oikeudenkäymiskaaren 22 luvussa.

Myös sakon muuntorangaistusta koskevissa asioissa täytäntöönpano perustuu tuomioistuimen ratkaisuihin toimittamiin ilmoituksiin. Pykälän 2 *momentissa* ehdotetaan säädettäväksi, että tuomioistuimen on ilmoitettava muuntorangaistuksen määräämistä koskevasta ratkaisustaan Oikeusrekisterikeskukselle siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

Käräjäoikeuden muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa asiassa julistamaan päätökseen haetaan muutosta oikeudenkäymiskaaren 25 luvun mukaisesti. Rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 14 §:n 2 momentissa säädetään nykyisin hovioikeuden päätösvaltaisuudesta yksijäsenisenä muuntorangaistusasioissa. Hovioikeusmenettelyn kehittämiseen liittyvässä lainsäädännössä hovioikeuden toimivaltaisesta kokoonpanosta tullaan säätämään oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 8 §:ssä. Muuten rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luku on tarkoitus kumota sakon täytäntöönpanouudistuksen yhteydessä.

33 §. *Tuomioistuimen ratkaisun oikaiseminen.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös tuomioistuimen päätöksen oikaisemisesta vastaamaan ennen päätöksen julistamista tapahtunutta maksua. Muuntorangaistusasian ratkaisun erityispiirteisiin liittyviä seikkoja lukuun ottamatta sovellettavaksi tulisi oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 9 § kirjoitus- tai laskuvirheen taikka muun niihin rinnastettavan virheen korjaamisesta. Oikaiseminen tapahtuisi virallisen syyttäjän tai Oikeusrekisterikeskuksen tuo-

mioistuimelle toimittamasta ilmoituksesta. Jos muutoksenhakutuomioistuimella olisi jo ehtinyt ratkaista muuntorangaistuksen määräämistä koskevan asian, sen olisi tehtävä oikaisu. Ehdotettu säännös pitkälti vastaa rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 13 §:ää.

Oikaisun suorittavan tuomioistuimen, asianosaisten kuulemisen, oikaisusta ilmoittamisen ja muutoksenhakukeinona olevan kanTELUN osalta sääntely olisi oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 9 §:ssä. Sen mukaan tuomioistuimen on korjattava virhe. Virheen voi korjata myös tuomioistuimen puheenjohtaja tai hänen estyneenä ollessaan sen lainoppinut jäsen. Ennen virheen korjaamista asianosaisille on tarvittaessa varattava tilaisuus tulla kuulluiksi. Korjaus on merkittävä päätökseen ja asianosaiselle annettuun päätöksen jäljennökseen. Jos asianosaiselle annettua jäljennöstä ei saada korjatuksi, hänelle on lähetettävä korjatun päätöksen jäljennös. Korjauksesta on myös ilmoitettava muutoksenhakutuomioistuimelle, jos päätökseen on haettu muutosta. Asianosaisella on oikeus kannella virheen korjaamisesta 30 päivää kuluessa siitä, kun hän on saanut korjaamisesta tiedon. Oikaisuun ei saa valittamalla hakea muutosta.

Nykyistä sakon täytäntöönpanoasetuksen 42 a §:n 1 momenttia vastaavasti aloitteen tekeminen päätöksen oikaisua koskevassa asioissa kuuluisi viralliselle syyttäjälle tai Oikeusrekisterikeskukselle, joiden tulee saatuaan tiedon ennen käräjäoikeuden päätöksen julistamista tapahtuneesta maksusta ilmoittaa asiasta käräjäoikeudelle. Ilmoitukseen on liitettävä oikaisun tekemiseen riittävä selvitys maksusta. Muuntorangaistukseen tuomittu voi kiinnittää syyttäjän tai Oikeusrekisterikeskuksen huomiota suorittamaansa maksuun ja sitä kautta vaikuttaa päätöksen oikaisemiseen. Jos maksu muuntorangaistukseen tuomitun esittämän selvityksen perusteella jää epäselväksi, virallisen syyttäjän on pyydetävä Oikeusrekisterikeskukselta selvitys maksusta.

Sakon muuntorangaistuksen oikaisemista koskevia asioita voi pitää tyypillisesti sellaisina, joissa ei ole yleensä tarpeen ennen oikaisemisen tekemistä varata asianosaisille tilaisuutta tulla kuulluiksi. Kysymys on viranomaisen selvitykseen perustuvasta teknis-

luonteisesta muuntorangaistukseen tuomitun eduksi tehtävästä korjauksesta. Tältä osin ei ole aihetta olettaa oikaisemiskäytännön tulevan muuttumaan, vaikka nykyiseen rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 13 §:ään ei sisälly ennakkokuulemismenettelyä. Ilmoittaminen oikaisemisesta tulee myös käytännössä vastaamaan mainitussa pykälässä säädettyä. Sen mukaan oikaisusta on ilmoitettava asianosaisille, mikäli se on mahdollista. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 9 §:n nojallakaan päätöksen jäljennöstä ei voida lähettää esimerkiksi vailla vakinaista osoitetta olevalla maksuvelvolliselle.

Tarkoituksenmukaisena voidaan edelleen pitää sitä, että muutoksenhakutuomioistuin tekee oikaisun, jos se on ehtinyt ratkaista muuntorangaistusasiaa koskevan valituksen. Jos muuntorangaistukseen tuomittu valituksessaan vetoaa ennen käräjäoikeuden päätöksen julistamista suorittamaansa maksuun, muutoksenhakutuomioistuimen on tarvittaessa hankittava maksusta selvitys Oikeusrekisterikeskukselta.

Oikaiseminen suoritetaan määräämällä tapahtunut maksu huomioon ottaen muuntorangaistukseen tuomitulle uusi muuntorangaistus rikoslain 2 a luvun 5 §:ssä määrättyjen perusteiden mukaisesti. Ehdotetun lain 32 §:n 2 momentti koskee myös käräjäoikeuden oikaisun johdosta tekemää korjattua päätöstä. Siitä on siis ilmoitettava täytäntöönpanoa varten Oikeusrekisterikeskukselle siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

34 §. Tuomioistuimen ratkaisun vaikutus perintään. Pykälä vastaa nykyistä rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 12 §:n 1 momenttia. Sakkojen pakkoperintä päättyy muuntorangaistuksen määräämiseen. Muuntorangaistukseen tuomittu voi senkin jälkeen ehdotetun lain 35 §:n mukaisesti vapaaehtoisesti maksaa sakkonsa.

Ehdotetun pykälän mukaan sakkojen perimistä jatketaan, jos muuntorangaistusta ei ole määrätty. Mainittu muutos rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 12 §:n 1 momenttiin on tehty 1 päivänä lokakuuta 1999 sakkouudistuksen yhteydessä voimaan tulleella lailla. Perinnän jatkaminen tulee kysymykseen, jos tuomioistuin on jättänyt muuntorangaistuk-

sen määräämättä tai virallinen syyttäjä on jätännyt vaatimatta muuntorangaistusta. Aikaisemmin sakon perintä päättyi tuomioistuimen päätökseen myös silloin, kun muuntorangaistus oli jätetty määräämättä. Kun toimenpiteistä luopumista on mainitun uudistuksen yhteydessä laajennettu, sakon tehon on katsottu edellyttävän sen perintämahdollisuuksien parantamista (HE 74/1998 vp).

35 §. Vankeudeksi muunnetun sakon maksaminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että muuntorangaistus raukeaa, jos muuntorangaistukseen tuomittu ennen muuntorangaistuksen suorittamisen aloittamista maksaa muunnetuista sakoista suorittamatta olevan rahamäärän kokonaan. Jos täytäntöön pantavana on useita muuntorangaistuksia, tuomittulla on oikeus maksaa sakkonsa kokonaan yhdenkin muuntorangaistuksen osalta, jolloin se muuntorangaistus raukeaa.

Oikeus maksaa sakot muuntorangaistuksen määräämisen jälkeä vastaa rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 12 §:n 2 momenttia. Oikeudesta suorittaa sakot yhdenkin muuntorangaistuksen osalta säädetään mainitun lain 2 luvun 1 d §:n 6 momentissa, joka koskee rangaistuslaitokseen muuntorangaistuksen suorittamista varten jo saapunutta.

Muuntorangaistuksen määrääminen on siihen tuomitulle usein sakkojen maksamiseen johtava heräte. Vankeudeksi muunnetuista sakoista alle 10 prosenttia suoritetaan muuntorangaistuksena rangaistuslaitoksessa. Oikeus sakon suorittamiseen vielä käräjäoikeuden päätöksen julistamisen jälkeen on sakon varallisuusseuraamusluonteen ja sakkojen valtiolle rahana kertymisen kannalta syytä säilyttää. Muuntorangaistusta koskevat sakot olisi kuitenkin edelleen maksettava kokonaan. Näin ollen ei aiheudu lisätyötä muuntorangaistuksen keston uudelleen määräämisestä. Ehdotetun pykälän toinen virke oikeudesta suorittaa sakot yhdenkin muuntorangaistuksen osalta on luonteeltaan ensimmäistä täsmäntävä.

Nyt kysymyksessä olevassa pykälässä mainittujen tapausten lisäksi muuntorangaistus raukeaa myös siinä tapauksessa, että muuntorangaistukseen tuomittu on maksanut muunnettavat sakot kokonaan jo ennen käräjäoikeuden päätöksen julistamista muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa asiassa.

Ehdotettu pykälä koskee aikaa ennen muuntorangaistukseen tuomitun saapumista rangaistuslaitokseen. Muuntorangaistusta suorittamaan aloittaneen oikeus maksaa vankeudeksi muunnetut sakot tulee harkittavaksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevan lainsäädännön uudistamisen myötä.

36 §. Muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtyminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi muuntorangaistuksen täytäntöönpanokelpoisuudesta, täytäntöönpanosta huolehtivista viranomaisista ja etsintäkuuluttamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon on ryhdyttävä, kun rangaistuksen määräämistä koskeva ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi tai on pantavissa täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio. Oikeusrekisterikeskuksen on tuolloin haettava muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa sen paikkakunnan ulosottomieheltä, jossa muuntorangaistukseen tuomittu asuu tai hän oleskelee. Ulosottomiehen on huolehdittava siitä, että tuomittu toimitetaan rangaistuslaitokseen. Sääntely perustuu tältä osin rangaistusten täytäntöönpanolain 2 luvun 1 §:n 1 momenttiin sekä sakon täytäntöönpanoasetuksen 41 §:ään ja 42 §:n 1 momenttiin. Muuntorangaistuksen täytäntöönpanossa on kysymys yksilön oikeuksiin puuttumisesta tavalla, jonka vuoksi menettelyn perusteista on säädettävä laissa.

Täytäntöönpanokelpoisuuden osalta lakiin ehdotetaan oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 22 §:n edellyttämää täsmennystä, jolla ei ole tarkoitus tehostaa muuntorangaistuksen täytäntöönpanotoimintaa nykyisestä. Viimeksi mainitun lainkohdan mukaan hovioikeuden ratkaisu, jonka osalta muutoksenhakuun tarvitaan valituslupa, pannaan täytäntöön niin kuin lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanosta on säädetty. Oleskelupaikkakunta on sellainen, jossa Oikeusrekisterikeskus täytäntöönpanoa hakiessaan perustellusti voi olettaa muuntorangaistukseen tuomitun olevan. Tuomittu voi oleskella paikkakunnalla pysyvämmän esimerkiksi työn, opiskelun tai vankeusrangaistuksen kärsimisen vuoksi.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että muuntorangaistuksen täytäntöönpanon yhteydessä etsintäkuuluttamisesta sekä etsintäkuulutuksen peruuttamisesta ja oikai-

semisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä ehdotetun lain 19 ja 20 §:ssä säädetään. Sääntely vastaa tältä osin sakon täytäntöönpanoasetuksen 42 §:n 2 momenttia.

37 §. *Muuntorangaistuksen täytäntöönpanon lykkääminen.* Pykälässä ehdotetaan sakon täytäntöönpanoasetuksen 42 §:n 3 momentin mukaisesti säädettäväksi muuntorangaistuksen täytäntöönpanon lykkäämisestä siltä osin kuin siitä ei säädetä muualla. Muuntorangaistukseen tuomitun oikeusuoja huomioon ottaen lykkäämismenettelyn perusteista on säädettävä laissa.

Pykälän 1 momentin mukaan ulosottomiehen on ennen täytäntöönpanoa tiedusteltava muuntorangaistukseen tuomitulta, onko hän suorittamassa asevelvollisuutta, reservin kertausharjoituksessa tai palvelemassa aseettomana tai siviilipalvelusmiehenä, onko hänelle myönnetty yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain mukainen velkajärjestely, onko hän hoidettavana tai sijoitettuna rangaistusten täytäntöönpanolain 2 luvun 1 e §:ssä tarkoitettussa laitoksessa tai onko hän viimeisten kolmen kuukauden aikana ollut sellaisessa laitoksessa.

Muuntorangaistuksen ehdoton täytäntöönpanokielto on edellä mainitun armeijan palveluksessa olemisen osalta säädetty asevelvollisuuslain 43 §:ssä, velkajärjestelyn osalta yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 18 §:n 3 momentissa ja parhaillaan jatkuvan laitoksessa olemisen osalta rangaistusten täytäntöönpanolain 2 luvun 1 e §:n 1 ja 3 momentissa. Mainituissa tapauksissa ulosottomiehen on myönnettävä muuntorangaistuksen täytäntöönpanon lykkäys viran puolesta ilman maksuvelvollisen esittämää pyyntöä.

Rangaistusten täytäntöönpanolain 2 luvun 1 e §:n 2 momentissa säädetään, että ulosottomiehen on pyynnöstä lykättävä muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa, jos muuntorangaistukseen tuomittu on ollut kolmen viimeisen kuukauden aikana päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huollosta annettujen säännösten nojalla hoidettavana huoltolassa tai muussa sitä vastaavassa hoitolaitoksessa taikka lastensuojelua koskevan lainsäädännön nojalla lastensuojelulaitokseen sijoitettuna. Oikeus saada pyynnöstä lykkäystä mainitussa laitoksessa olemisen vuoksi ei ole poikkeukseton.

Jotta muuntorangaistukseen tuomitun oikeudella saada lykkäystä jo päättyneen edellä mainitun laitoshoidon tai –sijoituksen perusteella olisi käytännön merkitystä, ulosottomiehen on ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan ilmoitettava tuomitulle sellaisesta mahdollisuudesta. Mahdollista on, että etsintäkuulutettu tuomittu pyytää lykkäystä hänet tavoittavalta poliisimieheltä. Tämän on otettava asian selvittämiseksi viivytyksettä yhteys ulosottomieheen.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan todettavaksi, että muuntorangaistuksen täytäntöönpanon lykkäämisestä muissa tapauksissa säädetään erikseen. Tällä viitataan rangaistusten täytäntöönpanolain 2 lukuun, jonka säännösten mukaan lykkäystä voidaan myöntää myös muissa kuin 1 e §:ssä säädetyissä tapauksissa. Lykkäystä voidaan myöntää raskaana olevalle naiselle (1 b §:n 4 momentti) ja välittömästi tapahtuvan täytäntöönpanon aiheuttaessa poikkeuksellisia ja huomattavia menetyksiä tai vaikeuksia (1 c ja 1 d §). Rangaistusten täytäntöönpanolain 2 luku tullaan kumoamaan vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevan uudistuksen yhteydessä. Sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanon lykkäämistä koskeva sääntely tulee sitä kautta uudelleen harkittavaksi.

4 luku. **Menettämisseuraamus**

38 §. *Menettämisseuraamuksen täytäntöönpano.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi siitä, mitä menettelyvaihtoehtoja valtiolle menetettäväksi tuomitun omaisuuden kanssa on. Rahamääräisen menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon 4 luvun säännöksiä sovelletaan vain joiltakin osin. Tullirikokseen liittyvän menettämisseuraamuksen osalta ehdotetaan säilytettäväksi tullilaisissa (1466/1994) oleviin erityissäännöksiin liittyvä viittaus.

Pykälän 1 momentin mukaan omaisuuden kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon ryhtymisen edellytyksenä olisi menetetyksi tuomitsemista koskevan ratkaisun täytäntöönpanokelpoisuus. Omaisuus olisi valtion viranomaisen määräyksen mukaisesti otettava valtion käyttöön, myytävä tai hävitettävä. Mainittuja toimenpiteitä kutsutaan ehdotetussa laissa täytäntöönpanotoimiksi. Täytäntöönpanosta huolehtisi kihla-

kunnan poliisilaitos. Täytäntöönpanoa varten tapahtuvasta omaisuuden haltuun ottamisesta olisi laadittava pöytäkirja noudattaen soveltuvin osin pakkokeinolain (450/1987) 4 luvun 9 §:ää.

Ehdotettu 1 momentti perustuu sakon täytäntöönpanolain 21 §:n 1 momenttiin. Siinä säädetyt menettelyvaihtoehdot eli valtiolle menetetyksi tuomitun omaisuuden haltuun ottaminen, myyminen ja hävittäminen ovat edelleen käyttökelpoisia. Ehdotus sisältää kuitenkin eräitä täsmennyksenluonteisia muutoksia verrattuna nykyiseen sääntelyyn. Lisäksi vaihtoehtojen käytöstä määrävän viranomaisen toimivallasta ehdotetaan tarkemmin säädettäväksi 42 §:n 2 momentissa.

Täytäntöönpanokelpoisuus tarkoittaa valtiolle menetetyksi tuomitun omaisuuden osalta ehdotetun lain 2 §:n 1 momentin mukaisesti sitä, että ratkaisu, jolla menettämisseuraamus on määrätty, on tullut lainvoimaiseksi tai on täytäntöön pantavissa kuten lainvoimainen tuomio. Oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 22 §:n nojalla omaisuuden valtiolle menettämistä koskeva hovioikeuden ratkaisu voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevanakin.

Nykyisen lain mukaan menetetyksi tuomittu omaisuus on otettava valtion haltuun tai myytävä julkisella huutokaupalla, jollei sitä tuomioistuimen määräyksestä tai muusta lailisesta syystä ole hävitettävä taikka jollei jonkin tapauksen varalta ole erikseen toisin säädetty.

Käytännössä valtiolle menetetyksi tuomittua omaisuutta myydään erittäin harvoin. Rikoksentekeväliseenä, rikoksen kohteena tai muuten rikoksen yhteydessä takavarikoitu omaisuus usein hävitetään lain nojalla ilman, että virallinen syyttäjä oikeudenkäynnin yhteydessä vaatii sen valtiolle menetetyksi tuomitsemista ja että tuomioistuin tuomitsee sen valtiolle menetetyksi. Näin on yleensä asianlaita esimerkiksi huumausaineiden ja teräaseiden osalta.

Sakon täytäntöönpanoasetuksen 25 §:n 1 momentin mukaan omaisuuden valtion haltuun ottamisesta määrää sisäasiainministeriö, joka voi kuitenkin oikeuttaa tietyt viranomaiset määräämään asiasta. Sisäasiainministeriö on 11 päivänä tammikuuta 1999 (Dnro 15/1998) antanut menettämisseuraamuksen

täytäntöönpanosta yleisen vuoden 1999 alusta vuoden 2003 loppuun voimassa olevan määräyksen, joka koskee radiolaitteita, moottorikäyttöisiä ajoneuvoja, huumausaineita, lääkkeitä, ampuma-aseita, aseiden osia, patruunoita ja erityisen vaarallisia ammuksia.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi maininta siitä, että omaisuuden kohdistuva täytäntöönpano suoritetaan asianomaisen viranomaisen määräyksen mukaisesti. Asianomaisesta viranomaisesta ehdotetaan säädettäväksi 42 §:n 1 momentissa, joka vastaisi sakon täytäntöönpanoasetuksen 25 §:n 1 momenttia. Mainitulla viranomaisella olisi oikeus määrätä käyttöön ottamisen lisäksi myymisestä ja hävittämisestä.

Menettelyvaihtoehtojen osalta ilmaisu valtion *haltuun ottaminen* ehdotetaan korvattavaksi ilmaisulla *käyttöön ottaminen*. Uusi ilmaisu kuvaa paremmin menettelyn tosiasiallista luonnetta. Menetetyksi tuomittu omaisuus kun on yleensä jo ennen täytäntöönpanoon ryhtymistä valtion hallussa ollessaan poliisiviranomaisen takavarikoima. Nykyisen lain mukaisella haltuun ottamisella tarkoitetaan ottamista käytettäväksi valtion tarpeisiin. Tarkoituksena ei ole tältä osin aikaansaada mitään asiallista muutosta nykyiseen tilanteeseen nähden. Pykälän 1 momentin mukaan menetetyksi tuomittu omaisuus asianomaisen viranomaisen määräyksen mukaisesti otettaisiin tilanteesta riippuen valtion käyttöön, myytäisiin tai hävitettäisiin.

Tällä hetkellä Oikeusrekisterikeskus hakee menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoa ulosottomieheltä. Koska menetetyksi tuomittu omaisuus on yleensä poliisiviranomaisen hallussa takavarikoituna, ulosottomies välittää täytäntöönpanopyynnön poliisille, joka sitten toimittaa ulosottomiehelle selvityksen toimenpiteistään. Ulosottomies toimittaa edelleen Oikeusrekisterikeskukselle tiedot menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta.

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoa koskevan asian kierrättäminen ulosoton kautta on tarpeetonta. Tällä hetkellä ulosotto hoitaa ainoastaan menetetyksi tuomitun omaisuuden myymisen ulosottolain 5 luvun säännösten mukaisesti. Myyminen tulee kuitenkin kysymykseen ainoastaan yksittäisissä tapauksissa. Muuten poliisi käytännössä nytkin huolehtii täytäntöönpanotoimenpiteistä.

Oikeusministeriön asettaman sakkojen ja saamisten lääninhallituksissa tapahtuvan täytäntöönpanon kehittämistyöryhmän 4 päivänä helmikuuta 1987 päivätyssä muistiossa on ehdotettu harkittavaksi lain muuttamista siten, että täytäntöönpanosta voisi huolehtia myös sen paikkakunnan poliisilaitos, jossa menetetyksi tuomittua omaisuutta säilytetään. Työryhmän muistiosta ilmenee, että poliisilaitosten ja kaupunginvoutien lausunnot olivat olleet muutokselle myönteisiä. Muistiossa ehdotettu ei kuitenkaan johtanut lain muuttamiseen.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettyväksi, että täytäntöönpanosta eli menetetyksi tuomitun omaisuuden käyttöön ottamisesta, myymisestä tai hävittämisestä huolehtii kihlakunnan poliisilaitos. Oikeusrekisterikeskus hakisi täytäntöönpanoa ehdotetun lain 41 §:n ja valtioneuvoston asetuksessa olevan tarkemman sääntelyn mukaisesti poliisilaitokselta. Täytäntöönpanon hakeminen ja täytäntöönpanotietojen toimittaminen Oikeusrekisterikeskukselle olisi menettelyn muuttamisen jälkeen suoritettava ainakin aluksi kirjallisesti, koska ehdotetun lain voimaan tulemiseen mennessä Oikeusrekisterikeskuksen ja kihlakuntien poliisilaitosten välille ei ole luotavissa täytäntöönpanon edellyttämää konekielistä yhteyttä. Muutoksesta ei voi olettaa aiheutuvan poliisille mainittavaa lisätyötä menetetyksi tuomitun omaisuuden tullessa harvoin myydyksi.

Menetetyksi tuomittu omaisuus ei välttämättä ole takavarikoituna tai muuten valmiiksi menettämisseuraamuksen täytäntöön panevan poliisilaitoksen hallussa. Mainittuja varsin poikkeuksellisia tapauksia varten 1 momentissa ehdotetaan vielä säädettäväksi, että täytäntöönpanoa varten tapahtuvasta omaisuuden haltuun ottamisesta on laadittava pöytäkirja noudattaen soveltuvien osin pakkokeinolain 4 luvun 9 §:ää. Mainitun säännöksen mukaan takavarikosta on laadittava pöytäkirja, jossa mainitaan takavarikon tarkoitus ja toimituksen kulku sekä luetteloidaan takavarikoidut esineet. Takavarikon toimittajan on säännöksen mukaan lisäksi annettava takavarikosta todistus sille, jonka hallussa esine on ollut.

Pykälän 2 momentin mukaan rahamääräisen menettämisseuraamuksen täytäntöön-

panossa sovellettaisiin ehdotetun lain 2 luvun säännöksiä siltä osin kuin menetetyksi tuomittu rahamäärä ei ole poliisiviranomaisen hallussa ja 4 luvussa ei toisin säädetä. Rahamäärän tuomitseminen valtiolle tulee kysymykseen, kun valtiolle menetetyksi tuomitaan omaisuuden sijasta sen arvo tai rikoksen tuottama taloudellinen hyöty. Mahdollista on, että poliisi kotietsinnän yhteydessä takavarikoiksi esimerkiksi huumausaineen myynnistä saatuja varoja, jotka aikanaan tuomitaan rikoksen tuottamana taloudellisenä hyötynä valtiolle menetetyksi. Tällaisten poliisiviranomaisen hallussa olevien varojen osalta noudatettaisiin 4 luvun säännöksiä. Nekään eivät kaikki voi omaisuuden laatu huomioon ottaen tulla sovellettaviksi rahamääräisen seuraamuksen täytäntöönpanossa.

Jos menetetyksi tuomittu rahamäärä ei ole poliisin hallussa, sen perinnässä noudatetaan pääsääntöisesti 2 luvun säännöksiä saatavan täytäntöönpanosta. Nykyisinkin rahamääräisiä menettämisseuraamuksia peritään kuten valtiolle tuomittuja korvauksia. Perinnässä noudatettaisiin kuitenkin ehdotetun lain 40 §:ää myöhemmän tuomion vaikutuksesta täytäntöönpanoon.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi nykyistä sakon täytäntöönpanolain 6 §:n 3 momenttia vastaavasti, että tullirikosasiassa määrätyn menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta on lisäksi voimassa, mitä siitä erikseen säädetään. Mainittua menettämisseuraamusta täytäntöön pantaessa 4 luvun säännöksiä siis sovellettaisiin täydentävästi. Tullilain 50 §:n mukaan piiritullikamari panee täytäntöön tullirikosasiassa menetyksi tuomittua omaisuutta koskevan päätöksen. Tullilaissa on myös säännökset valtiolle menetetyksi tuomitun omaisuuden myymisestä tullihuutokaupalla. Ehdotetun lain 42 §:n 1 momentin mukaan sisäasiainministeriö voi oikeuttaa Tullihallituksen määräämään toimenpiteistä, jotka koskevat valtiolle tullirikosasiassa menetetyksi tuomittua omaisuutta. Sisäasiainministeriön määräämisvaltaa rajoittavat kuitenkin ehdotetun lain 42 §:n 2 momentin mukaisesti tullilaissa olevat erityissäännökset.

39 §. *Kiireelliset toimenpiteet.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi sakon täytäntöönpanolain 22 §:ää vastaavaa säännös kiireelli-

sistä toimenpiteistä. Ratkaisun täytäntöönpanokelpoisuudesta riippumatta menetetyksi tuomittua omaisuutta koskevaan täytäntöönpanotoimeen voitaisiin ryhtyä, jos menetetyksi tuomittu omaisuus on helposti pilaantuvaa, arvoltaan nopeasti alenevaa tai huomattavia hoitokustannuksia aiheuttavaa tai jos muut vastaavat syyt edellyttävät kiireellisiä toimenpiteitä. On menettämisseuraamukseen tuomitunkin edun mukaista, että helposti pilaantuva tai arvoltaan nopeasti aleneva omaisuus myydään vahingon välttämiseksi tai minimoimiseksi. Kohtuullisena ei voida myöskään pitää sitä, että menetetyksi tuomittua omaisuutta hallussaan pitävä viranomaisen joutuisi vahingonkorvausvastuun uhalla hoitamaan omaisuutta huomattavilla kustannuksilla.

Jos menettämisseuraamusta koskeva ratkaisu ei ole kiireelliseen toimenpiteeseen ryhdyttäessä tullut lainvoimaiseksi ja jos omaisuuden arvosta ei ole sovittu, se on ehdotetun lain 43 §:n mukaisesti ennen käyttöön ottamista, myymistä tai hävittämistä arvioitava. Lisäksi omaisuuden omistajalle tai sille, jolla siihen on muuten oikeus, voidaan joutua suorittamaan ehdotetun lain 45 §:n mukainen korvaus, jos tuomioistuimien hylkää omaisuuden menetetyksi tuomitsemista koskevan vaatimuksen ja jos omaisuutta ei voida enää palauttaa.

40 §. Myöhemmän ratkaisun vaikutus menettämisseuraamukseen täytäntöönpanoon. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi sakon täytäntöönpanolain 23 §:ää vastaavasti, että kun on pantu täytäntöön lainvoimaa vailla oleva ratkaisu omaisuuden tai rahamäärän valtiolle menettämistä, täytäntöönpano ei myöhemmin annetun ratkaisun vuoksi peräydy ennen sen lainvoimaiseksi tulemistä.

Sääntely edelleen poikkeaisi myöhemmän ratkaisun vaikutuksen osalta ulosottolain 3 luvun 14 §:ssä säädetystä. Mainitun säännöksen mukaan täytäntöönpano on pääsääntöisesti keskeytettävä, kun täytäntöönpanon perustana olevaa tuomiota muutetaan tai tuomio kumotaan.

Menettämisseuraamuksen tehokkaan täytäntöönpanon varmistaminen edellyttää, että menettämisseuraamuksen kohteena olevaa omaisuutta tai rahavaroja ei välittömästi hovioikeuden tuomion antamisen tai julistami-

sen jälkeen palauteta niihin oikeutetulle. Virallinen syyttäjä ei yleensä vähäpätöisissä asioissa hae valituslupaa korkeimmalta oikeudelta. Menettämisseuraamukseen tuomittu voi hovioikeuden tuomion ja korkeimman oikeuden tuomion antamisen välillä kätkeä, hukata, käyttää tai luovuttaa menettämisseuraamuksen kohteena olevan omaisuuden tai rahat siten, että niihin ei voida kohdistaa uutta täytäntöönpanoa korkeimman oikeuden muutettua hovioikeuden tuomiota. Menettämisseuraamuksiin liittyvien valitusten vähäisyyden vuoksi ehdotettu säännös koskee pientä menettämisseuraamuksiin tuomitujen henkilöiden piiriä.

41 §. Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon hakeminen. Ehdotetun pykälän mukaan Oikeusrekisterikeskuksen tulee hakea menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoa sillä tavoin kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään sen kihlakunnan poliisilaitokselta, jonka hallussa menetetyksi tuomittu omaisuus on tai jonka toimialueella omaisuus muuten on. Ainakin aluksi täytäntöönpanoa joudutaan hakemaan kirjallisesti, koska ehdotetun lain voimaan tulemiseen mennessä Oikeusrekisterikeskuksen ja kihlakuntien poliisilaitosten välille ei ole luotavissa täytäntöönpanon edellyttämää konekielistä yhteyttä.

Mahdollista on, että menetetyksi tuomittu omaisuus ei ole takavarikoituna tai muuten valmiiksi täytäntöönpanon suorittavan poliisilaitoksen hallussa. Tuolloin täytäntöönpanon eli omaisuuden haltuun ottamisen ja sen jälkeen tapahtuvan käyttöön ottamisen, myymisen tai hävittämisen hoitaa se poliisilaitos, jonka alueella omaisuuden tiedetään olevan. Poliisilla on tuolloin täytäntöönpanotehtävää täyttäessään käytössään poliisilain (493/1995) mukaiset toimivaltuudet.

42 §. Menetetyksi tuomitusta omaisuudesta määrääminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi viranomaisista, joilla on oikeus antaa menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoa koskevia määräyksiä, ja määräämisoikeuden rajoista.

Pykälän *1 momentti* vastaa pääpiirteiltään sakon täytäntöönpanoasetuksen 25 §:n 1 momenttia. Menetetyksi tuomittua omaisuutta koskevista täytäntöönpanotoimista eli omaisuuden ottamisesta valtion käyttöön,

myymisestä ja hävittämisestä määräisi edelleen sisäasiainministeriö. Se voisi oikeuttaa lääninhallituksen tai kihlakunnan poliisilaitoksen tai, jos on kysymys tullirikosasiassa menetetyksi tuomitusta omaisuudesta, Tullihallituksen määräämään mainituista toimenpiteistä.

Mainitussa asetuksen säännöksessä on valtuutus määrätä ainoastaan haltuun ottamisesta. Säännöstä on tulkittu kuitenkin siten, että se käsittää myös myymisen ja hävittämisen. Nyt lailla täsmennettäisiin sisäasiainministeriön ja sen oikeuttamien viranomaisten toimivaltaa.

Määrääminen ja oikeuttaminen voisivat koskea sekä ehdotetun lain 39 §:n mukaisia kiireellisiä toimenpiteitä että menettämisseuraamusta koskevan ratkaisun täytäntöönpanokelpoiseksi tulemisen jälkeen suoritettuja toimenpiteitä. Määrääminen ja oikeuttaminen voisivat olla yksittäiseen tapaukseen liittyvää tai yleistä. Ministeriön mahdollisuus antaa yksittäistapausta koskevia määräyksiä lienee käytännössä vähäinen. Taloudelliselta tai periaatteelliselta kannalta merkityksellisissä asioissa sekään ei liene poissuljettua. Yleisten säännösten tulisi olla siinä määrin kattavia, että epäselvyyttä menettelyn suhteen ei tule.

Pykälän 2 momentin mukaan täytäntöönpanotoimesta määrääminen käsittäisi mainittujen toimenpiteiden edellytyksistä ja menettelytavoista määräämisen siltä osin kuin lailla ei toisin säädetä. Edellytyksillä tarkoitetaan arviointiperusteita, joiden mukaan valinta vaihtoehtojen eli käyttöön ottamisen, myymisen ja hävittämisen välillä tapahtuu. Menettelytavoilla tarkoitetaan vaihtoehtoihin liittyvän menettelyn, esimerkiksi omaisuuden myyntitavan sääntelyä. Menetetyksi tuomitusta omaisuudesta määräämisen rajat asettaisi muu lainsäädäntö. Muissa laeissa on ehdottomia menettelysäännöksiä, joista ei voida määräyksellä poiketa tai joista poikkeavaa määräystä ei ainakaan perustuslain 107 §:n mukaan saa soveltaa. Esimerkiksi alkoholilain (1143/1994) 61 §:ssä säädetään, miten valtiolle menetetyksi tuomitun alkoholi-juoman tai väkiviinan muuttaminen rahaksi tapahtuu.

43 §. *Menetetyksi tuomitun omaisuuden arvioiminen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväk-

si siitä, milloin valtiolle menetetyksi tuomittu omaisuus on arvioitava. Sääntely vastaa tältä osin sakon täytäntöönpanoasetuksen 26 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä. Kysymyksessä on siinä määrin yksilön oikeuksiin liittyvä asia, että asiasta on aihetta säätää laissa.

Pykälän 1 momentin mukaan valtiolle menetetyksi tuomittu omaisuus olisi arvioitava ennen kuin täytäntöönpanotoimeen ryhdytään, jos ratkaisu valtiolle menettämisestä ei ole tullut lainvoimaiseksi tai kysymys on kolmannen henkilön oikeudesta ja jos kummassakaan tapauksessa ei asianomaisen viranomaisen ja omaisuuden omistajan tai kolmannen henkilön kesken ole sovittu omaisuuden arvosta.

Säännöksen käyttöala rajoittuu käytännössä lähinnä ehdotetun lain 39 §:n mukaisiin kiireellisiin toimenpiteisiin. Kolmannen henkilön oikeudesta on kysymys esimerkiksi silloin, kun menetetyksi tuomittu omaisuus ei ole rikoksentehtäjän omistamaa tai kun siihen on jollakin panttioikeus. Ehdotetun lain 44 §:n 2 momentin mukaan arviointi on suoritettava myös silloin, kun menettämisseuraamukseen tuomitun kuoleman jälkeen täytäntöönpanoa jatketaan kiireellisten toimenpiteiden tarpeellisuuden vuoksi. Asianomaisella viranomaisella tarkoitetaan ehdotetun lain 42 §:n 1 momentin mukaista käyttöön ottamisesta, myymisestä tai hävittämisestä määräävää viranomaista.

Arvioimismenettelystä säädetään nykyisin tarkemmin sakon täytäntöönpanoasetuksen 26 §:ssä. Pykälän 2 momentin mukaan menettelystä ehdotetaan säädettäväksi edelleenkin asetuksella. Tarkoituksena on säilyttää arvioimismenettely pääpiirteissään nykyisellään. Arvioimisen suorittaisi täytäntöönpanotoimesta määräävän viranomaisen asettama henkilö sisäasiainministeriön antamien ohjeiden mukaisesti.

44 §. *Menettämisseuraamukseen tuomitun kuoleman vaikutus täytäntöönpanoon.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi täytäntöönpanon keskeyttämisestä, jos omaisuutta on otettu valtion haltuun menettämisseuraamukseen tuomitun kuoleman jälkeen, sekä keskeytetyn täytäntöönpanon jatkamisedellytyksistä. Vastaavanlainen sääntely on sakon täytäntöönpanolain 23 a §:ssä, joka perustuu rikoslain 8 luvun 15 §:n 2 momenttiin.

Eduskunnalle on annettu uusi hallituksen esitys (HE 45/2001 vp) rikosoikeudellista vanhentumista koskevien säännösten uudistamisesta. Esitys koskee myös rikoslain 8 luvun 15 §:n 2 momenttia, jota vastaa esitykseen sisältyvän rikoslain 8 luvun 16 §:n 2 momentti. Asiallista vaikutusta vanhentumista koskevien säännösten uudistamisella ei siistältä osin olisi sakon täytäntöönpanouudistukseen.

Rikoslain 8 luvun 15 §:n 2 momentissa säädetään täytäntöönpanon kohdistamisesta menettämisseuraamukseen tuomitun kuoleman jälkeen hänen kuolinpesäänsä. Kuolinpesän osakkailta on oikeus kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun kuolinpesän omaisuutta on ulosmitattu tai otettu valtion haltuun, saattaa jutun ensimmäisenä oikeusasteena käsitelleen tuomioistuimen ratkaistavaksi, onko täytäntöönpano raukeava siitä syystä, että menettämistä on ilmeisesti pidettävä kohtuuttomana. Ehdotetussa uudessa rikoslain 8 luvun 16 §:n 2 momentissa raukeamiseen riittää menettämisen kohtuuttomuus. Menettämistä ei tarvitse enää ilmeisesti pitää kohtuuttomana.

Sakon täytäntöönpanolain 23 a §:n 1 momentin mukaan rikoslain 8 luvun 15 §:n 2 momentin mukaisesti tapahtuneen ulosmittauksen tai valtion haltuun ottamisen jälkeen täytäntöönpano on keskeytettävä toistaiseksi. Sitä on jatkettava, jos ulosottomiehelle ei neljässä kuukaudessa ulosmittaamisesta tai omaisuuden haltuunotosta toimiteta todistusta siitä, että täytäntöönpanon raukeamista koskeva asia on saatettu asianomaisen alioikeuden ratkaistavaksi, tai jos täytäntöönpanon raukeamista koskeva hakemus on lainvoimaisesti hylätty. Sakon täytäntöönpanolain 23 a §:n 2 momentissa säädetään, että jos ulosmitattu tai haltuunotettu omaisuus on senlaatuista kuin 22 §:ssä on mainittu (helposti pilaantuva, pian häviävä, arvoltaan nopeasti aleneva tai erittäin kallishoitoinen omaisuus) tai jos erityiset syyt muutoin niin vaativat, täytäntöönpanoa on kuitenkin jatkettava omaisuuden arvioimisen jälkeen.

Poliisin huolehtiessa täytäntöönpanosta omaisuutta ei tulla enää ulosmittaamaan. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi vain niistä tapauksista, joissa poliisi joutuu menettämisseuraamukseen tuomitun kuole-

man jälkeen ottamaan haltuun valtiolle menetetyksi tuomittua kuolinpesän omaisuutta. Haltuun ottamisella ei tässä yhteydessä tarkoiteta nykyisen sakon täytäntöönpanolain mukaista omaisuuden ottamista valtion käyttöön, vaan suorittamatta jäänyttä takavarikkoa vastaavaa toimenpidettä. Sen jälkeen vasta päätetään asianomaisen viranomaisen määräyksen mukaisesti, otetaanko omaisuus valtion käyttöön, myydäänkö se vai hävitetäänkö se.

Täytäntöönpanon jatkamisen edellytysten osalta 1 momentti vastaa sakon täytäntöönpanolain 23 a §:ää. Todistus asian saattamisesta käräjäoikeuden käsiteltäväksi olisi vain toimitettava menettämisseuraamukseen täytäntöön panevalle kihlakunnan poliisilaitokselle.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan nykyisen lain mukaisesti säädettäväksi kiireellisten toimenpiteiden tarpeellisuuden vaikutuksesta täytäntöönpanon jatkamiseen. Jos haltuun otettu omaisuus on sen kaltaista kuin 39 §:ssä säädetään, täytäntöönpanoa on 1 momentin estämättä omaisuuden arvioimisen jälkeen jatkettava. Omaisuus on tuolloin arvioitava siten kuin 43 §:ssä ja tarkemmin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

Aiheellisena ei voida sen sijaan pitää säättämistä nykyisen lain mukaisesti siitä, että täytäntöönpanoa voitaisiin jatkaa erityisten syiden muutoin niin vaatiessa. Syytä päätöksenteon kiirehtimiseen ei voi katsoa olevan, kun omaisuus on poliisin hallussa ja kun se ei ole 39 §:ssä säädettyä.

45 §. *Menettämisseuraamusta koskevan vaatimuksen hylkääminen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi menetetyksi tuomitun omaisuuden palauttamisesta, kun tuomioistuimien on lainvoimaisella tuomiolla hylännyt omaisuuden menetetyksi tuomitsemista koskevan vaatimuksen, tai korvauksen suorittamisesta omaisuuden palauttamisen asemesta. Ehdotettu pykälä vastaa oikeuspaikkaa lukuun ottamatta sakon täytäntöönpanoasetuksen 27 §:ää. Menettämisseuraamukseen alunperin tuomitun oikeusturvaan liittyvien kysymysten vuoksi asiasta on syytä säätää lailla.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että jos tuomioistuin on lainvoimaisella tuomiolla hylännyt omaisuuden menete-

tyksi tuomitsemista koskevan vaatimuksen, omaisuus on pyynnöstä palautettava omistajalle tai sille, jolla siihen muuten on oikeus. Asianomaisella on oikeus saada omaisuudesta korvaus, jos palauttaminen ei täytäntöönpanotoimen suorittamisen tai muun syyn vuoksi ole enää mahdollista. Oikeusrekisterikeskus vahvistaa 43 §:n mukaiseen arvioon perustuen kirjallisesta hakemuksesta korvauksen ja suorittaa sen asianomaiselle.

Pykälän 1 momentti koskee käytännössä muutoshakutuomioistuimen tuomiota. Palauttaminen tapahtuisi esineeseen oikeutetun henkilön tai muun tahon omaisuutta hallussaan pitävälle viranomaiselle osoittamasta vapaamuotoisesta pyynnöstä. Omistajan lisäksi voi esimerkiksi esineeseen kohdistuvan panttioikeuden haltija olla oikeutettu saamaan esineen hallintaansa. Asianomaisella voi olla oikeus omaisuutta koskevan korvauksen lisäksi saada korvausta muustakin vahingosta, jota menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta hänelle on aiheutunut.

Oikeusrekisterikeskus vahvistaa 43 §:n mukaiseen arvioon perustuen kirjallisesta hakemuksesta 1 momentissa tarkoitetun korvauksen ja suorittaa sen asianomaiselle sakon täytäntöönpanoasetuksen 27 §:n 2 momentissa säädetyn lääninhallituksen asemesta. Korvausta on haettava kirjallisella hakemuksella, jonka on sisällettävä korvauksen määräämistä varten tarvittavat tiedot. Käytännössä Oikeusrekisterikeskuksen suorittama korvaus pitkälti määräytyy ehdotetun lain 43 §:ssä tarkoitetun arvion mukaan. Siitä voidaan kuitenkin poiketa, jos korvausasiaa käsiteltäessä tulee ilmi seikkoja, joita arvioimisen yhteydessä ei ole otettu huomioon. Oikeusrekisterikeskuksen on hakemuksen johdosta tehtävä hallintomenettelylain 23 ja 24 §:n mukainen päätös ja annettava hakijalle ohjeet asian saattamisesta käräjäoikeuden käsiteltäväksi siinä tapauksessa, että hän on tyytymätön Oikeusrekisterikeskuksen päätökseen.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että korvausta koskevaan päätökseen tyytymättömällä on oikeus ajaa kannetta kantajan kotipaikan tai Helsingin käräjäoikeudessa. Kanne on puhevallan menettämisen uhalla saatettava vireille kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun Oikeusrekisterikeskuksen vahvistama korvaus on suoritettu asianomai-

selle. Vastaajana asiassa on valtio, jota edustaa Oikeusrekisterikeskus.

Kanne on käräjäoikeudessa saatettava vireille ja käsiteltävä riita-asioiden käsittelystä säädettyssä järjestyksessä. Yksittäisen henkilön valtiota vastaan ajaman kanteen oikeuspaikan tulisi kantajan etua ajatellen olla hänen kotipaikkansa käräjäoikeus. Asia voitaisiin vaihtoehtoisesti käsitellä Helsingin käräjäoikeudessa esimerkiksi silloin, kun kantajalla ei ole kotipaikkaa Suomessa. Valtion puhevallan käyttäminen kysymyksessä olevassa korvausasiassa kuuluu luontevasti Oikeusrekisterikeskukselle, jonka tehtäviin kuuluu menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta huolehtiminen.

5 luku. Sakkorekisteri

46 §. *Sakkorekisterin käyttötarkoitus ja rekisterin tietojen käsittely.* Viranomaisten täytäntöönpanoa varten toimittamiin ilmoituksiin sisältyvät tiedot kootaan sakon täytäntöönpanoasetuksen 8 b §:n mukaan Oikeusrekisterikeskuksen sakkorekisteriin. Sakon täytäntöönpanoasetuksessa on myös säännökset sakkorekisteriin merkittävistä täytäntöönpanotoimenpiteisiin liittyvistä tiedoista (57 a ja 64 §).

Oikeusrekisterikeskuksen suorittamassa käytännön täytäntöönpanotoiminnassa sakkorekisterinä pidetään automaattiselle tietojenkäsittelylle perustuvaa perintäjärjestelmää. Sen lisäksi Oikeusrekisterikeskus pitää myös tietotekniikkaa hyväksi käyttäen etsintäkuulutus- ja saamisrekisteriä eli kuulutusrekisteriä eräiden sakon täytäntöönpanolaissa ja –asetuksessa säädettyjen toimenpiteiden suorittamista varten sekä muuntorangaistussovellusta, rangaistusmääräysjärjestelmää, rikesaksovellusta ja rikosvahinkosovellusta niiden nimistä ilmenevien seuraamusten täytäntöönpanoa varten. Mainittujen täytäntöönpanon tehostamiseksi eriytettyjen sovellusten ja rangaistusmääräysjärjestelmän tiedot vastaavat olennaisilta osin perintäjärjestelmän tietoja. Perintäjärjestelmään talletetaan tiedot sakon täytäntöönpanolaissa säädettyssä järjestyksessä täytäntöön pantavista seuraamuksista ja täytäntöönpanotoimenpiteistä. Järjestelmää käytetään hyväksi lähetettäessä maksuvelvollisille maksukehotuksia, ulosotto-

miehille ulosottohakemuksia peruutuksineen ja oikaisuineen sekä tulostettaessa Oikeusrekisterikeskuksen käyttöön tiedotteita, listoja ja raportteja.

Vuoden 2002 alusta on Oikeusrekisterikeskuksessa ollut tarkoitus ottaa käyttöön perintäjärjestelmän korvaava uusi automaattiseen tietojenkäsittelyyn perustuva tietojärjestelmä RAJSA. Uuteen tietojärjestelmäänkin tiedot tulevat pääsääntöisesti konekielisesti muista järjestelmistä. Täytäntöönpanotietoja voidaan vastaanottaa ja rekisteröidä päivittäin. Järjestelmästä tulee olemaan konekielinen yhteys ulosoton ULJAS-tietojärjestelmään. Uuden täytäntöönpanojärjestelmän käyttöön ottamisen yhteydessä Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotiedostoja muutetaan siten, että perintärekisterin, kuulutusrekisterin ja muuntorangaistussovelluksen tiedot muodostavat yhden kokonaisuuden rangaistusmääräysjärjestelmän, rikesakkojärjestelmän ja rikosvahinkosovelluksen jäädessä edelleen erillisinä olemaan. Mainitut kokonaisuus, järjestelmät ja sovellus muodostavat täytäntöönpanossa tarvittavat tiedot sisältävänä tietojoukkona sakkorekisterin. Näillä näkymin uuden täytäntöönpanojärjestelmän käyttöön ottaminen tulee viivästyttämään.

Huomattava osa perintäjärjestelmän ja tulevan RAJSA:n tiedoista tallentuu rekisteriin koneitise viranomaisten täytäntöönpanoa varten toimittamien ratkaisuilmoitusten ja ulosottomiehen ulosoton automaattisen tietojenkäsittelyjärjestelmän kautta toimittamien tietojen perusteella. Osa ratkaisuilmoituksista kuitenkin tulee Oikeusrekisterikeskukseen kirjallisesti, jolloin tiedot varsinaisesti talletetaan Oikeusrekisterikeskuksessa. Tältä osin määrällisesti huomattavimpia ovat ilmoitukset rangaistusmääräyksistä ja rikesakoista.

Viranomaisten ratkaisuilmoitusten sisältöä ja toimittamistapaa sääntelevät sakon täytäntöönpanoasetuksen 1 luku, rangaistusmääräysmenettelystä annetun asetuksen (1026/1993) 8 §:n 1 momentti, rikesakkomenettelystä annetun asetuksen (606/1983) 3 ja 4 § sekä sotilaskurinpitoasetuksen (969/1983) 22 §. Pohjoismaisten tuomioiden täytäntöönpanoa koskevat tarkemmat menettelysäännökset ovat Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikos-

asioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanossa annetun lain täytäntöönpanosta annetussa asetuksessa (620/1964). Oikeusministeriö on lisäksi 1 päivänä huhtikuuta 1992 antanut päätöksen yleisten alioikeuksien ja hovioikeuksien ratkaisusta tehtävistä ilmoituksista (278/1992).

Ehdotetussa laissa lähdetään siitä, että viranomaisten olisi edelleen ilmoitettava Oikeusrekisterikeskukselle ratkaisuihinsa ja täytäntöönpanotoimenpiteistään siten kuin asetuksella säädetään. Oikeusministeriöllä olisi toimivalta määrätä tarkemmin täytäntöönpanossa tarvittavien tietojen tallettamisen teknisestä toteuttamisesta. Edellä mainittuihin täytäntöönpanoilmoituksia koskeviin täsmentäviin ja täydentäviin erityissäännöksiin ei ehdoteta puututtavaksi.

Sakon ja muiden ehdotetussa laissa säädettyssä järjestyksessä täytäntöön pantavien seuraamusten täytäntöönpanotoiminnassa joudutaan käsittelemään luonnollisen henkilön yksityisyyteen liittyviä arkaluonteisia henkilötietoja. Yksityiselämän suojasta säädetään perustuslain 10 §:n 1 momentissa, jonka mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Henkilötietolaki on aikaisempaan henkilörekisterilakiin (471/1987) sekä yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 95/46/EY, jäljempänä tietosuojadirektiivi, perustuva henkilötietojen käsittelyn yleislaki.

Sakon täytäntöönpanotoiminnassa on toisaalta kysymys sellaisesta viranomaistoiminnasta, jota lähtökohtaisesti koskee perustuslain 12 §:n 2 momentin ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 1 §:n 1 momentin mukainen julkisuusperiaate. Sen ilmenemismuotona on oikeus pyynnöstä saada tieto viranomaisen asiakirjasta. Mainittua oikeutta voidaan kuitenkin rajoittaa lailla. Henkilötietolain 8 §:n 4 momentin perusteella henkilötietojen luovuttaminen viranomaisen henkilörekisteristä määräytyy viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain säännösten mukaan.

Oikeusrekisterikeskuksen uusi täytäntöönpanojärjestelmä ja sen ohella erillisinä olevat rangaistusmääräysjärjestelmä, rikesakkojärjestelmä ja rikosvahinkosovellus muodosta-

vat yhdessä henkilötietoja sisältävänä tietojoukkona henkilörekisterin, joka tietosuojan vuoksi edellyttää laintasoista sääntelyä. Henkilötietolaki ja tietojen luovuttamisen osalta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki eivät riitä sääntelemään sakkorekisterin erityispiirteisiin liittyviä kysymyksiä. Sakkorekisteriä koskevat erityissäännökset ehdotetaan otettaviksi uuden sakon täytäntöönpanolain 5 lukuun.

Sakkorekisterin käyttötarkoituksesta ja rekisteritietojen käsittelystä ehdotetaan säädettäväksi kyseessä olevassa 46 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan Oikeusrekisterikeskus rekisterinpitäjänä ylläpitää sakkorekisteriä, jota pidetään ja käytetään ehdotetussa laissa säädettyssä järjestyksessä täytäntöön pantavien asioiden täytäntöönpanoa varten. Rekisterinpitäjän suhteen ei tapahtuisi muutosta aikaisempaan verrattuna. Käyttötarkoituskkin vastaisi nykyistä sakkorekisterin ollessa seuraamusten täytäntöönpanon apuväline sisältäessään täytäntöönpanoon ryhtymisen edellyttämät tiedot ja tiedot täytäntöönpanotoimpiteistä.

Sakkorekisteriä käytetään tällä hetkellä myös henkilön luotettavuuden tai henkilökohtaisen soveltuvuuden selvittämiseen ja arvioimiseen siten kuin laissa erikseen säädetään. Mainittu rekisteritietojen käyttö olisi edelleen samoin kuin salassa pidettävien tietojen luovuttaminen muihin tarkoituksiin mahdollista ehdotetun lain 50 §:n 2 momentin mukaan. Siinä ehdotetaan säädettäväksi, että Oikeusrekisterikeskus saa salassapitovelvollisuuden estämättä pyynnöstä luovuttaa tietoja niille, joiden oikeudesta mainittujen tietojen saamiseen säädetään erikseen lailla.

Sakkorekisteri sisältää arkaluonteisia ja salassa pidettäviä tietoja. Siksi pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että sakkorekisterin tietojen käsittelyyn oikeutettuja ovat Oikeusrekisterikeskuksen virkamiehet siltä osin kuin se on tarpeen heidän virkatehtäviensä suorittamiseksi. Kullakin virkamiehellä on oltava tietyt, vain omien virkatehtäviensä hoitoon liittyvät käyttöoikeudet, mikä voidaan toteuttaa esimerkiksi käyttäjätunnuksilla ja salasanoilla. Lisäksi tietotekniikan keinoin on oltava mahdollista selvittää, ketkä henkilöt ovat käsitelleet sakkorekisterin tietoja. Näin voidaan valvoa virkatehtävien hoi-

tamiseen liittyvän tietojen käsittelyn lain mukaisuutta.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan todettavaksi, että sakkorekisterin tietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia ja tietojen luovuttamisen osalta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia, jollei ehdotetussa laissa jäljempänä toisin säädetä. Ehdotetut säännökset syrjäyttävät mainittujen yleislakien sääntelyn. Henkilötietolain 8 §:n 4 momentin nojalla tietojen luovuttaminen sakkorekisteristä määräytyy viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaan.

Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan henkilötietolain 3 §:n 2 kohdan mukaan henkilötietojen keräämistä, tallettamista, järjestämistä, käyttöä, siirtämistä, luovuttamista, säilyttämistä, muuttamista, yhdistämistä, suojaamista, poistamista, tuhoamista sekä muita henkilötietoihin kohdistuvia toimenpiteitä. Henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan henkilötietoja saa käsitellä ainoastaan muun ohessa silloin, jos käsittelystä säädetään laissa tai jos käsittely johtuu rekisterinpitäjälle laissa säädetyistä tehtävistä tai velvoitteesta. Mainittu edellytys täyttyy sekä Oikeusrekisterikeskuksesta annetun lain 1 §:n 2 momentin että ehdotetun lain säännösten perusteella.

Henkilötietolain 2 luvun säännöksistä tärkeitä ovat sekä rekisterinpitäjän että rekisteröidyn kannalta 5 § rekisterinpitäjän huolellisuusvelvollisuudesta, edellä jo sivuttu 8 § henkilötietojen käsittelyn yleisistä edellytyksistä ja 9 § tietojen laatua koskevista periaatteista, jotka edellyttävät tietojen tarpeellisuutta ja virheettömyyttä. Etenkin viimeksi mainitulla säännöksellä on merkitystä arvioidessa mahdollista vahingonkorvausvastuuta ehdotetun lain 49 §:n nojalla. Tietojen tarpeellisuutta pyritään tarkemmin ohjaamaan ehdotetun lain 47 §:llä sakkorekisterin sisältämistä tiedoista.

Henkilötietolain 3 luvussa säädetään arkaluonteisista tiedoista ja henkilötunnuksesta. Henkilötietolain 11 §:n 3 kohdan mukaan arkaluonteisia ovat rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta koskevat tiedot. Lain 12 §:n 5 kohdan mukaan sallittua on sellainen arkaluonteisten tietojen käsittely, josta säädetään laissa tai joka johtuu välit-

tömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä. Henkilötietolain 13 §:ssä säädetään henkilötunnuksen käsittelystä, joka on sallittua muun ohessa laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Tämän lakiehdotuksen 50 ja 51 §:ssä säädettäisiin tarkemmin rikokseen ja rikosoikeudelliseen seuraamukseen liittyvien tietojen salassapidosta sekä niiden ja muiden sakkorekisterin tietojen luovuttamisesta. Luovuttaminen määräytyisi viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain säännösten mukaisesti lukuun ottamatta salassa pidettävien tietojen luovuttamisen edellytyksiä. Muu henkilötietoihin liittyvä käsittely määräytyisi henkilötietolain mukaan.

Rekisteröidyn oikeudet, tietoturvallisuus ja tietojen säilytys, ilmoitus tietosuojavaltuutetulle sekä henkilötietojen käsittelyn ohjaus ja valvonta määräytyisivät henkilötietolain 6—9 luvun mukaisesti. Henkilötietolain 24 §:n 2 momentin 3 kohdan nojalla rekisteröityä ei tarvitse informoida tietojen käsittelystä, koska sakkorekisterin osalta kysymyksessä on laissa säädetty toiminta. Tietojen poistamisesta sakkorekisteristä ehdotetaan säädettäväksi erikseen tämän lakiehdotuksen 52 §:ssä. Ehdotetun lain 49 §:ssä säädettäisiin Oikeusrekisterikeskuksen vastuusta talletettujen tietojen virheettömyyden ja rekisterin käytön laillisuuden suhteen. Sakkorekisteriin rekisteröidyn oikeuksien osalta sovellettavaksi tulee myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 12 §, jonka mukaan määräytyy oikeus saada tieto itseä koskevasta asiakirjasta.

47 §. *Sakkorekisterin sisältämät tiedot.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi sakkorekisteriin tallettavista tiedoista. Sakkorekisteriin saadaan muiden viranomaisten ilmoitusten ja Oikeusrekisterikeskuksen itse suorittaman tallettamisen kautta tallettaa henkilötietolain 9 §:n 1 momentissa ilmaistun tarpeellisuusvaatimuksen mukaisesti ainoastaan täytäntöönpanotehtävien suorittamiseksi tarpeellisia tietoja. Sellaisia ovat ainakin seuraamuksen kohteena olevan henkilön tunnistetiedot, myös henkilötunnus, sekä tiedot seuraamuksen laadusta ja määrästä, suoritetuista täytäntöönpanotoimenpiteistä ja niiden ajasta, kertyneistä rahamääristä sekä täytäntöönpanon esteistä.

Täytäntöönpanon esteellä tarkoitetaan perinnässä havaittua tuntemattomuus- tai varattomuusestettä. Sakkorekisteriin saataisiin tallettaa myös muita täytäntöönpanotehtävien suorittamiseksi tarpeellisia tietoja.

Pykälän 2 momentin mukaan oikeusministeriö antaisi tarkemmat määräykset tietojen teknisestä tallettamistavasta. Oikeusministeriön määräykset voisivat ensinnäkin koskea täytäntöönpanossa tarvittavien tietojen toimittamistapaa, jota eräiltä osin tällä hetkellä sääntelee oikeusministeriön 1 päivänä huhtikuuta 1992 antama päätös yleisten alioikeuksien ja hovioikeuksien ratkaisusta tehtävistä ilmoituksista. Ministeriö voisi myös määrätä siitä, minkä tyyppisiä tietoja ja missä järjestyksessä merkitään viranomaisen täytäntöönpanoilmoitukseen. Oikeusministeriön määräysvallan piiriin kuuluisi myös sakkorekisteriin suoraan tehtävien merkintöjen teknistä tallettamista koskeva sääntely.

48 §. *Rekisterinpitäjän tiedonsaantioikeus.* Pykälä vastaisi nykyistä sakon täytäntöönpanoasetuksen 8 b §:ää. Yleensä täytäntöönpanoa varten tarpeelliset henkilötiedot saadaan jo viranomaisen ratkaisuilmoituksista. Mainittuihin tietoihin liittyvien virheiden ja puutteiden ja niiden muuttumisen vuoksi täytäntöönpanon tehokkuus kuitenkin edellyttää, että rekisterinpitäjällä on oikeus sakkorekisterin ylläpitämiseksi saada luonnollisen henkilön nimeä, henkilötunnusta, osoitetta ja kuolemaa koskevat ja muut vastaavat täytäntöönpanoa varten tarvittavat henkilön tavoittamiseen liittyvät tiedot Väestön keskusrekisteristä. Muuna vastaavana tietona tulisi kysymykseen esimerkiksi rekisteröidyn lähiomaisen tavoittamiseen liittyvä tieto, jos rekisteröidystä voidaan hänen kauttaan saada tietoja. Oikeushenkilön suoritettavaksi tuomittujen yhteisösakkojen ja muiden seuraamusten täytäntöönpanoa varten Oikeusrekisterikeskuksen saatavilla on oltava myös vastaavat eri rekistereihin talletetut oikeushenkilöitä koskevat tiedot.

49 §. *Vastuu sakkorekisteriin talletetuista tiedoista.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että Oikeusrekisterikeskus vastaa sakkorekisteriin talletettujen tietojen virheettömyydestä ja rekisterin käytön laillisuudesta. Rekisterinpitäjä on velvollinen korvaamaan taloudellisen ja muun vahingon, joka on ai-

heutunut rekisteröidylle tai muulle henkilölle virheellisiin tietoihin liittyvästä tai muusta lainvastaisesta sakkorekisteriin talletettujen tietojen käsittelystä. Vahingonkorvauslaki (412/1974) tulisi sovellettavaksi siten kuin henkilötietolain 47 §:n 2 momentissa säädetään. Rangaistusvastuu määräytyisi henkilötietolain 48 §:n ja tietojen luovuttamisen osalta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 35 §:n mukaan.

Sakkorekisteriin tallentuu viranomaisten ilmoitusten perusteella huomattava määrä tietoja, joiden tallettamiseen Oikeusrekisterikeskus ei osallistu ja joiden oikeellisuuden tarkastamiseen sillä ei huolellisuusvelvoitteestaan huolimatta ole käytännön mahdollisuuksia. Sakkorekisterin pitämiseen sisältyy kuitenkin virhemahdollisuuksia, joihin ei voi katsoa liittyvän tuottamusta mutta jotka voivat aiheuttaa huomattavaa vahinkoa. Tieto saattaa rekisterinpitäjän vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevien syiden vuoksi vasta myöhemmin osoittautua virheelliseksi. Vahingon kärsineen kannalta kohtuullisena ei voi pitää sitä, että hän joutuisi selvittämään, minkä täytäntöönpanotoiminnassa mukana olevan viranomaisen tai virkamiehen menettelystä virheellinen tieto on aiheutunut. Korvausvaatimuksen esittäjän on kuitenkin näytettävä, että hänelle on aiheutunut vahinkoa lainvastaisesta sakkorekisteritietojen käsittelystä.

Perusteltuna voidaankin pitää sitä, että Oikeusrekisterikeskus tuottamuksesta riippumattoman vahingonkorvausvastuun mukaisesti vastaa suhteessa vahingon kärsineeseen sakkorekisteriin talletettujen tietojen virheettömyydestä ja rekisterinkäytön laillisuudesta. Vahingonkorvausta voidaan vaatia suoraan Oikeusrekisterikeskukselta. Jos vahingon kärsineen tiedossa rikostutkinnan ja syyteharkinnan perusteella tai muuten on tietoja lainvastaisesti käsitelleen henkilöllisyys, korvausvaatimus voidaan kohdistaa myös häneen vahingonkorvauslain 4 luvun ja 6 luvun säännösten mukaisesti.

Yhdenmukaisesti tietosuojadirektiivin 23 artiklan ja henkilötietolain 47 §:n kanssa vahingonkorvausvastuu koskisi kaikkea lainvastaisesta tietojen käsittelystä ja myös muulle kuin rekisteröidylle aiheutunutta vahinkoa. Vastuu kattaa esimerkiksi kaiken

henkilölle laittomasta tietojen käsittelystä aiheutuneen kärsimyksen.

Henkilötietolain 47 §:n 2 momentissa säädetään vahingonkorvauksesta olevan muutoin voimassa, mitä vahingonkorvauslain 2 luvun 2 ja 3 §:ssä, 3 luvun 4 ja 6 §:ssä sekä 4, 6 ja 7 luvussa säädetään. Vahingonkorvauslaki voisi lähtökohtaisesti mainituilta osin tulla sovellettavaksi myös sakkorekisteriin liittyvän lainvastaisen tietojen käsittelyn osalta. Käytännössä sovellettavaksi eivät voi esimerkiksi tulla vahingonkorvauslain 2 luvun 2 ja 3 § alaikäisen ja mielisairaana, vajaamielisen tai sieluntoiminnaltaan häiriintyneen vahingonkorvausvastuusta taikka 3 luvun 4 § ja 6 §:ään liittyvät valtion vahingonkorvausvastuun rajoitukset.

Oikeusrekisterikeskuksen ja vahingon aiheuttaneen virkamiehen keskinäinen vastuu ja vastuu suhteessa vahingonkärsijään määräytyy vahingonkorvauslain 4 ja 6 luvun säännösten mukaisesti. Vahingonkorvauslain 6 luvun 1 §:n nojalla vahingonkorvausta voidaan sovitella, jos vahingon kärsinyt on esimerkiksi väärän tiedon itse antamalla myötävaikuttanut vahingon syntymiseen. Vahingonkorvauslain 7 luvussa on muun ohessa säännökset vahingonkorvausoikeuden vanhentumisesta, korvausasian käsittelevästä laillisesta tuomioistuimesta ja kuulemisvelvollisuudesta oikeudenkäynnin yhteydessä.

50 §. Sakkorekisterin tietojen salassapito ja luovuttaminen. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että sakkorekisterin sisältämät rikokseen ja rikosoikeudelliseen seuraamukseen liittyvät tiedot on pidettävä salassa. Mainittujen tietojen käsittelyssä rekisterinpitäjän on noudatettava erityistä huolellisuutta sekä varmistettava rekisterin teknisen ja organisatorisen suojaustason riittävyys.

Salassapidon perustana on rikokseen liittyvien henkilötietojen arkaluonteisuus, johon liittyvää tietosuojan tarvetta muuten ilmentävät esimerkiksi henkilötietolain 11 § (arkaluonteisten tietojen käsittelykielto), tietosuojadirektiivin 8 artiklan 5 kohta (rikokseen liittyvien tietojen käsittely pääsääntöisesti julkisen viranomaisen valvonnassa), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 28 kohta (tuomittua koskevien tietojen salassa pitäminen) ja rikosrekisteri-

lain (770/1993) 3 § (rikosrekisteritietojen salassa pitäminen). Henkilötietolain ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain tietosuoja ei koske oikeushenkilöä. Kuitenkin esimerkiksi rikosrekisterilain 2 ja 3 §:n perusteella yhteisösakkoa koskevat tiedot on pidettävä salassa.

Maininta salassapitovelvollisuudesta ehdotetaan otettavaksi kysymyksessä olevaan pykälään velvollisuuden korostamiseksi. Sääntely vastaa tältä osin rikosrekisterilain 3 §:ää. Salassapitovelvollisuuden sisältö tietojen luovuttamisen osalta myös poikkeaa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 28 kohdassa säädetyistä. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan myös mainittujen tietojen osalta otettavaksi ajallinen luovutusrajoitus.

Mahdollisena ei tietosuojasäännösten yhtenäisyyden vuoksi voida pitää poikkeamista siitä rikosrekisterilakiin vuonna 1995 tehdyn muutoksen yhteydessä omaksutusta ratkaisusta, että oikeushenkilöitä koskevat yhteisösakotiedot ovat salassa pidettäviä. Vaikka oikeushenkilöitä koskevilla tiedoilla ei muuten olekaan henkilötietoja vastaavaa suojaa, asioiden vähäisyyden vuoksi käytännön tarvetta niihin liittyvien muiden rikosta ja rikosoikeudellisia seuraamuksia koskevien tietojen irrottamiseen salassapidon piiristä ei ole. Näin ollen ehdotetussa 1 momentissa säädetty salassapitovelvollisuus koskisi kokonaisuudessaan myös oikeushenkilöitä.

Pykälän 1 momentin mukaan salassa olisi pidettävä rikokseen ja rikosoikeudelliseen seuraamukseen liittyvät tiedot. Salassa pidettävät tiedot vastaisivat niitä, joiden osalta henkilötietolain 11 §:n 3 kohdassa on säädetty käsittelykielto. Kysymykseen tulevia rikosoikeudellisia seuraamuksia ovat rangaistukset ja oheisseuraamuksista menettämisseuraamus. Sotilaskurinpitolain mukaista kurinpitorangaistuksen sijaan määrättyä maksua koskevaa tietoa olisi myös pidettävä salassapidon piiriin kuuluvana sen perustuessa rikokseen. Myös muihin ehdotetun lain 1 §:n mukaisiin seuraamuksiin liittyvät tiedot olisi rikokseen liittyvinä pidettävä salassa, jos niistä ilmenee rekisteröidyn syyllistyminen rikokseen.

Ehdotettuun säännökseen ei sisälly salassapidon osalta sellaista harkinnanvaraisuutta

kuin tietojen antamisen osalta on viranomais- ten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 28 kohdassa säädetty. Sen mukaan asiakirja on pidettävä salassa, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen ei vaaranna asianomaisen tulevaa toimeentuloa, yhteiskuntaan sopeutumista tai turvallisuutta, ja jos tiedon antamiseen on perusteltu syy. Sakkorekisterin sääntely olisi tältä osin yhtenevä rikosrekisterilaissa omaksutun kanssa.

Lähtökohtaisesti ehdoton salassapitovelvollisuus ei estä salassa pidettävien sakkorekisteritietojen käsittelyä henkilötietolain 12 §:n 5 kohdan mukaisesti täytäntöönpanotehtävien hoitamista varten. Lisäksi mainittuja tietoja voidaan luovuttaa siten kuin pykälän 2 ja 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi.

Rikokseen ja rikosoikeudelliseen seuraamukseen liittyvien arkaluonteisten ja sen vuoksi salassa pidettävien tietojen osalta rekisterinpitäjän on erityisesti huolehdittava tietojen käsittelyn lainmukaisuudesta. Tämän tavoitteen täyttämiseksi tekniset ratkaisut pitää toteuttaa erityinen turvallisuus- ja varmuusvaatimus huomioon ottaen. Tietojen asianmukaisen suojaamisen toteuttamiseksi rekisterinpitäjän on huolehdittava siitä, että henkilötietoja käsittelevät virkamiehet saavat asianmukaisen koulutuksen, jonka on henkilötietojen käsittelyn periaatteiden lisäksi sisällettävä myös tietojärjestelmien teknisen käyttämisen opastus.

Pykälän 2 momentin mukaan Oikeusrekisterikeskus saisi salassapitovelvollisuuden estämättä pyynnöstä luovuttaa tietoja niille, joiden oikeudesta mainittujen tietojen saamiseen säädetään erikseen lailla. Tietoja ei kuitenkaan saisi luovuttaa enää sen jälkeen, kun kolme vuotta on kulunut lainvoimaisen tuomion tai muun lopullisen viranomaisratkaisun julistamisesta tai antamisesta.

Lainsäädäntöön sisältyy nykyisin lukuisia säännöksiä, jotka perustavat tai joiden on tulkittu perustavan oikeuden saada salassa pidettäviä tietoja sakkorekisteristä. Mainittujen säännösten perusteella sakkorekisterin tietoja käytetään ensisijaisen täytäntöönpanoon liittyvän tarkoituksen lisäksi esimerkiksi henkilön luotettavuuden tai henkilökoh- taisen soveltuvuuden selvittämiseen ja arvi- oimiseen.

Tietojen luovuttamista koskevista säännök-

sistä keskeisimpiä ovat poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetun lain (1251/1995) 6 §:n 1 momentin 2 kohta, perintätoiminnan luvanvaraisuudesta annetun lain (517/1999) 13 §, kiinteistövälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain (1075/2000) 17 §, ajoneuvojen katsastusluvista annetun lain (1099/1998) 4 §, rautatieyrityksen toimiluvasta annetun asetuksen (554/1997) 1 §, poliisin henkilökäytöstä annetun lain (509/1995) 13 §:n 2 momentin 1 kohta ja 3 momentin 2 kohta, poliisilain (493/1995) 35 §, ulkomaalaisrekisteristä annetun lain (1270/1997) 8 §:n 1 momentin 1 kohta, rajavartiolaitoksesta annetun lain (320/1999) 29 §:n 2 momentti, tullilain 28 §:n 1 momentin 6 kohta ja luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä annetun lain (343/1991) 9 §:n 2 momentti.

Sakon täytäntöönpanouudistuksen yhteydessä ei ole tarkoitus muuttaa tai laajentaa sakkorekisterin käyttöä. Täytäntöönpanotehtävien suorittamiseen liittyvän tietojen käsittelyn lisäksi sakkorekisteristä luovutettaisiin edelleen pyynnöstä salassa pidettäviä tietoja niissä tapauksissa, joista lailla erikseen säädetään. Luovuttamista koskevan säännösten hajautuminen ja tulevaisuuden ennakoimattomat tiedon tarpeet huomioon ottaen toteutavissa olevana ei voida pitää sellaista vaihtoehtoa, että luovuttaminen säänneltäisiin ehdotetussa laissa tyhjentävästi tietoihin oikeutettujen tahojen, luovutettavien tietojen ja tietojen käyttötarkoituksen suhteen.

Tietosuoja ja muuhun lainsäädäntöön viittaamisen yleinen muotoilu asettavat luovuttamissäännöksille kuitenkin erityisiä vaatimuksia. Tietosuojan asianmukainen turvaaminen edellyttää ensinnäkin, että luovuttamisesta säädetään lailla. Luovuttamissäännöksestä on riittävän selvästi käytävä ilmi oikeus saada tietoja nimenomaan sakkorekisteristä. Siinä on yksilöitävä tietoihin oikeutettu taho, luovutettavat tiedot ja tietojen käyttötarkoitus.

Kohtuullisena ei voida pitää sitä, että vähäpätöinen sakkorangaistus voisi pitkäaikaisesti vaikuttaa esimerkiksi luotettavuudesta tai soveltuvuudesta tehtäviin selvityksiin ja arviointeihin. Sakkorekisteriin talletetut tiedot myös ovat ensisijaisesti täytäntöönpanoa varten, eikä niiden säilyttämistä pitkään täytän-

töönpanon päättymisen jälkeen voi pitää perusteltuna. Mainitut seikat on otettu huomioon ehdotettaessa 2 momenttiin ehdotonta ajallista luovutusrajoitusta.

Ehdotettu kolmen vuoden aikaraja on jonkin verran lyhyempi kuin rikosrekisterilain 10 §:n 1 momentin 1 kohdan mukainen viiden vuoden poistoaika mutta vastaa eräiden nykyisten luovuttamissäännösten määräaika. Koska valtaosassa nykyisistä luovuttamissäännöksistä ei ole aikarajaa, kysymys olisi tältä osin tietoluovuttamisen edellytysten tiukentamisesta. Luovutus määräytyisi ehdotetun aikarajan mukaisesti riippumatta siitä, mitä nykyisissä luovuttamissäännöksissä säädetään. Ajallisella luovutusrajoituksella on vaikutusta tietojen poistamiseen, mikä on otettu huomioon ehdotetun lain 52 §:n 2 momentissa.

Kolmen vuoden määräaika lasketaan täytäntöönpanoasiana koskevan lainvoimaisen tuomion tai muun lopullisen viranomaisratkaisun (esimerkiksi rangaistus- tai rikesakkomääräys) julistamis- tai antamispäivästä. Mikäli tiedonsaantioikeus on erityissäännöksellä perustettu, tietoja voidaan antaa jo ennen asiaa koskevan ratkaisun lopulliseksi tuleamista, mikäli tietoja tuolloin jo on sakkorekisterissä. Näin on asianlaista esimerkiksi lainvoimaa vailla olevan mutta täytäntöönpanokelpoisen hovioikeuden tuomion osalta.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että Oikeusrekisterikeskus saa lisäksi luovuttaa salassa pidettäviä tietoja ehdotetun lain mukaisten täytäntöönpanotehtävien suorittamista varten ulosotto-, poliisi-, ja vankeinhoitoviranomaisille ja 25 §:n 1 momentin mukaisille haastamiseen oikeutetuille virkamiehille. Säännöksellä täsmennetään ulosottomiehen ulosottolain 3 luvun 34 f §:n mukainen tiedonsaantioikeus koskemaan myös sakkorekisterin salassa pidettäviä tietoja. Muun kuin salassa pidettävien tietojen luovuttamisen osalta henkilötietojen käsittelyn yleiset edellytykset määräytyvät henkilötietolain 8 §:n mukaan.

51 §. *Sakkorekisterin tietojen luovuttaminen.* Pykälän 1 momentin mukaan tiedot sakkorekisteristä luovutettaisiin sakkorekisterin otteella, joka sisältää kaikki ne tiedot, joiden saamiseen pyynnön esittäjällä on oikeus. Tiedot voitaisiin luovuttaa myös tek-

nisen käyttöyhteyden välityksellä.

Sakkorekisterin ote tulostetaan sakkorekisteristä tai toimitetaan teknisellä käyttöyhteydellä pyynnön esittäjälle, jos sen ja Oikeusrekisterikeskuksen välillä on sellainen yhteys olemassa. Sakkorekisterin taustalla olevan täytäntöönpanojärjestelmän teknisillä ratkaisuilla varmistetaan se, että otteesta voidaan karsia pois ne tiedot, joiden saamiseen tiedon pyytäjällä ei ole oikeutta. Teknisen käyttöyhteyden hyödyntämisen osalta rekisterinpitäjän on erityisesti varmistettava menettelyn luominen tietosuojan varmistamiseksi. Tiedot eivät saa kulkeutua vastaanottajalle, jolla ei ole oikeutta saada juuri niitä tietoja sakkorekisteristä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan täsmenmukaisesti säädettäväksi, että jos pyynnön kohteena olevasta ei ole talletettu 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, sakkorekisterin otteen on sisällettävä ilmoitus siitä. Sääntely vastaa tältä osin rikosrekisterilain 5 §:n 1 momenttia.

Henkilötietolain 8 §:n 4 momentissa olevan viittauksen mukaisesti luovuttamismenettely muuten määräytyisi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain säännösten mukaisesti. Keskeisiä ovat mainitun lain 13 ja 14 § asiakirjan pyytämisestä ja antamisesta päättämisestä.

52 §. *Tietojen poistaminen sakkorekisteristä.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi sakkorekisteritietojen poistamisen ajankohdasta. Lähtökohtana on 1 momentin mukaan tietojen poistaminen vuoden kuluttua siitä, kun ehdotetussa laissa tarkoitettun seuraamuksen täytäntöönpano on päättynyt. Täytäntöönpano päättyy saatavan maksamiseen, menetyksi tuomitun omaisuuden käyttöön ottamiseen, myymiseen tai hävittämiseen, saatavan täytäntöönpanosta luopumiseen, muuntorangaistukseen tuomitun vankilaan toimittamiseen, vanhentumiseen, armahtamiseen tai eräissä tapauksissa seuraamukseen tuomitun kuolemaan. Täytäntöönpanon päättymisen jälkeenkin joudutaan tekemään korjauksia, minkä vuoksi välitön poistaminen ei ole käytännössä mahdollista.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että rikokseen ja rikosoikeudelliseen seuraamukseen liittyvät eli siis salassa pidettävät tiedot on kuitenkin säilytettävä kolme vuotta niiden perustana olevan lainvoimaisen

tuomion tai muun lopullisen viranomaisratkaisun julistamis- tai antamispäivästä. Mainittu säilyttämisvelvollisuus liittyy ehdotetun lain 50 §:n 2 momentin mukaiseen ajalliseen tietojen luovuttamisrajoitukseen. Jos kysymyksessä olevat tiedot olisi ehdotetun pykälän 1 momentin mukaisesti poistettava aikaisemmin, niitä 2 momentin nojalla kuitenkin säilytettäisiin kolmen vuoden aikarajan täyttymiseen saakka.

Tiedot on täytäntöönpanon päättymiseen liittyvän tai 2 momentissa säädetyn määräajan jälkeen pyrittävä poistamaan mahdollisimman nopeasti.

6 luku. Erinäiset säännökset

53 §. *Itseperintään liittyvä tuomioistuimenmenettely.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi siitä, miten valtion viranomaisen suorittama itseperintä otetaan huomioon rikosasian tuomioistuinkäsittelyssä. Sääntely eräitä täsmennyksiä ja täydennyksiä lukuun ottamatta vastaa nykyistä sakon täytäntöönpanoasetuksen 65 §:ää. Käytännössä ilmenneiden puutteiden vuoksi menettelytapoja ehdotetaan korostettavaksi säätämällä niistä laissa.

Pykälän 1 momentin mukaan, jos valtion viranomainen ottaa huolehtiakseen sille tuomittavan vahingonkorvauksen tai oikeudenkäyntikulujen korvauksen perimisestä, siitä on ennen oikeudenkäynnin päättymistä ilmoitettava asianmukaisella tavalla rikosasiaa ensimmäisenä oikeusasteena käsittelevälle tuomioistuimelle. Jos korvausvaatimus hylätään alemmassa tuomioistuimessa, ilmoitus voidaan tehdä muutoksenhakutuomioistuimelle. Ilmoitusta ei voida tehdä enää myöhemmin.

Ehdotetun lain 3 §:n 2 momentin mukaisesti itseperintä voi koskea valtiolle rikosasiassa tuomittavaa vahingonkorvausta tai oikeudenkäyntikulujen korvausta. Itseperintä tarkoittaa perinnän tapahtumista ilman Oikeusrekisterikeskusta eli viranomainen itse hakee ulosottoa ja ulosottomies tilittää maksuvelvollisen suoritukset suoraan viranomaiselle, josta on etsintäkuuluttamista lukuun ottamatta voimassa, mitä Oikeusrekisterikeskuksesta ehdotetun lain 2 luvussa säädetään. Itseperinnästä huolehtiva viranomainen varaa maksutilaisuuden, lähettää maksukehotuksen se-

kä päättää maksuajan myöntämisestä ja täytäntöönpanosta luopumisesta.

Itseperinnästä on korvausvaatimuksen esittämisen yhteydessä ilmoitettava rikosasiaa ensimmäisenä oikeusasteena käsittelevälle tuomioistuimelle viimeistään pääkäsitelyssä. Ilmoittaminen voi tapahtua kirjallisessa vaatimuskirjelmässä tuomioistuimen varattua siihen tilaisuuden tai tuomioistuimen istunnossa. Valituksessa esitetyn korvausvaatimuksen yhteydessä viranomainen voi esittää itseperintäilmoituksen muutoksenhakutuomioistuimelle.

Ilmoitusta itseperinnästä ei voitaisi tehdä enää 1 momentin mukaisen tuomioistuinikäsitelyn päättymisen jälkeen. Sellaisen mahdollisuuden salliminen ei toimisi käytännössä, koska ulosottoihin tapahtuvan perinnän perustana olevassa tuomiolauselmassa ei olisi mainintaa itseperinnästä. Myöhemmin tapahtuva itse perittäväksi ottaminen olisi muutenkin omiaan sekoittamaan täytäntöönpanojärjestelmää.

Pykälän 2 momentin mukaan tuomioistui-
men on tarvittaessa selvitettävä, periikö oikeudenkäynnissä valtion puhevaltaa käyttävä viranomainen korvauksen itse, ja ratkaisusaan mainittava tehdystä itseperintäilmoituksesta.

Jos oikeudenkäynnissä valtion puhevaltaa käyttävän viranomaisen asiamies ei korvausvaatimuksen esittämisen yhteydessä nimenomaisesti ilmoita itseperinnästä, asiaa tulisi kysyä epähuomiossa tapahtuneen ilmoittamatta jättämisen varalta. Perinnästä huolehtimisen ohjautuminen kysymyksessä olevalle viranomaiselle edellyttää, että käräjäoikeuden tuomiolauselmassa mainitaan viranomaisen itse huolehtivan perinnästä. Tuolloin itse korvauskin käytännössä tuomitaan kysymyksessä olevalle viranomaiselle. Tuomiolauselman merkintöjen perusteella tieto välittyy ratkaisuilmoituksen kautta Oikeusrekisterikeskukselle ja viranomainen voi itse hakea ulosottoa.

54 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi asetuk-
senantovaltuutuksesta siltä osin kuin sitä ei ole jo annettu aikaisempien pykälien yhteydessä. Asetuksenantovalta on erikseen perustettu 4 §:ssä (täytäntöönpanoilmoitukset), 11 §:ssä (maksuvelvolliselle annettavat tie-

dot), 12 §:ssä (maksujen tallettaminen ja tilitäminen), 21 §:ssä (täytäntöönpanosta luopuminen), 22 §:ssä (palautuksen ja koron maksamatta jättäminen), 27 §:ssä (haastamisen yhteydessä annettavat tiedot), 30 §:ssä (tietojen toimittaminen muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa asiassa), 32 §:ssä (ilmoittaminen muuntorangaistuksen määräämistä koskevasta päätöksestä), 41 §:ssä (menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon hakeminen) ja 43 §:ssä (menetetyksi tuomitun omaisuuden arvioimismenettely). Lisäksi 47 §:ssä ehdotetaan, että oikeusministeriö antaisi tarkemmat määräykset sakkorekisterin tietojen tallettamistavasta.

Pykälän 1 momentin mukaan viranomais-
ten keskinäisestä ilmoitusvelvollisuudesta ja asioiden selvittämisestä sekä täytäntöönpanotoimenpiteiden kirjaamisesta ja niistä ilmoittamisesta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Kysymys ei ole laintasolla säätämistä edellyttävällä tavalla yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista. Toisaalta asioiden merkityksen ja laadun voidaan katsoa edellyttävän säätämistä nimenomaan valtioneuvoston eikä oikeusministeriön asetuksella.

Viranomaisten keskinäistä ilmoitusvelvol-
lisuutta koskevat säännökset voisivat koskea ensinnäkin muuntorangaistuksen määräämiseen liittyvästä maksamisesta ilmoittamisesta, jota on syytä korostaa asiaan liittyvän vapaudenmenetysuhkan vuoksi. Syyttäjän olisi myös ilmoitettava Oikeusrekisterikeskukselle ja ulosottomiehelle havaitsemastaan muuntorangaistuksen määräämisen esteestä ja siitä, että hän jättää vaatimatta muuntorangaistusta. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluisivat niin ikään täytäntöönpanon lykkäyksen myöntäminen muuntorangaistukseen tuomitulle, tuomitun vastaanottaminen rangaistuslaitokseen ja siellä tapahtunut maksaminen, Oikeusrekisterikeskuksen suorittama ratkaisuilmoitusten toimittaminen oikeuskanslerille ja armahduksesta ilmoittaminen Oikeusrekisterikeskukselle. Asioiden selvittämisen kannalta keskeistä on täytäntöönpanossa mukana olevien viranomaisten kesken tapahtuva virheiden, epäselvyyksien ja puutteiden selvittäminen. Ilmoitusvelvollisuuteen liittyy mainittujen viranomaisten suorittama täytäntöönpanotoimenpiteiden kirjaaminen, josta

myös säädettäisiin asetuksella. Tällä hetkellä sakon täytäntöönpanoasetuksen 45 ja 46 §:ssä säädetään ulosottomiehen kirjanpidosta.

Pykälän 2 *momentissa* ehdotetaan säädettäväksi, että täytäntöönpanoasioissa tarvittavien lomakkeiden kaavat vahvistaa oikeusministeriö.

7 luku. Voimaantulosäännökset

55 §. *Voimaantulo.* Lakiehdotuksen 55 §:ään on otettu voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Uudella sakon täytäntöönpanolain kumottaisiin nykyinen sakon täytäntöönpanolaki ja rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luku sekä sakon täytäntöönpanoasetus niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen. Pykälässä ehdotetaan vielä säädettäväksi mahdolliseksi ryhtyä ennen lain voimaantuloa sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

56 §. *Siirtymäsäännökset.* Sakon täytäntöönpanouudistuksessa ei huomattavasti muuteta viranomaisten tehtäviä nykyisestä eikä menettelyn pääpiirteitä. Pykälän 1 *momentissa* ehdotetaankin säädettäväksi, että uutta lakia sovelletaan jäljempänä pykälässä säädetyin poikkeuksin myös niiden seuraamusten täytäntöönpanoon, jotka ovat tulleet täytäntöönpanokelpoisiksi ennen lain voimaantuloa. Seuraamusten täytäntöönpanokelpoisuudesta säädetään ehdotetun lain 2 §:ssä.

Uuteen lakiin ei sisälly sakon täytäntöönpanolain 9 §:ssä säädettyä laajaa erottamistua. Sakosta voitaisiin ulosmitata myös sellainen kiinteä tai irtain omaisuus, josta sakoitettu ja hänen puolionsa sekä hänen elatuksensa varassa olevat omat tai hänen puolionsa lapset ja ottolapset saavat tarpeellisen asuntonsa. Kuten ehdotetun lain 9 §:n perusteluista ilmenee, mainitun erottamisedun poistamisen ei käytännössä voida olettaa vaikuttavan täytäntöönpanotoimintaan. Asianmukaisena voitaneen kuitenkin pitää sitä, että pykälän 2 *momentin* mukaisesti ennen lain voimaantuloa täytäntöönpanokelpoiseksi tulleesta sakosta ei saa ulosmitata sakon täytäntöönpanolain 9 §:n 1 *momentissa* tarkoitettua

asuntoa.

Pykälän 3 *momentissa* ehdotetaan säädettäväksi, että ennen ehdotetun lain voimaantuloa vireille tulleen maksuaikaa koskevan pyynnön käsittelee sen saanut viranomainen, jos sillä ehdotetun lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan on toimivalta ratkaista maksuaikaa koskeva asia. Mainittu säännös on välttämätön sen takia, että ehdotetussa laissa Oikeusrekisterikeskuksen ja ulosottomiehen toimivallat myöntää maksuaikaa muuttuvat jonkin verrattuna nykyisiin. Tarkoituksenmukaisena voidaan pitää sitä, että maksuaikaa koskevan asian ratkaisee pyynnön saanut nykyisen lain mukaan toimivaltainen viranomainen, vaikka sillä ei uusien säännösten mukaan enää toimivaltaa olisikaan. Jos pyynnön saanut viranomainen ei ole nykyisten säännösten mukaan toimivaltainen, maksuaikaa koskevan pyynnön ratkaisee 1 *momentista* ilmenevän pääsäännön mukaisesti ehdotetun lain mukaan toimivaltainen viranomainen. Tältä osin sääntelyn merkitys on ajallisesti hyvin rajoitettu, koska maksuaikaa koskevat pyynnot pyritään ratkaisemaan kiireellisesti.

Ehdotetun lain mukaan menettämisseuraamuksen panee täytäntöön kihlakunnan poliisilaitos lukuun ottamatta rahamäärää, joka ei ole poliisiviranomaisen hallussa. Pykälän 4 *momentissa* ehdotetaan säädettäväksi, että omaisuuden ja poliisin hallussa olevaan rahamäärään kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoasiat lakkaavat olemasta vireillä ulosottoviranomaisissa ehdotetun lain tullessa voimaan. Poikkeuksen muodostaisivat ne täytäntöönpanoasiat, joissa menetetyksi tuomittu omaisuus on tuolloin ulosottomiehen hallussa. Tuolloin ulosottomiehen tulisi suorittaa täytäntöönpano loppuun ehdotetun lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Pykälän 4 *momentti* perustuu siihen, että menetetyksi tuomittu omaisuus on lähes poikkeuksetta poliisin takavarikossa ja että ulosottomiehen tehtävät rajoittuvat poliisilta saatavien täytäntöönpanotietojen välittämiseen Oikeusrekisterikeskukselle. Tarkoituksenmukaisena ei voida pitää sitä, että ulosottoviranomaiset vanhojen asioiden osalta jatkaisivat tietojen välittämistä uuden lain tultua voimaan. Poikkeuksen muodostaisivat asiat,

joissa menetetyksi tuomittu omaisuus on lain voimaan tullessa ulosottomiehen hallussa. Käytännössä kysymys olisi tuolloin harvinaisesta omaisuuden myymisestä, joka suoritettaisiin ulosottolain 5 luvun säännösten mukaan.

1.2. Rikoslaki

9 luku. Oikeushenkilön rangaistusvastuusta

10 §. *Yhteisöosakon täytäntöönpano.* Rikoslain 9 lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 10 §, joka korvaa sakon täytäntöönpanouudistuksen yhteydessä kumottavaksi ehdotetun rangaistusten täytäntöönpanolain 6 luvun 1 §:n 3 momentin. Yhteisösakko pantaisiin täytäntöön ehdotetun sakon täytäntöönpanoa koskevan lain mukaisessa järjestyksessä. Käytännössä ehdotettua lakia noudatettaisiin soveltuvin osin, koska esimerkiksi ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan yhteisöosakon sijasta ei edelleenkään saisi määrätä muuntorangaistusta.

1.3. Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta

26 §. *Uhkasakon periminen ja muuntorangaistuksen määrääminen.* Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 26 §:n mukaan sen lain nojalla maksettavaksi tuomittu uhkasakko peritään ulosottoihin ja sakotettu haastetaan muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 6 luvun 5 ja 6 §:n mukaisesti. Mainittu luku kumotaan sakon täytäntöönpanouudistuksen yhteydessä. Viittaus mainittuihin säännöksiin ehdotetaan korvattavaksi säätämällä, että uhkasakko peritään ja sakotettu haastetaan muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin ehdotetun sakon täytäntöönpanoa koskevan lain mukaisessa järjestyksessä. Muuntorangaistuksen määräämistä rajoittaisi kuitenkin edelleen kysymyksessä oleva 26 §, jonka mukaan uhkasakosta ei kuitenkaan saa

määrätä muuntorangaistusta, elleivät erittäin painavat syyt sitä vaadi.

1.4. Rikosvahinkolaki

19 §. Pykälän 2 momentissa säädetään valtion takautumisoikeuteen perustuvan saamisen perimisestä sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (318/63) mukaisessa järjestyksessä. Mainittu viittaus ehdotetaan korvattavaksi säätämällä perimisen tapahtumisesta ehdotetun sakon täytäntöönpanoa koskevan lain mukaisessa järjestyksessä.

Pykälän 3 momentissa säädetään, että Valtiokonttori edustaa valtiota takautumisoikeuden käyttämistä koskevissa asioissa. Ehdotetun sakon täytäntöönpanoa koskevan lain mukaan Oikeusrekisterikeskus huolehtii takautumissaamisen perimisestä aina maksuttaisuuden varaamisesta lähtien. Näin ollen Oikeusrekisterikeskus ehdotetaan muutettavaksi rikosvahinkolain 19 §:n 3 momenttiin valtiota edustavaksi viranomaiseksi.

1.5. Laki kiinteistönvälityслиikkeistä ja vuokrahuoneiston välityслиikkeistä

17 §. *Valvonta ja valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeus.* Pykälän 3 momentissa olevaan lääninhallituksen tiedonsaantioikeuteen liittyvä viittaus sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta annetun asetuksen (321/1969) 8 b §:ssä tarkoitettuun sakkorekisteriin ehdotetaan korvattavaksi viittauksella ehdotetun sakon täytäntöönpanoa koskevan lain 46 §:ssä tarkoitettuun sakkorekisteriin.

1.6. Laki perintätoiminnan luvanvaraisuudesta

13 §. *Valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeus.* Etelä-Suomen lääninhallituksen tiedonsaantioikeuteen liittyvä viittaus sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta annetun asetuksen 8 b §:ään ehdotetaan korvattavaksi viittauksella ehdotetun sakon täytäntöönpanoa koskevan lain 46 §:ssä tarkoitettuun sakkorekisteriin.

1.7. Laki velkojien maksunsaantijärjestyksestä

6 §. *Viimeksi suoritettavat saatavat.* Velkojien maksunsaantijärjestyksestä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että 6 §:n 1 momentin 2 kohdasta poistetaan rikoslain 2 a luvun 3 §:n 1 momentin mukaisesti päiväsakoin vahvistettu sakko ja uhkasakko konkurssissa ja ulosotossa viimeksi suoritettavien saatavien joukosta. Ehdotettu muutos tarkoittaa sitä, että mainitut seuraamukset tulevat kuulumaan velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 2 §:n piiriin, jonka mukaan, jos pakkotäytäntöönpanossa jaettavat varat eivät riitä kaikkien saatavien maksamiseen, on velkojilla yhtäläinen oikeus saada maksu varoista saataviensa suuruuden mukaisessa suhteessa, jollei mainitussa laissa jäljempänä tai erikseen toisin säädetä. Velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 3—5 §:ssä eräät saatavat on säädetty etuoikeutetuiksi. Lisäksi 6 §:n mukaan nyt kysymyksessä olevien seuraamusten lisäksi eräät muut saatavat ovat viimeksi suoritettavien joukossa. Ehdotetulla muutoksella on vaikutusta lähinnä ulosotossa yksityishenkilöiden konkurssien ja niihin sisältyvien sakkojen erittäin vähäisen lukumäärän vuoksi.

Maksunsaantijärjestyksen muuttaminen nyt kyseessä olevalla tavalla liittyy ehdotetun sakon täytäntöönpanolain 13 §:ään. Mainitun säännöksen mukaan ehdotetussa sakon täytäntöönpanolaisessa perittäville saataville kertyneet varat on käytettävä ensin vankeudeksi muunnettavissa olevan sakon suorittamiseksi. Sakolla tässä yhteydessä tarkoitetaan muunnamiskelpoisia päiväsakoin tuomittuja sakkoja ja uhkasakkoja. Mikäli mainitut seuraamukset säilyisivät ulosotossa viimesijaisina, ehdotetussa sakon täytäntöönpanolaisessa säädettyssä järjestyksessä täytäntöön pantaville velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 2 §:n mukaisille saataville (rikoksen perusteella valtiolle tuomitut korvaukset) kertyvien varojen kohdentaminen muunnettaville sakoille loukkaisi muiden mainitun pykälän mukaisten saatavien velkojien oikeutta, koska ehdotetussa sakon täytäntöönpanolaisessa säädettyssä järjestyksessä täytäntöön pantavat 2 §:n mukaiset saatavat eivät tulevia ulosmittauksia silmällä pitäen vähenisi lain

edellyttämällä tavalla.

Nykyinen sakon täytäntöönpanoa koskeva lainsäädäntö perustuu siihen, että sakko pyritään perimään säännönmukaisesti rahana ja täytäntöönpano muuntorangaistuksena tulisi kysymykseen vain poikkeustapauksissa (HE 15/1963 vp ja HE 65/1976 vp). Sakon rahana perimistä korostettiin ja pyrittiin tehostamaan vuonna 1977 tehdyllä lainmuutoksella, jolla kumottiin tuolloin voimassa olleen etuoikeusasetuksen (32/1868) 19 §. Muutoksella poistettiin sakkojen etuoikeudettomia saatavia huonompi etuoikeus konkurssissa ja ulosotossa. Asetus kumottiin velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetulla lailla, jossa sakot ja uhkasakot palautettiin viimeksi suoritettavien saatavien joukkoon. Mainittua ratkaisua perusteltiin ainoastaan sillä, että rangaistus- tai konfiskaatioluonteisten rahavaihteiden kilpailu täytäntöönpanossa muiden saatavien, esimerkiksi tili- tai vahingonkorvaussaatavien kanssa, ei ole perusteltua.

Ehdotettu muutos on sopusoinnussa, paitsi sekä nykyisestä että ehdotetusta sakon täytäntöönpanosäännöstöstä ilmenevän sakon varallisuuseuraamusluonteen korostamisen, myös viime vuosina lainsäädännössä ja valmistelussa ilmenneen sakon muuntorangaistuksen välttämisyrittämisen kanssa. Sakkoa, muuntorangaistusta ja rikesakkoa koskevassa rikoslakiprojektin ehdotuksessa (oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 1/1996) lähdettiin siitä, että muuntorangaistus määrättäisiin vain, jos sakon maksamatta jättäminen osoittaa ilmeistä piittämättömyyttä lain kielloista ja käskyistä ja jos yleinen lainkuuliaisuus vaatii muuntorangaistuksen määräämistä. Mainittu ehdotus olisi johtanut muuntorangaistusten huomattavaan vähenemiseen. Sellaiseen tulokseen on päästy Ruotsissa, jossa sakon täytäntöönpanolain (bötesverkställighetslag) 13 §:n mukaan sakon vankeudeksi muuttaminen tulee kysymykseen vain sakotetun niskoittellessa ja erityisten yleisen syiden niin vaatiessa. Maksunsaantijärjestyksen osalta Ruotsissa sakko on lisäksi säädetty etuoikeutettujen saatavien joukkoon palkan ulosmittauksessa.

Vaikka muuntomahdollisuuden rajoittaminen poikkeustapauksiin ei tullut lopulliseen 1 päivänä lokakuuta 1999 voimaan tulleeseen sakkouudistukseen, tuomioistuimen harkin-

tavaltaa sakon muuntamatta jättämisen osalta kuitenkin lisättiin (rikoslain 2 a luvun 6 ja 7 §). Samassa yhteydessä rangaistusten täytäntöönpanolain 6 lukuun lisättiin uusi 10 a §, joka koskee syyttäjän oikeutta eräissä tapauksissa jättää vaatimatta muuntorangaistuksen määräämistä.

Sen lisäksi, että maksunsaantijärjestyksen muuttaminen ehdotetulla tavalla tukee sakon varallisuusseuraamusluonnetta, muutoksella voidaan korjata niitä vääristymiä, joita päivasakoin vahvistetun sakon ja uhkasakon viimesijaisuudesta aiheutuu ulosottokäytännössä. Ulosottolain 4 luvun 6 ja 7 §:n ja suojaosuudesta palkan ulosmittauksessa annetun asetuksen (1031/1989) 1 §:n nojalla palkan, eläkkeen ja eräiden muiden vastaavien tulojen ulosmittauksessa on velallisen käyttöön jätettävä tietty rahamäärä. Enintään kolmannes nettotulosta on ulosmitattavissa. Lisäksi velallisen toimeentuloa suojaa absoluuttiseen markkamäärään pohjautuva suojaisuus. Ulosottolain 4 luvun 6 a §:ssä säädetään niin sanotusta vapaakuukausimenettelystä, jossa ulosottomies voi velallisen pyynnöstä keskeyttää ulosmittauksen. Ulosottokäytännössä sakkujen vankeutena kärsimisen välttämiseksi velalliset joutuvat maksamaan siitä tulojen osuudesta, joka edellä mainittujen säännösten mukaan kuuluisi heidän käyttöönsä ja joka varsinkin pienituloisten henkilöiden osalta on hyvinkin tarpeen heidän toimeentulonsa turvaamiseksi. Lisäksi velallisen tarvitsemaa vapaakuukausijärjestelmää käytetään sakkujen maksamiseen muiden saatavien ulosmittauksen ollessa keskeytyksissä. Ulosottokäytännössä on myös esiintynyt painetta kohdistaa muuntorangaistuksen välttämiseksi maksuja sakoille velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain säännösten vastaisesti.

Kuten esityksen taloudellisia vaikutuksia koskevassa osassa todetaan, maksunsaantijärjestyksen muuttamisen ehdotetulla tavalla ei huomattavasti vähennä muiden velkojen kertymistä. Lisäksi maksunsaantijärjestyksen muuttamisen vaikutukset muiden velkojen saatavien suorittamiseen ulosotossa eivät välttämättä ole lopullisia, vaan toistuvassa ulosotossa aiheutuu ainoastaan saatavan maksamisen viivästymistä. Myös sakon täytäntöönpanossa tulee ulosottolain 6 luvun 23 §:n 2 momentin ja ulosottoasetuksen

40 §:n nojalla palkan tai muun toistuvaistulon ulosmittauksessa kysymykseen menettely, jossa varat jaetaan vuorotellen velkojen kesken. Vastaavanlainen säännös on ulosottolain uudistamisen yhteydessä tarkoitus edelleen sisällyttää ulosottolain 6 lukuun. Näin ollen pieni vankeudeksi muunnettava sakko voidaan ulosmitata ensin tarpeettoman muuntorangaistusmenettelyn välttämiseksi.

Sakkovelallisen asemaan maksunsaantijärjestyksen muuttamisella saattaa yksittäistapauksessa olla huomattavaakin vaikutusta. Lisäksi muutoksella saattaa olla jopa edullisia julkistaloudellisia vaikutuksia ja edistävää vaikutusta muiden velkojen saatavien kertymiin. Muuntorangaistuksen kärsimisestä saattaa esimerkiksi työpaikan menettämisen kautta aiheutua sakotetulle ja hänen perheelleen toimeentulotuen tai muun yhteiskunnallisen tuen tarvetta ja velkojen saataville tulevien kertymien vähenemistä ansaintakyvyn heikkenemisen tai menettämisen kautta.

Maksunsaantijärjestyksen muuttaminen ehdotetulla tavalla vaikuttaa myös siten, että sakoille tulee enemmän maksuja ennen muuntorangaistusmenettelyyn turvautumista. Näin ollen muuntorangaistusmenettelyssä käsiteltävien asioiden määrät vähenevät.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun sakon täytäntöönpanolain 4, 11, 12, 21, 22, 27, 30, 32, 41, 43 ja 54 §:n nojalla annettaisiin valtioneuvoston asetus sakon täytäntöönpanosta. Asetuksessa olisi säännökset täytäntöönpanoilmoituksista, maksuvelvolliselle annettavista tiedoista, maksujen tallettamisesta ja tilittämisestä, täytäntöönpanosta luopumisesta, rahamäärän ja koron palauttamatta jättämisestä, haastamisen yhteydessä annettavista tiedoista, tietojen toimittamisesta muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa asiassa, ilmoittamisesta muuntorangaistuksen määräämisestä koskevassa asiassa, menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon hakemisesta, menetetyksi tuomitun omaisuuden arvioimismenettelystä, viranomaisten keskinäisestä muusta ilmoitusvelvollisuudesta ja asioiden selvittämisestä sekä täytäntöönpanotoimenpiteiden kirjaami-

sesta. Lisäksi ehdotetun lain 47 §:n 2 momentin mukaan oikeusministeriö antaisi tarkemmat määräykset sakkorekisterin tietojen teknisestä tallettamistavasta ja 54 §:n 2 momentin mukaan vahvistaisi täytäntöönpanoasioissa tarvittavien lomakkeiden kaavat.

3. Voimaantulo

Ehdotettuun sakon täytäntöönpanoa koskevaan lakiin liittyvät lait ehdotetaan tuleviksi voimaan samanaikaisesti mainitun lain kanssa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

sakon täytäntöönpanosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädettyssä järjestyksessä pannaan täytäntöön seuraavat seuraamukset:

1) rikoslain (39/1889) 2 a luvun 3 §:n 1 momentin mukaisesti päiväsakoin vahvistettu sakko sekä uhkasakko, yhteisösakko, rikesakko ja kurinpitosakko (*sakko*);

2) sotilaskurinpitolaain (331/1983) 44 §:n 2 momentissa ja 45 b §:ssä tarkoitettu maksu;

3) omaisuuteen tai rahamäärään kohdistuva menettämisseuraamus;

4) rikokseen perustuva valtiolle tuomittu korvaus;

5) muussa kuin rikosasiassa valtiolle tuomittu korvaus, jos virallinen syyttäjä on esiintynyt siinä virkansa puolesta;

6) valtiolle tuomittu korvaus, joka perustuu sen varoista suoritettujen oikeudenkäyntiin liittyvien kustannusten korvaamiseen;

7) rikosvahinkolain (935/1973) mukaiseen valtion takautumisoikeuteen perustuva saaminen vahingosta vastuussa olevalta.

2 §

Seuraamusten täytäntöönpanokelpoisuus

Sakon ja omaisuuteen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon on ryhdyttävä, kun ratkaisu, jolla kyseinen seuraamus on määrätty, on tullut lainvoimaiseksi tai kun ratkaisu on pantavissa täytäntöön ku-

ten lainvoimainen tuomio taikka kun asia on lopullisesti ratkaistu rangaistus- tai rikesakkomääräyksin.

Sotilaskurinpitolaissa tarkoitettu maksu on täytäntöönpanokelpoinen heti maksuksi muuntamisen jälkeen.

Rahamäärään kohdistuvaa menettämisseuraamusta ja 1 §:n 4—6 kohdassa tarkoitettua korvausta koskeva lainvoimaa vailla oleva ratkaisu voidaan pannaan täytäntöön siten kuin ulosottolaissa (37/1895) säädetään lainvoimaa vailla olevan maksuvelvoitetta koskevan tuomion täytäntöönpanosta.

Rikosvahinkolain mukaisen valtion takautumissaamisen täytäntöönpanokelpoisuudesta säädetään erikseen.

3 §

Täytäntöönpanosta huolehtiminen ja valtion puhevallan käyttäminen

Oikeusrekisterikeskuksen tehtävänä on huolehtia tässä laissa tarkoitettua täytäntöönpanosta ja käyttää muutenkin valtion puhevallaa Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöön pantavina oleviin seuraamuksiin liittyvissä asioissa.

Valtion viranomaisen, jonka tehtävänä on valvoa valtion etua asiassa, voi kuitenkin ottaa huolehtiakseen valtiolle tai mainitulle viranomaiselle tuomittavan rikokseen perustuvan vahingonkorvauksen ja oikeudenkäyntikulujen korvauksen perimisestä tässä laissa säädettyssä järjestyksessä (*itseperintä*). Viranomaisesta on tuolloin etsintäkuuluttamista lukuun ottamatta voimassa, mitä Oikeusrekisterikeskuksesta 2 luvussa säädetään.

4 §

Täytäntöönpanoilmoitukset

Tässä laissa säädettyssä järjestyksessä täytäntöön pantavia seuraamuksia määrävän viranomaisen on ilmoitettava ratkaisustaan ja Valtiokonttorin rikosvahinkolain nojalla suorittamastaan korvauksesta Oikeusrekisterikeskukselle siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

2 luku

Saatavan täytäntöönpano

5 §

Maksutilaisuuden varaaminen

Tässä laissa säädettyssä järjestyksessä täytäntöön pantavan sakan ja muun rahamääräisen seuraamuksen (*saatavan*) ensimmäisenä asteena määrävän viranomaisen, itseperinnästä huolehtivan viranomaisen ja rikosvahinkolain mukaisen valtion takautumisoikeuteen perustuvan saamisen osalta Oikeusrekisterikeskuksen on varattava maksuvelvolliselle tilaisuus maksaa rahamäärä heti.

Rangaistusmääräysmenettelyssä maksutilaisuuden varaa rangaistusvaatimuksen antava virkamies.

6 §

Oikeus saatavan maksamiseen

Maksuvelvollisella on oikeus suorittaa sakko jo ennen seuraamusta koskevan ratkaisun täytäntöönpanokelpoiseksi tulemistä. Rangaistusmääräysmenettelyssä syytetyllä on oikeus suorittaa menetetyksi tuomittu rahamäärä, kun rangaistusvaatimus on toimitettu hänelle tiedoksi.

Maksaminen ei estä maksuvelvollista hakemasta muutosta siihen ratkaisuun, jolla kysymyksessä oleva seuraamus on määrätty, tai ilmoittamasta asiaa tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Suoritetusta maksusta huolimatta täytäntöönpano maksettua rahamäärää vastaavalta osalta katsotaan päättyneeksi vasta kun rat-

kaisu on tullut lainvoimaiseksi tai asia on lopullisesti ratkaistu rangaistus- tai rikesakkomääräyksin.

7 §

Oikeusrekisterikeskuksen maksukehotus

Oikeusrekisterikeskuksen on tarkastettava, onko sen täytäntöön pantavana oleva saatava maksettu ennakolta. Jos saatava on kokonaan tai osittain maksamatta, Oikeusrekisterikeskuksen on kehotettava maksuvelvollista hänen tiedossa olevaan osoitteeseensa lähetetyllä kehotuksella siinä asetetussa lyhyessä määräajassa suorittamaan maksamatta oleva rahamäärä.

Maksukehotusta ei tarvitse lähettää, jos sitä voidaan aikaisemman täytäntöönpanon johdosta tai muusta syystä pitää ilmeisen tarpeettomana tai jos ulosottoimin tapahtuva täytäntöönpano saattaisi vaarantua.

8 §

Ulosoton hakeminen

Oikeusrekisterikeskuksen on haettava ulosottoa, jos maksukehotusta ei lähetetä tai jos lähetetty maksukehotus ei ole johtanut saatavan maksamiseen.

9 §

Ulosottolain soveltaminen

Saatavaa koskevassa ulosottoimin tapahtuvassa täytäntöönpanossa on soveltuvin osin noudatettava ulosottolain säännöksiä maksuvelvoitteen täytäntöönpanosta, jollei tässä laissa toisin säädetä.

10 §

Ulosottomiehen maksukehotus ja ilmoitusvelvollisuus

Tässä laissa tarkoitettua saatavaa koskevan asian saavuttua ulosottomiehelle hänen on kehotettava maksuvelvollista täyttämään maksuvelvollisuutensa lyhyessä määräajassa. Maksukehotusta ei tarvitse antaa, jos sitä

voidaan aikaisemman täytäntöönpanon johdosta tai muusta syystä pitää ilmeisen tarpeettomana tai jos täytäntöönpano saattaisi vaarantua.

Maksukehotusta annettaessa maksuvelvolliselle on ilmoitettava, että saatava, jollei sitä vapaaehtoisesti suoriteta, voidaan periä häneltä ulosottoimin ja että, jollei vankeudeksi muunnettavissa olevaa sakkoa saada ulosottoiminkaan perityksi, maksuvelvollinen tullaan haastamaan muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin. Maksuvelvolliselle on myös ilmoitettava mahdollisuudesta saada pyynnöstä maksuaikaa.

11 §

Maksuvelvolliselle annettavat tiedot

Edellä 5 §:ssä tarkoitettua maksutilaisuutta varattaessa sekä 7 ja 10 §:ssä tarkoitettua maksukehotusta annettaessa maksuvelvolliselle on annettava tilisiirtolomakkeella tai muulla vastaavalla tavalla saatavan maksamista ja maksusuorituksen oikeaa kohdentamista varten tarvittavat tiedot siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

12 §

Saatavan maksaminen

Maksuvelvollisen on saatavan maksamisen yhteydessä ilmoitettava hänelle saatavan maksamista ja maksusuorituksen oikeaa kohdentamista varten annetut tiedot. Saatava voidaan suorittaa pankkiin, ulosottomiehelle ja vankeudeksi muunnettavissa olevien sakkojen osalta muullekin 25 §:n 1 momentin mukaiselle haastamiseen oikeutetulle virkamiehelle tämän tavoittaessa maksuvelvollisen. Myös saatavan osasuoritus on otettava vastaan.

Haastamiseen oikeutetun virkamiehen on annettava käteissuorituksesta maksajalle sellainen kuitti, josta säädetään valtion perimiskuitista annetussa asetuksessa (468/1978).

Maksujen tallettamisesta ja tilittämisestä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

13 §

Maksujen kohdentaminen

Kun maksuvelvollisen maksamat varat eivät riitä kaikkien häneltä samalla kertaa tässä laissa säädettyssä järjestyksessä ulosottoimin perittävien saatavien suorittamiseksi, kertyneet varat on käytettävä ensin vankeudeksi muunnettavissa olevan sakon maksamiseen. Kohdentamista suoritettaessa maksu on lisäksi osoitettava niin, että useasta muunnettavasta sakosta tai muusta saatavasta maksu ensin kohdennetaan aikaisemmin määrätyle.

14 §

Maksuajan myöntäminen

Kun maksuvelvollinen ei sairauden, työttömyyden, asevelvollisuuden suorittamisen tai muun vastaavan syyn vuoksi kykene ilman kohtuutonta haittaa heti suorittamaan tässä laissa tarkoitettua saatavaa, voidaan hänelle myöntää maksuaikaa koko rahamäärälle tai sen osalle enintään vuodeksi. Erittäin painavista syistä maksuaikaa voidaan myöntää pitemmäksikin aikaa.

Maksuaikaa ei saa myöntää, jos on aihetta olettaa, ettei maksuvelvollinen maksuajan myöntämisestä huolimatta täytä suoritusvelvollisuuttaan täysimääräisesti.

Maksuaikaa myönnettäessä voidaan asettaa suoritusvelvollisuutta koskevia ehtoja.

15 §

Maksuajan myöntämismenettely

Maksuajan myöntää pyynnöstä ulosottopeirinnässä olevissa asioissa ulosottomies ja muissa asioissa Oikeusrekisterikeskus. Maksuvelvollisen on maksuaikaa pyytäessään annettava asian ratkaisemista varten tarvittavat

tiedot ja selvitykset. Ulosottomiehen on pyynnöstä annettava Oikeusrekisterikeskukselle sen päätöksentekoa varten tarvitsemat tiedot.

16 §

Maksusuunnitelma

Vuotta pitemmän maksuajan ehdoksi on maksuaikaa koskevassa päätöksessä asetettava suorituksen tapahtuminen maksusuunnitelman mukaan.

Jos maksuvelvollisella jo muuten on ulosottoasioita varten maksusuunnitelma, tämän lain mukainen maksusuunnitelma voidaan sisällyttää siihen.

17 §

Maksuaikaa koskevan päätöksen muuttaminen ja peruuttaminen

Maksuaikaa koskevan päätöksen tehnyt viranomainen voi muuttaa maksuaikaa koskevaa päätöstä tai peruuttaa sen, jos maksuvelvollinen laiminlyö maksuajan myöntämistä koskevaan päätökseen sisältyvän ehdon täyttämisen, jos on käynyt ilmeiseksi, ettei maksuvelvollinen tule täyttämään ehtoa tai kykene täyttämään maksuvelvollisuuttaan, tai jos muuttamiseen tai peruuttamiseen on muu erityinen syy.

Maksuaikaa koskevan päätöksen muuttamista ja peruuttamista tarkoittavan asian käsittelyssä noudatetaan soveltuvin osin 15 §:ssä säädettyä menettelyä. Päätös voidaan peruuttaa maksuvelvollista kuulematta, jos sellaisesta mahdollisuudesta on ilmoitettu hänelle päätöksessä.

18 §

Muutoksenhakukielto ja maksuaikaa koskevan asian saattaminen uuteen käsittelyyn

Maksuaikaa koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

Maksuvelvollinen voi aikaisemman päätöksen estämättä pyytää uudelleen maksuaikaa. Sellaisen asian käsittelyssä noudatetaan 15 §:ssä säädettyä menettelyä.

19 §

Etsintäkuuluttaminen

Oikeusrekisterikeskuksen on etsintäkuuluttettava maksuvelvollinen, jos vankeudeksi muunnettavissa olevaa sakkoo ei saada ulosottotoimin perittyä hänen omaisuudestaan ja jos hänen olinpaikkansa on tuntematon tai hänen voidaan olettaa pakoilevan perintätöimenpiteitä.

Etsintäkuuluttaminen käsittää poliisimiehen kohdistetun poliisin tietojärjestelmään toimitetun kehotuksen periä maksuvelvollisen tavatessaan 1 momentissa tarkoitettu saatava tai haastaa maksuvelvollinen muutorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin. Etsintäkuulutuksessa on mainittava saatavan maksamista ja maksusuorituksen tilittämistä varten tarvittavat sekä poliisin henkilörekistereistä annetun asetuksen (1116/1995) 2 §:n 5 kohdassa mainitut tiedot.

Etsintäkuuluttamiseen voidaan ryhtyä ilman ulosottomiehen antamaa estetodistusta, jos Oikeusrekisterikeskuksen käytettävissä olevien tietojen mukaan maksuvelvollinen on vailla vakinaista asunto-osoitetta, asuu ulkomailla tai jos ulosottomiehen mahdollisuuksia tavoittaa maksuvelvollinen voidaan muista vastaavista syistä pitää huonoina.

20 §

Etsintäkuulutuksen peruuttaminen ja oikaistaminen

Etsintäkuulutus on peruutettava, jos täytäntöönpano on päätynyt, jos maksuvelvollinen on haastettu muutorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin tai jos haastamiselle taikka muutorangaistuksen määräämiselle on laissa säädetty este. Jos etsintäkuulutukseen sisältyvissä tiedoissa tapahtuu muutoksia, kuulutus on oikaistava.

Etsintäkuulutuksen peruuttamista varten on maksun vastaanottajan viivytyksettä ilmoitettava maksusta Oikeusrekisterikeskukselle.

21 §

Täytäntöönpanosta luopuminen

Oikeusrekisterikeskus saa luopua tässä laissa säädettyssä järjestyksessä täytäntöön pantavan vähäisen saatavan, saatavan vähäisen maksamatta olevan osan taikka kauan tuloksettomassa perinnässä olleen saatavan tai sen osan täytäntöönpanosta siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

22 §

Rahamäärän palauttaminen

Jos saatavan maksamiseksi suoritettu rahamäärä on kokonaan tai osaksi maksettava maksuvelvolliselle takaisin ylemmän tuomioistuimen lainvoimaiseksi tulleen ratkaisun johdosta tai muusta syystä, on rahamäärän vastaanottaneen viranomaisen palautettava rahamäärä ja maksettava sille korkoa kuusi prosenttia vuodessa suorituspäivästä takaisinmaksupäivään. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, että palautusta tai korkoa ei makseta, jos se on säädettyä rahamäärää pienempi.

23 §

Kuittaaminen

Jos sillä viranomaisella, jonka olisi palautettava varoja maksuvelvolliselle, on täytäntöön pantavana häntä koskeva muu saatava, palautettava rahamäärä ja sille tuleva korko saadaan kuitata saatavan suoritukseksi. Kuittaamisesta on ilmoitettava maksuvelvolliselle.

3 luku

Muuntorangaistus

24 §

Muuntorangaistusmenettelyyn ryhtyminen

Maksuvelvollinen on haastettava muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeu-

denkäyntiin, jos vankeudeksi muunnettavissa olevaa täytäntöönpanokelpoista sakkoa ei saada täysimääräisesti häneltä perittyä eikä ilmene syytä jatkaa kysymyksessä olevan seuraamuksen perintää.

Haastamista ei saa suorittaa, jos maksuvelvollinen on suorittamassa asevelvollisuutta, on reservin kertausharjoituksessa tai palveluksessa aseettomana tai siviilipalvelusmiehenä taikka jos hänelle on myönnetty yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) mukainen velkajärjestely.

25 §

Haastaminen muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin

Maksuvelvollisen haastaa muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin haastemieslain (505/1986) 1 tai 6 §:ssä mainittu virkamies suullisella haasteella.

Haasteessa maksuvelvollinen kutsutaan saapumaan tuomioistuimeen vastaamaan virallisen syyttäjän vaatimukseen muuntorangaistuksen määräämisestä ja ilmoitetaan käsittelyajankohta ja -paikka. Haastetulle on haastamisen yhteydessä ilmoitettava, että asia voidaan ratkaista hänen poissaolostaan huolimatta ja että hän voi toimittaa kirjallisen vastineensa tuomioistuimelle ennen asian käsittelyä.

Haastamisesta on maksuvelvolliselle annettava vahvistetun kaavan mukaiselle lomakkeelle laadittu haastetodistus, joka sisältää myös tiedot maksamatta olevista sakoista.

26 §

Käsittelypäivän määrääminen

Asian käsittelypäivä on määrättävä siten, että maksuvelvolliselle jää ennen oikeudenkäyntiä vähintään kuukausi aikaa maksaa muunnettavana oleva sakko.

Jos maksuvelvollinen on jo haastettu muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin, hänet saadaan muusta sakosta haastaa samaan oikeudenkäyntiin 1 momentissa mainittua lyhyemmälläkin ajalla. Oikeudenkäynnissä läsnä olevaan

maksuvelvolliseen voidaan ilman haastamistakin kohdistaa vaatimus muuntorangaistuksen määräämisestä.

27 §

Maksutilaisuuden varaaminen

Maksuvelvolliselle on haastettaessa ilmoitettava mahdollisuudesta maksamalla suorittaa se sakko, josta hänet haastetaan muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin. Hänelle on tilisiirtolomakkeella tai muulla vastaavalla tavalla annettava sakon maksamista ja maksusuorituksen oikeaa kohdentamista varten tarvittavat tiedot siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Tiedot on annettava myös siinä tapauksessa, että haastamiselle on laissa säädetty este.

28 §

Syyttäjän luopuminen

Virallinen syyttäjä saa jättää vaatimatta muuntorangaistuksen määräämistä maksamattoman sakon sijaan, jos

1) sakkoon johtanutta rikosta sen haitallisuus huomioon ottaen on kokonaisuutena arvostellen pidettävä vähäisenä eikä rikoksesta ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa,

2) sakkoon johtanut rikos on tehty alle 18-vuotiaana eikä rikoksesta ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta tai

3) muuntorangaistusta on pidettävä kohtuuttomana tai tarkoituksettomana ottaen huomioon maksuvelvollisen henkilökohtaiset olot, rikoksesta hänelle aiheutuneet muut seuraukset, sosiaali- ja terveydenhuollon toimet tai muut seikat,

eikä tärkeä yleinen etu muuta vaadi.

Virallinen syyttäjä voi rikoslain 2 a luvun 7 §:ssä tai lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain (619/1996) 26 §:ssä mainituilla perusteilla jättää vaatimatta muuntorangaistuksen määräämistä maksamattoman uhkasakon sijaan, jollei tärkeä yleinen etu muuta vaadi.

Jos virallinen syyttäjä on päättänyt jättää

vaatimatta muuntorangaistusta, hän saa peruuttaa päätöksensä vain, jos asiassa ilmenneen uuden selvityksen mukaan päätös on perustunut olennaisesti puutteellisiin tai virheellisiin tietoihin.

Ylemmällä syyttäjällä on oikeus ottaa asia uudelleen ratkaistavaksi siten kuin siitä erikseen säädetään.

29 §

Alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin ja sen kokoonpano

Muuntorangaistuksen määräämistä koskeva asia käsitellään maksuvelvollisen asumis- tai tapaamispaikan käräjäoikeudessa.

Muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa asiassa käräjäoikeus on päätösvaltainen myös, kun siinä on yksin puheenjohtaja.

30 §

Asian käsittely tuomioistuimessa

Muuntorangaistuksen määräämistä koskeva asia käsitellään rikosasioiden oikeudenkäynnistä voimassa olevassa järjestyksessä, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Muuntorangaistusvaatimuksen esittää virallinen syyttäjä. Sakon tuomitsemiseen johtaneen rikosasian asianomistaja ei ole asianomainen muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa oikeudenkäynnissä. Muuntorangaistuksen määräämisessä tarvittavien tietojen toimittamisesta syyttäjälle ja syyttäjältä edelleen käräjäoikeudelle säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Maksuvelvollisen on saavuttava tuomioistuimen käsittelyyn, jos hän haluaa tulla kuuluksi. Jos maksuvelvollinen on laillista estettä ilmoittamatta poissa, asia voidaan ratkaista hänen poissaolostaan huolimatta. Maksuvelvollinen voi ennen asian käsittelyä toimittaa kirjallisen vastineen tuomioistuimen kansliaan.

31 §

Tuomioistuinkäsittelyn lykkääminen

Tuomioistuin voi lykätä muuntorangaistuk-

sen määräämistä koskevan asian varatakseen maksuvelvolliselle tilaisuuden vankeudeksi muunnettavaksi vaaditun sakon maksamista varten. Asian käsittelyä voidaan lykätä myös maksutilanteen selvittämistä varten.

Käsittelyn tultua maksutilaisuuden varaamisen vuoksi lykätyn tuomioistuimen on ilmoitettava maksuvelvolliselle uusi käsitte-lyajankohta ja uhka poissaolon varalta. Ilmoittamista käsittelystä poissa olleelle maksuvelvolliselle ei tarvitse tehdä, jos asiaa lykätään maksutilanteen selvittämistä varten.

32 §

Tuomioistuimen ratkaisu

Käräjäoikeuden ratkaisu muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa asiassa on päätös, jonka tulee sisältää myös tarpeelliset tiedot käsittelystä, asianosaisista, vaatimuksista, vastauksista, todistelusta ja tuomioistuimen toimenpiteistä. Päätöksessä voidaan selostus muunnettavana olevista sakoista korvata luettelolla.

Tuomioistuimen on ilmoitettava muuntorangaistuksen määräämistä koskevasta ratkaisustaan Oikeusrekisterikeskukselle siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

33 §

Tuomioistuimen ratkaisun oikaiseminen

Sen lisäksi, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 11 luvun 9 §:ssä säädetään, muuntorangaistuksen määränneen käräjäoikeuden on virallisen syyttäjän tai Oikeusrekisterikeskuksen ilmoitukselta oikaistava päätös maksamatta olevaa määrää vastaavaksi, jos päätöksen julistamisen jälkeen ilmenee, että maksuvelvollinen on ennen julistamista maksanut osan vankeudeksi muunnetuista sakoista. Jos muutoshakutuomioistuin on jo ratkaissut muuntorangaistuksen määräämistä koskevan asian, sen on tehtävä oikaisu.

34 §

Tuomioistuimen ratkaisun vaikutus perintään

Muuntorangaistuksen määräämisen jälkeen vankeudeksi muunnetun sakon perimistä ulosottoimin ei saa jatkaa. Jos muuntorangaistusta ei ole määrätty, perimistä jatketaan.

35 §

Vankeudeksi muunnetun sakon maksaminen

Muuntorangaistus raukeaa, jos muuntorangaistukseen tuomittu ennen muuntorangaistuksen suorittamisen aloittamista maksaa muunnetuista sakoista suorittamatta olevan rahamäärän kokonaan. Jos täytäntöön pantavana on useita muuntorangaistuksia, tuomitulla on oikeus maksaa sakkonsa kokonaan yhdenkin muuntorangaistuksen osalta, jolloin se muuntorangaistus raukeaa.

36 §

Muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtyminen

Kun muuntorangaistuksen määräämistä koskeva ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi tai pantavissa täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio, Oikeusrekisterikeskuksen on haettava muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa sen paikkakunnan ulosottomieheltä, jossa muuntorangaistukseen tuomittu asuu tai oleskelee. Ulosottomiehen on huolehdittava siitä, että tuomittu toimitetaan rangaistuslaitokseen.

Etsintäkuuluttamisesta sekä etsintäkuulutuksen peruuttamisesta ja oikaisemisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä 19 ja 20 §:ssä säädetään.

37 §

Muuntorangaistuksen täytäntöönpanon lykkäminen

Ulosottomiehen on ennen täytäntöönpanoa tiedusteltava muuntorangaistukseen tuomitulta, onko hän suorittamassa asevelvollisuutta, reservin kertausharjoituksessa tai palvele-
massa aseettomana tai siviilipalvelusmiehe-

nä, onko hänelle myönnetty yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain mukainen velkajärjestely, onko hän hoidettavana tai sijoitettuna rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain (39/1889) 2 luvun 1 e §:ssä tarkoitetussa laitoksessa tai onko hän viimeisten kolmen kuukauden aikana ollut sellaisessa laitoksessa.

Tuomitulle on ilmoitettava mahdollisuudesta saada ulosottomieheltä pyynnöstä lykkäystä 1 momentissa mainitun jo päättyneen laitoksessa olemisen vuoksi. Jos etsintäkuulutuksen perusteella tavattu ilmoittaa pyytävänsä lykkäystä, poliisimiehen on otettava viivytyksettä yhteyttä ulosottomieheen.

Muuntorangeistuksen täytäntöönpanon lykkäämisestä muissa tapauksissa säädetään erikseen.

4 luku

Menettämisseuraamus

38 §

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpano

Kun omaisuuden valtiolle menetetyksi tuomitsemista koskeva ratkaisu on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi, omaisuus on asianomaisen valtion viranomaisen määräyksen mukaisesti otettava valtion käyttöön, myytävä tai hävitettävä (*täytäntöönpanotoimi*). Menettämisseuraamuksen panee täytäntöön kihlakunnan poliisilaitos. Täytäntöönpanoa varten tapahtuvasta omaisuuden haltuun ottamisesta on laadittava pöytäkirja noudattaen soveltuvin osin pakkokeinolain (450/1987) 4 luvun 9 §:ää.

Rahamääräisen menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa sovelletaan 2 luvun säännöksiä saatavan täytäntöönpanosta siltä osin kuin menetetyksi tuomittu rahamäärä ei ole poliisiviranomaisen hallussa ja tässä luvussa ei toisin säädetä.

Tullirikosasiassa määrätyn menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta on lisäksi voimassa, mitä siitä erikseen säädetään.

39 §

Kiireelliset toimenpiteet

Jos menetetyksi tuomittu omaisuus on helposti pilaantuvaa, arvoltaan nopeasti alenevaa tai huomattavia hoitokustannuksia aiheuttavaa tai jos muut vastaavat syyt edellyttävät kiireellisiä toimenpiteitä, voidaan täytäntöönpanotoimesta määrätä, vaikka menettämisseuraamusta koskeva ratkaisu ei olekaan täytäntöönpanokelpoinen.

40 §

Myöhemmän ratkaisun vaikutus menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon

Kun on pantu täytäntöön lainvoimaa vailla oleva ratkaisu omaisuuden tai rahamäärän valtiolle menettämistä, täytäntöönpano ei myöhemmin annetun ratkaisun vuoksi peräydy ennen sen lainvoimaiseksi tulemistä.

41 §

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon hakeminen

Oikeusrekisterikeskuksen tulee hakea menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoa sillä tavoin kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään sen kihlakunnan poliisilaitokselta, jonka hallussa menetetyksi tuomittu omaisuus on tai jonka toimialueella omaisuus muuten on.

42 §

Menetetyksi tuomitusta omaisuudesta määrääminen

Menetetyksi tuomitusta omaisuutta koskevista täytäntöönpanotoimista määrää sisäasiainministeriö. Se voi oikeuttaa lääninhallituksen tai kihlakunnan poliisilaitoksen tai, jos on kysymys tullirikosasiassa menetetyksi tuomitusta omaisuudesta, Tullihallituksen määräämään toimenpiteistä.

Täytäntöönpanotoimesta määrääminen käsittää mainittujen toimenpiteiden edellytyksistä ja menettelytavoista määräämisen siltä osin kuin lailla ei toisin säädetä.

43 §

Menetetyksi tuomitun omaisuuden arvioiminen

Valtiolle menetetyksi tuomittu omaisuus on arvioitava ennen kuin täytäntöönpanotoimeen ryhdytään, jos ratkaisu omaisuuden menettämistä ei ole tullut lainvoimaiseksi tai kysymys on kolmannen henkilön oikeudesta ja jos kummassakaan tapauksessa ei asianomaisen viranomaisen ja omaisuuden omistajan tai kolmannen henkilön kesken ole sovittu omaisuuden arvosta.

Arvioimismenettelystä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

44 §

Menettämisseuraamukseen tuomitun kuoleman vaikutus täytäntöönpanoon

Menettämisseuraamukseen tuomitun kuoltua täytäntöönpano on keskeytettävä omaisuuden valtion haltuun ottamisen jälkeen. Täytäntöönpanoa on jatkettava, jos asianomaiselle kihlakunnan poliisilaitokselle ei neljän kuukauden kuluessa haltuun ottamisesta toimiteta todistusta siitä, että täytäntöönpanon raukeamista koskeva asia on rikoslain 8 luvun 16 §:n mukaisesti saatettu käräjäoikeuden ratkaistavaksi, tai jos raukeamista koskeva hakemus on lainvoimaisesti hylätty.

Jos haltuun otettu omaisuus on sellaista kuin 39 §:ssä säädetään, täytäntöönpanoa on 1 momentin estämättä jatkettava omaisuuden arvioimisen jälkeen.

45 §

Menettämisseuraamusta koskevan vaatimuksen hylkääminen

Jos tuomioistuin on lainvoimaisella tuomiolla hylännyt omaisuuden menetetyksi tuomitsemista koskevan vaatimuksen, omai-

suus on pyynnöstä palautettava omistajalle tai sille, jolla siihen muuten on oikeus. Asianomaisella on oikeus saada omaisuudesta korvaus, jos sen palauttaminen ei täytäntöönpanotoimen suorittamisen tai muun syyn vuoksi ole enää mahdollista. Oikeusrekisterikeskus vahvistaa 43 §:n mukaiseen arvioon perustuen kirjallisesta hakemuksesta korvauksen ja suorittaa sen asianomaiselle.

Korvausta koskevaan päätökseen tyytymättömällä on oikeus ajaa kannetta kantajan kotipaikan tai Helsingin käräjäoikeudessa. Kanne on puhevallan menettämisen uhalla saatettava vireille kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun Oikeusrekisterikeskuksen vahvistama korvaus on suoritettu asianomaiselle. Vastaajana asiassa on valtio, jota edustaa Oikeusrekisterikeskus.

5 luku

Sakkorekisteri

46 §

Sakkorekisterin käyttötarkoitus ja rekisterin tietojen käsittely

Oikeusrekisterikeskus (*rekisterinpitäjä*) ylläpitää sakkorekisteriä, jota pidetään ja käytetään tässä laissa säädettyssä järjestyksessä täytäntöön pantavien asioiden täytäntöönpanoa varten.

Sakkorekisterin tietojen käsittelyyn oikeutettuja ovat Oikeusrekisterikeskuksen virkamiehet siltä osin kuin se on tarpeen heidän virkatehtäviensä suorittamiseksi.

Sakkorekisterin tietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia (523/1999) ja tietojen luovuttamisen osalta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), jollei jäljempänä toisin säädetä.

47 §

Sakkorekisterin sisältämät tiedot

Sakkorekisteri sisältää täytäntöönpanotehtävien suorittamista varten seuraavat tiedot:

1) seuraamuksen kohteena olevan henkilön tunniste- ja yhteystiedot henkilötunnus mukaan lukien;

2) seuraamuksen laatu ja määrä;

3) suoritettut täytäntöönpanotoimet ja niiden aika;

4) kertyneet rahamäärät;

5) täytäntöönpanon esteet;

6) muut täytäntöönpanotehtävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot.

Oikeusministeriö antaa tarkemmat määräykset tietojen teknisestä tallettamistavasta.

48 §

Rekisterinpitäjän tiedonsaantioikeus

Rekisterinpitäjällä on sakkorekisterin ylläpitämiseksi ja lainmukaisten täytäntöönpanotehtävien hoitamista varten oikeus saada luonnollisen henkilön nimeä, henkilötunnusta, osoitetta ja kuolemaa koskevat ja muut vastaavat täytäntöönpanoa varten tarvittavat henkilön tavoittamiseen liittyvät tiedot Väestön keskusrekisteristä ja oikeushenkilöä koskevat vastaavat tiedot asianomaisilta rekisteriviranomaisilta.

49 §

Vastuu sakkorekisteriin talletetuista tiedoista

Oikeusrekisterikeskus vastaa sakkorekisteriin talletettujen tietojen virheettömyydestä ja rekisterin käytön laillisuudesta. Rekisterinpitäjä on velvollinen korvaamaan taloudellisen ja muun vahingon, joka on aiheutunut rekisteröidylle tai muulle henkilölle virheellisiin tietoihin liittyvästä tai muusta lainvastaisesta sakkorekisteriin talletettujen tietojen käsittelystä. Vahingonkorvauslakia (412/1974) sovelletaan siten kuin henkilötietolain 47 §:n 2 momentissa säädetään.

50 §

Sakkorekisterin tietojen salassapito ja luovuttaminen

Sakkorekisterin sisältämät rikokseen ja ri-

kosoikeudelliseen seuraamukseen liittyvät tiedot on pidettävä salassa. Mainittujen tietojen käsittelyssä rekisterinpitäjän on noudatettava erityistä huolellisuutta sekä varmistettava rekisterin teknisen ja organisatorisen suojaustason riittävyys.

Oikeusrekisterikeskus saa salassapitovelvollisuuden estämättä pyynnöstä luovuttaa tietoja niille, joiden oikeudesta mainittujen tietojen saamiseen säädetään erikseen lailla. Tietoja ei saa luovuttaa enää sen jälkeen, kun kolme vuotta on kulunut lainvoimaisen tuomion tai muun lopullisen viranomaisratkaisun julistamisesta tai antamisesta.

Oikeusrekisterikeskus saa lisäksi luovuttaa salassa pidettäviä tietoja tämän lain mukaisesti täytäntöönpanotehtävien suorittamista varten ulosotto-, poliisi- ja vankeinhoitoviranomaisille sekä 25 §:n 1 momentin mukaisille haastamiseen oikeutetuille virkamiehille.

51 §

Sakkorekisterin tietojen luovuttamismenettely

Tiedot sakkorekisteristä luovutetaan sakkorekisterin otteella, joka sisältää kaikki ne tiedot, joiden saamiseen pyynnön esittäjällä on oikeus. Tiedot voidaan luovuttaa myös teknisen käyttöyhteyden välityksellä.

Jos pyynnön kohteena olevasta ei ole tallettu 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, sakkorekisterin otteen on sisällettävä ilmoitus siitä.

52 §

Tietojen poistaminen sakkorekisteristä

Sakkorekisterin sisältämät tiedot poistetaan vuoden kuluttua siitä, kun niitä koskevan tässä laissa tarkoitetun seuraamuksen täytäntöönpano on päättynyt.

Rikokseen ja rikosoikeudelliseen seuraamukseen liittyvät tiedot on kuitenkin säilytettävä kolme vuotta niiden perustana olevan lainvoimaisen tuomion tai muun lopullisen viranomaisratkaisun julistamis- tai antamispäivästä.

6 luku

Erinäiset säännökset

53 §

Itseperintään liittyvä tuomioistuinmenettely

Jos valtion viranomainen ottaa huolehtiakseen sille tuomittavan vahingonkorvauksen tai oikeudenkäyntikulujen korvauksen perimisestä, siitä on ennen oikeudenkäynnin päättymistä ilmoitettava asianmukaisella tavalla rikosasiaa ensimmäisenä oikeusasteena käsittelevälle tuomioistuimelle. Jos korvausvaatimus hylätään alemmassa tuomioistuimessa, ilmoitus voidaan tehdä muutoksenhakutuomioistuimelle. Ilmoitusta ei voida tehdä enää myöhemmin.

Tuomioistuimen on tarvittaessa selvitettävä, periikö oikeudenkäynnissä valtion puhevaltaa käyttävä viranomainen korvauksen itse, ja ratkaisussaan mainittava tuomioistuimelle tehdystä itseperintäilmoituksesta.

54 §

Tarkemmat säännökset

Viranomaisten keskinäisestä ilmoitusvelvollisuudesta ja asioiden selvittämisestä sekä täytäntöönpanotoimenpiteiden kirjaamisesta ja niistä ilmoittamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Täytäntöönpanossa tarvittavien lomakkeiden kaavat vahvistaa oikeusministeriö.

7 luku

Voimaantulosäännökset

55 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta 20 päivänä kesäkuuta 1963 annettu laki (318/1963), rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain (39/1889) 6 luku sekä sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta 23 päivänä toukokuuta 1969 annettu asetus (321/1969) niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

56 §

Siirtymäsäännökset

Tätä lakia sovelletaan jäljempänä säädetyin poikkeuksin myös niiden seuraamusten täytäntöönpanoon, jotka ovat tulleet täytäntöönpanokelpoisiksi ennen lain voimaantuloa.

Ennen tämän lain voimaantuloa täytäntöönpanokelpoiseksi tulleesta sakosta ei saa ulosmitata sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain 9 §:n 1 momentissa tarkoitettua asuntoa.

Ennen tämän lain voimaantuloa vireille tulleen maksuaikaa koskevan pyynnön käsittelee sen saanut viranomainen, jos sillä lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan on toimivalta ratkaista maksuaikaa koskeva asia.

Omaisuuteen ja poliisin hallussa olevaan rahamäärään kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoasiat lakkaavat olemasta vireillä ulosottoviranomaisissa tämän lain tullessa voimaan. Jos menetetyksi tuomittu omaisuus on tuolloin ulosottomiehen hallussa, hänen tulee suorittaa täytäntöönpano loppuun tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

2.

Laki**rikoslain 9 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 9 lukuun uusi 10 § seuraavasti:

9 luku	Yhteisösakon sijasta ei saa määrätä muuntorangaistusta.
Oikeushenkilön rangaistusvastausta	_____
10 §	Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuu- ta 20 .

Yhteisösakon täytäntöönpano

Yhteisösakko pannaan täytäntöön sakon täytäntöönpanosta annetun lain (/) mukaisessa järjestyksessä.

3.

Laki**lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 26 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta 16 päivänä elokuuta 1996 annetun lain (619/1996) 26 § seuraavasti:

26 §	jestyksessä. Uhkasakosta ei kuitenkaan saa määrätä muuntorangaistusta, elleivät erittäin painavat syyt sitä vaadi. Jos muuntorangaistusta ei ole määrätty, muunnettavina olleiden sakkojen perimistä jatketaan ulosottotoimin.
<i>Uhkasakon periminen ja muuntorangaistuksen määrääminen</i>	_____
Tämän lain nojalla maksettavaksi tuomittu uhkasakko peritään ja sakotettu haastetaan muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin sakon täytäntöönpanosta annetun lain (/) mukaisessa jär-	Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuu- ta 20 .

4.

Laki**rikosvahinkolain 19 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä joulukuuta 1973 annetun rikosvahinkolain (935/1973) 19 §:n 2 ja 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 2 momentti laissa 1110/1990 ja 3 momentti laissa 133/1987, seuraavasti:

19 §

Valtion takautumisoikeuteen perustuva saaminen peritään sakon täytäntöönpanosta annetun lain (/) mukaisessa järjestyksessä. Perintään ei voida ryhtyä ennen kuin tuomioistuimen päätös, jolla vahingosta vastuussa oleva on velvoitettu suorittamaan korvausta, on saanut lainvoiman. Vapautuksen tai helpotuksen myöntämisestä tämän pykälän nojalla valtiolle tulevan korvauksen suo-

rittamisesta on lisäksi voimassa, mitä maksuvapautuslaissa (529/1980) säädetään.

Oikeusrekisterikeskus edustaa valtiota takautumisoikeuden käyttämistä koskeissa asioissa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

5.

Laki**kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain 17 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä 15 päivänä joulukuuta 2000 annetun lain (1075/2000) 17 §:n 3 momentti seuraavasti:

17 §

Valvonta ja valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeus

_____ jotka ovat tarpeen vastaavan hoitajan luotavuuden selvittämiseksi. Oikeudesta saada tietoja rikosrekisteristä säädetään erikseen.

_____ Lääninhallituksella on oikeus saada sakon täytäntöönpanosta annetun lain (/) 46 §:ssä tarkoitettuja sakkorekisteristä tiedot,

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

6.

Laki**perintätoiminnan luvanvaraisuudesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan perintätoiminnan luvanvaraisuudesta 22 päivänä huhtikuuta 1999 annetun lain (517/1999) 13 §:n 1 momentti seuraavasti:

13 §

Valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeus

ristä ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain
(/) 46 §:ssä tarkoitetusta sakkorekisteris-
tä.

Etelä-Suomen lääninhallituksella on oikeus
saada valvontaa sekä toimiluvan myöntämistä ja peruuttamista koskevien asioiden käsittelyä varten tarpeellisia tietoja rikosrekiste-

_____

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

7.

Laki**velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan velkojen maksunsaantijärjestyksestä 30 päivänä joulukuuta 1992 annetun lain (1578/1992) 6 §:n 1 momentin 2 kohta seuraavasti:

6 §

Viimeksi suoritettavat saatavat

Viimeksi suoritetaan:

2) ylikuormamaksu, kilpailunrikkomismaksu, menetetyksi tuomittu rahamäärä sekä muu vastaava rikoksen tai lainvastaisen menettelyn vuoksi tuomittu tai määrätty julki-oikeudellinen maksuseuraamus, ei kuitenkaan rikoslain (39/1889) 2 a luvun 3 §:n 1

momentin mukaisesti päiväsakoin vahvistettu sakko ja uhkasakko, sekä vero- tai vakuuttamisvelvollisuudesta annettujen tai muiden vastaavien säännösten rikkomisesta johtuva veron tai maksun korotus;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

Helsingissä 30 päivänä marraskuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

2.

Laki

rikoslain 9 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 9 lukuun uusi 10 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 luku

Oikeushenkilön rangaistusvastuusta

10 §

Yhteisöskolon täytäntöönpano

Yhteisösakko pannaan täytäntöön sakan täytäntöönpanosta annetun lain (/) mukaisessa järjestyksessä.

*Yhteisöskolon sijasta ei saa määrätä muun-
torangaistusta.*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 . _____

3.

Laki**lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 26 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta 16 päivänä elokuuta 1996 annetun lain (619/1996) 26 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

26 §

Uhkasakon periminen ja muuntorangaistuksen määrääminen

Tämän lain nojalla maksettavaksi tuomittu uhkasakko peritään *ulosottotoimin* ja sakotettu haastetaan muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 6 luvun 5 ja 6 §:n mukaisesti. Uhkasakosta ei kuitenkaan saa määrätä muuntorangaistusta, elleivät erittäin painavat syyt sitä vaadi. Jos muuntorangaistusta ei ole määrätty, muunnettavina olleiden sakkojen perimistä jatketaan ulosottotoimin.

Ehdotus

26 §

Uhkasakon periminen ja muuntorangaistuksen määrääminen

Tämän lain nojalla maksettavaksi tuomittu uhkasakko peritään ja sakotettu haastetaan muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin *sakon täytäntöönpanosta annetun lain (/) mukaisessa järjestyksessä*. Uhkasakosta ei kuitenkaan saa määrätä muuntorangaistusta, elleivät erittäin painavat syyt sitä vaadi. Jos muuntorangaistusta ei ole määrätty, muunnettavina olleiden sakkojen perimistä jatketaan ulosottotoimin.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
 20 .

_____

4.

Laki**rikosvahinkolain 19 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 21 päivänä joulukuuta 1973 annetun rikosvahinkolain (935/1973) 19 §:n 2 ja 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 2 momentti laissa 1110/1990 ja 3 momentti laissa 133/1987, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

19 §

Valtion takautumisoikeuteen perustuva saaminen peritään sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (318/1963) mukaisessa järjestyksessä. Perintään ei voida ryhtyä ennen kuin tuomioistuimen päätös, jolla vahingosta vastuussa oleva on veloitettu suorittamaan korvausta, on saanut lainvoiman. Vapautuksen tai helpotuksen myöntämisestä tämän pykälän nojalla valtiolle tulevan korvauksen suorittamisesta on lisäksi voimassa, mitä maksuvapautuslaissa (529/80) on säädetty.

Valtiokonttori edustaa valtiota takautumisoikeuden käyttämistä koskevissa asioissa.

Valtion takautumisoikeuteen perustuva saaminen peritään *sakon täytäntöönpanosta annetun lain (/) mukaisessa järjestyksessä*. Perintään ei voida ryhtyä ennen kuin tuomioistuimen päätös, jolla vahingosta vastuussa oleva on veloitettu suorittamaan korvausta, on saanut lainvoiman. Vapautuksen tai helpotuksen myöntämisestä tämän pykälän nojalla valtiolle tulevan korvauksen suorittamisesta on lisäksi voimassa, mitä maksuvapautuslaissa (529/1980) säädetään.

Oikeusrekisterikeskus edustaa valtiota takautumisoikeuden käyttämistä koskevissa asioissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki**kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain 17 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä 15 päivänä joulukuuta 2000 annetun lain (1075/2000) 17 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 §

Valvonta ja valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeus

Lääninhallituksella on oikeus saada sakkorangeistuksen täytäntöönpanosta annetun asetuksen (321/1969) 8 b §:ssä tarkoitettuja sakkorekisteristä tiedot, jotka ovat tarpeen vastaavan hoitajan luotettavuuden selvittämiseksi. Oikeudesta saada tietoja rikosrekisteristä säädetään erikseen.

Lääninhallituksella on oikeus saada *sakon täytäntöönpanosta annetun lain (/) 46 §:ssä* tarkoitettuja sakkorekisteristä tiedot, jotka ovat tarpeen vastaavan hoitajan luotettavuuden selvittämiseksi. Oikeudesta saada tietoja rikosrekisteristä säädetään erikseen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
20 .

6.

Laki**perintätoiminnan luvanvaraisuudesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan perintätoiminnan luvanvaraisuudesta 22 päivänä huhtikuuta 1999 annetun lain (517/1999) 13 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 §

13 §

Valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeus

Etelä-Suomen lääninhallituksella on oikeus saada valvontaa sekä toimiluvan myöntämistä ja peruuttamista koskevien asioiden käsittelyä varten tarpeellisia tietoja rikosrekisteristä ja sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta annetun asetuksen (321/1969) 8 b §:ssä tarkoitetusta sakkorekisteristä.

Etelä-Suomen lääninhallituksella on oikeus saada valvontaa sekä toimiluvan myöntämistä ja peruuttamista koskevien asioiden käsittelyä varten tarpeellisia tietoja rikosrekisteristä ja *sakon täytäntöönpanosta annetun lain (/) 46 §:ssä* tarkoitetusta sakkorekisteristä.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
 20 .

_____

7.

Laki**velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan velkojen maksunsaantijärjestyksestä 30 päivänä joulukuuta 1992 annetun lain (1578/1992) 6 §:n 1 momentin 2 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

Viimeksi suoritettavat saatavat

Viimeksi suoritetaan:

-----
 2) *sakko, uhkasakko*, ylikuormamaksu, kilpailunrikkomismaksu, menetetyksi tuomittu rahamäärä sekä muu vastaava rikoksen tai lainvastaisen menettelyn vuoksi tuomittu tai määrätty julkisoikeudellinen maksuseuraamus sekä vero- tai vakuuttamisvelvollisuudesta annettujen tai muiden vastaavien säännösten rikkomisesta johtuva veron tai maksun korotus;

Viimeksi suoritetaan:

-----
 2) ylikuormamaksu, kilpailunrikkomismaksu, menetetyksi tuomittu rahamäärä sekä muu vastaava rikoksen tai lainvastaisen menettelyn vuoksi tuomittu tai määrätty julkisoikeudellinen maksuseuraamus, *ei kuitenkaan rikoslain (39/1889) 2 a luvun 3 §:n 1 momentin mukaisesti päiväsakoin vahvistettu sakko ja uhkasakko*, sekä vero- tai vakuuttamisvelvollisuudesta annettujen tai muiden vastaavien säännösten rikkomisesta johtuva veron tai maksun korotus;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
 20 .
